For Private Circulation Only

Study Circle Career Development Institute

२०२२ सालातील एमपीएससी परीक्षातील भारतीय राज्यघटना घटकावरील प्रश्नसंग्रह

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

(१) भारतीय राजकारण व शासन : संविधान – भारताच्या राज्यघटनेचा प्राथमिक अभ्यास

१) भारतीय राज्यघटना कशी तयार झाली – संविधान सभा, स्रोत, समित्या, चिन्हे

२) घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्त्वे, निधर्मी राज्य, ठळक वैशिष्ट्ये
संविधानातील महत्त्वाची कलमे – परिशिष्टे

३) घटनादुरुस्ती, संविधानात्मक आयोग आणि मंडळे

(३) महाराष्ट्र आणि भारत – भारतीय राजकारण आणि शासन (१५)

१) संविधान – भारताच्या राज्यघटनेचा प्राथमिक अभ्यास (३)
२) राजकीय व्यवस्था (३)
३) पंचायती राज आणि शहरी शासन (३)
४) सार्वजनिक धोरण (३)
५) मानवी हक्क समस्या (३)

१) भारतीय राज्यघटना कशी तयार झाली – संविधान सभा, स्रोत, समित्या, चिन्हे
२) घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्त्वे, निधर्मी राज्य, ठळक वैशिष्ट्ये, संविधानातील महत्त्वाची कलमे – परिशिष्टे
३) घटनादुरुस्ती, संविधानात्मक आयोग आणि मंडळे

४) केंद्र–राज्य संबंध, राज्य निर्मिती, स्वतंत्र न्यायव्यवस्था
५) केंद्रीय कार्यकारिणी, संसद, राजकीय पक्ष आणि दबाव गट
६) राज्य व्यवस्थापन, राज्य सरकार आणि प्रशासन – कार्यकारी, विधिमंडळ
राज्यपाल मुख्यमंत्री व मंत्रिमंडळ – भूमिका, अधिकार व कार्य
राज्य विधिमंडळ – विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व भूमिका, विधी समित्या

७) स्थानिक स्वराज्य संस्थांची / पंचायत राजची उत्क्रांती, ७३ वी आणि ७४ वी दुरुस्ती
८) ग्रामपंचायत, तालुका पंचायत, जिल्हा परिषद आणि ग्रामविकास
९) नागरी/शहरी प्रशासन – संस्था आणि विकास
जिल्हा – मुलकी व पोलीस प्रशासन

१०) महत्त्वाचे कायदे, नियम
११) प्रशासन – सार्वजनिक धोरणे आणि कार्यक्रम
१२) दुर्बल घटक, स्वयंसेवी संस्थांचे सक्षमीकरण

१३) मानवी हक्क जाहीरनामा
१४) मूलभूत अधिकार, मूलभूत कर्तव्ये
राज्यधोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे–शिक्षण, युनिफॉर्म सिव्हील कोड
१५) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग – एनएससीसी, एनएसटीसी, एनसीबीसी

१) संविधान (३)

३१) भारतीय राज्यघटना कशी तयार झाली – संविधान सभा, स्रोत, समित्या, चिन्हे
३२) घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्त्वे, निधर्मी राज्य, ठळक वैशिष्ट्ये
संविधानातील महत्त्वाची कलमे – परिशिष्टे
३३) घटनादुरुस्ती, संविधानात्मक आयोग आणि मंडळे

२) राजकीय व्यवस्था (३)

३४) केंद्र-राज्य संबंध, राज्य निर्मिती, स्वतंत्र न्यायव्यवस्था
३५) केंद्रीय कार्यकारिणी, संसद, राजकीय पक्ष आणि दबाव गट
३६) राज्य व्यवस्थापन, राज्य सरकार आणि प्रशासन - कार्यकारी, विधिमंडळ
राज्यपाल मुख्यमंत्री व मंत्रिमंडळ - भूमिका, अधिकार व कार्य
राज्य विधिमंडळ - विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व भूमिका, विधी समित्या

३) पंचायती राज आणि शहरी शासन (३)

३७) स्थानिक स्वराज्य संस्थांची /पंचायत राजची उत्क्रांती, ७३ वी आणि ७४ वी दुरुस्ती
३८) ग्रामपंचायत, तालुका पंचायत, जिल्हा परिषद आणि ग्रामविकास
३९) नागरी/शहरी प्रशासन - संस्था आणि विकास
जिल्हा - मुलकी व पोलीस प्रशासन

४) सार्वजनिक धोरण (३)

४०) महत्त्वाचे कायदे, नियम
४१) प्रशासन - सार्वजनिक धोरण आणि कार्यक्रम
४२) दुर्बल घटक, स्वयंसेवी संस्थांचे सक्षमीकरण

५) मानवी हक्क समस्या (३)

४३) मानवी हक्क जाहीरनामा
४४) मूलभूत अधिकार, मूलभूत कर्तव्ये
राज्यधोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे-शिक्षण, युनिफॉर्म सिव्हिल कोड
४५) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग - एनएससीसी, एनएसटीसी, एनसीबीसी

माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ /५

१) कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
२) कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
३) कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
४) कायद्यानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
५) कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५/५

१) कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
२) कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
३) कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
४) कायद्यानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
५) कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

भारतीय राजकारण आणि शासन या विषयावर प्रश्न असणाऱ्या महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षा

१) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर –१, जानेवारी २०२२
२) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर –१, जानेवारी २०२२
३) गट –ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, फेब्रुवारी २०२२
४) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर –१, मार्च २०२२
५) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर –१, मार्च २०२२
६) जेमएफसी व दिवाणी न्यायाधीश कनिष्ठ स्तर पूर्व परीक्षा, मार्च २०२२
७) गट –क संयुक्त पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२
८) खात्यांतर्गत पोलीस उपनिरीक्षक पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२
९) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्व परीक्षा, एप्रिल २०२२
१०) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर –१, मे २०२२
११) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर –२, मे २०२२
१२) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर –३, मे २०२२
१३) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर –४, मे २०
१४) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
१५) खात्यांतर्गत पोलीस उपनिरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
१६) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
१७) लिपिक टंकलेखकमुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
१८) दुय्यम निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
१९) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर –१, ऑगस्ट २०२२
२०) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर –२, ऑगस्ट २०२२
२१) कर सहायक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
२२) तांत्रिक सहायक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
२३) उद्योग निरीक्षक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
२४) पोलीस उपनिरीक्षक (मुख्य) परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
२५) वनसेवा मुख्य परीक्षा पेपर –१, ऑक्टोबर २०२२
२६) गट –ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
२७) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
२८) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
२९) गट–क सेवा संयुक्त पूर्वपरीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
३०) असिस्टंट टाऊन प्लॅनर परीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
३१) वरिष्ठ संशोधन अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर, २०२२
३२) प्रशासकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
३३) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर –१, डिसेंबर २०२२
३४) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर –२, डिसेंबर २०२२
३५) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्वपरीक्षा, डिसेंबर २०२२
३६) पशुवैद्यकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षा

१) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर –१, जानेवारी २०२२
२) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर –१, जानेवारी २०२२
३) गट –ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, फेब्रुवारी २०२२
४) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर –१, मार्च २०२२
५) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर –१, मार्च २०२२
६) जेमएफसी व दिवाणी न्यायाधीश कनिष्ठ स्तर पूर्व परीक्षा, मार्च २०२२
७) गट –क संयुक्त पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२
८) खात्यांतर्गत पोलीस उपनिरीक्षक पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२
९) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्व परीक्षा, एप्रिल २०२२
१०) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर –१, मे २०२२
११) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर –२, मे २०२२
१२) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर –३, मे २०२२
१३) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर –४, मे २०२२
१४) गट–ब, मुख्य परीक्षा पेपर –१, जुलै २०२२
१५) जेमएफसी मुख्य परीक्षा पेपर–१, जुलै २०२२
१६) जेमएफसी मुख्य परीक्षा पेपर–२, जुलै २०२२
१७) पोलीस उपनिरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
१८) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
१९) खात्यांतर्गत पोलीस उपनिरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
२०) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
२१) गट–क, मुख्य परीक्षा पेपर –१, ऑगस्ट २०२२
२२) सहायक सरकारी अभियोक्ता परीक्षा पेपर –१, सप्टेंबर २०२२
२३) सहायक सरकारी अभियोक्ता परीक्षा पेपर –२, सप्टेंबर २०२२
२४) लिपिक टंकलेखकमुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
२५) दुय्यम निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
२६) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर –१, ऑगस्ट २०२२
२७) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर –२, ऑगस्ट २०२२
२८) कर सहायक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
२९) तांत्रिक सहायक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
३०) गट–ब मुख्य परीक्षा पेपर–१ , सप्टेंबर २०२२
३१) उद्योग निरीक्षक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
३२) पोलीस उपनिरीक्षक (मुख्य) परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
३३) कृषी सेवा मुख्य परीक्षा पेपर –१, ऑक्टोबर २०२२
३४) कृषी सेवा मुख्य परीक्षा पेपर –२, ऑक्टोबर २०२२
३५) यांत्रिकी अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर –१, ऑक्टोबर २०२२
३६) यांत्रिकी अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर –२, ऑक्टोबर २०२२
३७) वनसेवा मुख्य परीक्षा पेपर –१, ऑक्टोबर २०२२

३८) वनसेवा मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
३९) गट -ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
४०) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
४१) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
४२) विद्युत अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
४३) विद्युत अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
४४) स्थापत्य अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
४५) स्थापत्य अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
४६) गट-क सेवा संयुक्त पूर्वपरीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
४७) असिस्टंट टाऊन प्लॅनर परीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
४८) अनुवादक (मराठी) चाळणी परीक्षा, डिसेंबर, २०२२
४९) वरिष्ठ संशोधन अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर, २०२२
५०) प्रशासकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
५१) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर -१, डिसेंबर २०२२
५२) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर -२, डिसेंबर २०२२
५३) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्वपरीक्षा, डिसेंबर २०२२
५४) स्टेनो मराठी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
५५) स्टेनो इंग्रजी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
५६) पशुवैद्यकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२

Study CIRCLE

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग परीक्षा २०२३

१) भारताचा इतिहास आणि भारतीय राष्ट्रीय चळवळ (१५)
२) महाराष्ट्र, भारत आणि जागतिक भूगोल (१५)
३) भारतीय राज्यव्यवस्था आणि शासन (१५)
४) आर्थिक आणि सामाजिक विकास (१५)
५) परिस्थितिकी, जैव–विविधता आणि हवामान बदल (१०)
६) सामान्य विज्ञान (१५)
७) चालू घडामोडी – राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय महत्त्व (१५)
८) तार्किक आणि विश्लेषणात्मक क्षमता (१०)
९) सामान्य मानसिक क्षमता (७)
१०) मूलभूत संख्यात्मक क्षमता (८)
११) निर्णयक्षमता आणि समस्या सोडवणूक, संवाद कौशल्य व आंतरव्यक्ती कौशल्य (५)
१२) आकलन, मराठी आणि इंग्रजी भाषा आकलन कौशल्ये (५०)
१३) माहिती अधिकार अधिनियम (५)
१४) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क (५)
१५) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान (१०)

(१) भारताचा इतिहास आणि भारतीय राष्ट्रीय चळवळ (१५)

१) प्राचीन भारताचा इतिहास (४)
२) मध्ययुगीन भारताचा इतिहास (३)
३) आधुनिक भारताचा इतिहास (४)
४) भारतीय राष्ट्रीय चळवळ (४)

(२) महाराष्ट्र, भारत आणि जागतिक भूगोल (१५)

१) जगाचा भौतिक भूगोल (३)
२) जगाचा सामाजिक भूगोल (१)
३) जगाचा आर्थिक भूगोल (१)
४) भारताचा भौतिक भूगोल (२)
५) भारताचा सामाजिक भूगोल (१)
६) भारताचा आर्थिक भूगोल (२)
७) महाराष्ट्राचा भौतिक भूगोल (२)
८) महाराष्ट्राचा सामाजिक भूगोल (१)
९) महाराष्ट्राचा आर्थिक भूगोल (२)

(३) महाराष्ट्र आणि भारत – भारतीय राजकारण आणि शासन (१५)

१) संविधान – भारताच्या राज्यघटनेचा प्राथमिक अभ्यास (३)
२) राजकीय व्यवस्था (३)
३) पंचायती राज आणि शहरी शासन (३)
४) सार्वजनिक धोरण (३)

५) मानवी हक्क समस्या (३)

✻ माहिती अधिकार अधिनियम, २००५

✻ महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५

(४) आर्थिक आणि सामाजिक विकास (१५)

१) शाश्र्वत विकास (२)
२) गरिबी (२)
३) समावेश (२)
४) लोकसंख्याशास्त्र (२)
५) सामाजिक क्षेत्रातील उपक्रम (२)
६) भारतीय अर्थव्यवस्था - सार्वजनिक वित्त (१)
७) विदेशी व्यापार (१)
८) बँकिंग, महागाई (१)
९) उद्योग (१)
१०) शेती (१)

(५) परिस्थितिकी, जैव-विविधता आणि हवामान बदल (१०)

१) परिस्थितिकी (२)
२) जैवविविधता (२)
३) हवामान बदल (२)

(६) सामान्य विज्ञान (१५)

१) भौतिकशास्त्र (३)
२) रसायनशास्त्र (३)
३) प्राणिशास्त्र (२)
४) वनस्पतिशास्त्र (२)
५) कृषी / शेतीसंलग्न विज्ञान (२)
६) आरोग्यशास्त्र (५)
७) विज्ञान आणि तंत्रज्ञान (२)
✻ माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान

(७) चालू घडामोडी, राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय महत्त्व (१५)

१) राजकीय घटना (२)
२) आर्थिक व वित्तीय घटना (२)
३) वैज्ञानिक घटना (२)
४) सामाजिक व शैक्षणिक घटना (२)
५) भौगोलिक, सांस्कृतिक व साहित्यिक घटना (३)
६) नेमणुका व पुरस्कार घटना (२)
७) सामान्यज्ञान व क्रीडाविषयक घटना (२)

(८) तार्किक तर्क आणि विश्र्लेषणात्मक क्षमता (१०)

१) दिलेल्या वाक्यरचनेवरुन निर्णय, निष्कर्ष काढणे
२) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके, विधाने आणि निष्कर्ष
३) परिस्थिती आणि प्रतिसाद, परिच्छेदांवरुन निष्कर्ष काढणे
४) विधान आणि कृतीचा मार्ग, प्रतिपादन आणि कारण, विधानाच्या सत्यतेची पडताळणी
५) बैठक, क्रम व मांडणी व्यवस्था, मानांकन चाचणी, तुलना
६) नातेसंबंध
७) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क
८) स्थान निश्चिती चाचणी, दिशानिर्देश
९) विश्र्लेषण, निर्णय घेणे, समस्या सोडवणे
१०) कूट माहितीवरील प्रश्न

(९) सामान्य मानसिक क्षमता (७)

१) क्रम आणि मालिका १
२) क्रम आणि मालिका २
३) सांकेतिक भाषा/ कोडिंग-डिकोडिंग
४) साम्य, तुलना, वर्गीकरण
५) गणितीय / अंकगणितीय क्रिया
६) आकृत्यांवर प्रश्र्न १
७) आकृत्यांवर प्रश्र्न २

(१०) मूलभूत संख्यात्मक क्षमता (८)

१) अंकगणितीय कौशल्य - दशांश अपूर्णांक, बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार आणि सरलीकरण संख्याप्रणाली - लसावि, मसावि, घातांक, वर्गमूळ आणि घनमूळ
२) टक्केवारी, भागीदारी आणि गुंतवणूक, गुणोत्तर आणि प्रमाण, साखळी नियम
३) वेळ आणि अंतर, रेल्वेगाड्या, बोट आणि जलप्रवाह
४) विक्री आणि खरेदी, सवलत, नफा आणि तोटा, सरळ व्याज आणि चक्रवाढ व्याज
५) वेळ आणि काम, पाईप, घड्याळ, कॅलेंडर, वयावरील प्रश्न
६) संभाव्यता, क्रमचय, सरासरी
७) भूमिती - क्षेत्रफळ, घनफळ आणि परिमिती
८) आलेख, तक्ते, डेटा सफिसिएन्सी

(११) निर्णयक्षमता आणि समस्या सोडवणूक, संवाद कौशल्य- आंतरव्यक्ती कौशल्य (५)

१) परिस्थिती हाताळणे
२) प्रशासकीय क्षमता
३) सामाजिक धार्मिक समस्या
४) भ्रष्टाचार, सचोटी, नैतिकता
५) व्यवस्थापकीय कौशल्ये

(१२) उतारे, मराठी आणि इंग्रजी भाषा आकलन कौशल्य(४०)

१) ऐतिहासिक घटना
२) साधनसंपत्ती व पर्यावरणीय बाबी
३) राजकीय क्षेत्र
४) आर्थिक व सामाजिक विकास
५) विज्ञान व तंत्रज्ञान क्षेत्र
६) कला, सहित्य व सांस्कृतिक क्षेत्र
७) मराठी भाषा आकलन कौशल्य
८) इंग्रजी भाषा आकलन कौशल्य

(१३) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ (५)

१) कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
२) कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
३) कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
४) कायद्यानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
५) कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

(१४) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ (५)

१) कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
२) कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
३) कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
४) कायद्यानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
५) कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

(१५) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान (१०)

१) संगणक तंत्रज्ञान – आधुनिक समाजातील संगणकाची भूमिका, वेगवेगळ्या क्षेत्रातील जीवनात संगणकाचा वापर
२) कम्युनिकेशन तंत्रज्ञान – डाटा कम्युनिकेशन, नेटवर्किंग आणि वेब टेक्नॉलॉजी
३) सायबर गुन्हे व त्यास प्रतिबंध
४) शासनाचे आयटी कार्यक्रम – मिडीया लॅब एशिया, विद्या वाहिनी, ज्ञान वाहिनी, सामूहिक माहिती केंद्र इत्यादी
५) माहिती तंत्रज्ञान उद्योग – माहिती तंत्रज्ञान उद्योगातील मूलभूत प्रश्न व त्याचे भवितव्य, नवीन उद्योग म्हणून माहिती तंत्रज्ञानाचा निरनिराळ्या सेवा सुविधांची माहिती मिळण्यासाठी होणारा उपयोग, भारतातील माहिती तंत्रज्ञान उद्योगाची वाढ व त्याचा दर्जा.

महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित पूर्व परीक्षा २०२३

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा (गट ब व गट क) पूर्व परीक्षा २०२३

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब) / (गट क)२०२३

३. महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित परीक्षा -२०२३						
३.१	महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित पूर्व परीक्षा - २०२३	(१) राज्य सेवा -३३ संवर्ग (२) यांत्रिकी अभियांत्रिकी सेवा (३) विद्युत अभियांत्रिकी सेवा (४) स्थापत्य अभियांत्रिकी सेवा (५) विद्युत व यांत्रिकी अभियांत्रिकी सेवा (६) कृषि सेवा (७) सहायक नियंत्रक वैधमापनशास्त्र (८) अन्न व औषध प्रशासकीय सेवा (९) वनसेवा	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी	फेब्रुवारी, २०२३	**०४ जून, २०२३**	**जुलै, २०२३**

२. महाराष्ट्र अराजपत्रित गट-ब व गट-क सेवा संयुक्त परीक्षा -२०२३						
२.१	महाराष्ट्र अराजपत्रित गट-ब व गट-क सेवा संयुक्त पूर्व परीक्षा -२०२३	(१) सहायक कक्ष अधिकारी (२) राज्य कर निरीक्षक (३) पोलीस उपनिरीक्षक (४) दुय्यम निबंधक, श्रेणी-१/मुद्रांक निरीक्षक (५) कर सहायक (६) दुय्यम निरीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क (७) उद्योग निरीक्षक (८) लिपिक-टंकलेखक (९) तांत्रिक सहायक, विमा संचालनालय (१०) सहायक मोटार वाहन निरीक्षक	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी	जानेवारी, २०२३	**३० एप्रिल, २०२३**	**जून, २०२३**

महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित संयुक्त पूर्व परीक्षा
MAHARASHTRA CIVIL SERVICES GAZETTED COMBINE PRELIMINARY EXAMINATION

-: SCHEME OF EXAMINATION:-

Paper No. and Code	Marks	Duration	Standard	Medium	Nature of Paper
Paper I (Compulsory) (514)	200	Two hours	Degree	Marathi & English	Objective Type
Paper II (Qualifying) (515)	200	Two hours	Topic No.(1) to (5) Degree level Topic No.(6) class X level Topic No. (7) class X/XII level		

टीप - सामान्य अध्ययन पेपर क्रमांक २ (CSAT) हा अर्हताकारी (Qualifying) असून अर्हताप्राप्त करण्यासाठी किमान ३३% गुण मिळविणे आवश्यक राहील. या पेपरमध्ये किमान ३३% गुण प्राप्त करणाऱ्या उमेदवारांची पेपर क्रमांक १ मधील गुणांच्या आधारे महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित मुख्य परीक्षेसाठी गुणवत्ता यादी तयार करण्यात येईल.

नकारात्मक गुणदान:- पेपर क्रमांक १ करीता व पेपर क्रमांक २ मधील "Decision making & Problem Solving" चे प्रश्न वगळून उर्वरित प्रश्नांकरिता नकारात्मक गुणदान लागू राहील.

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.

२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.

३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णांकात आली तरीही ती अपूर्णांकातच राहील व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.

४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरितअसेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

SYLLABUS

Paper I - (200 marks)	
(1)	Current events of state, national and international importance.
(2)	History of India and Indian National Movement with some weightage to Maharashtra
(3)	Maharashtra, India and World Geography - Physical, Social, Economic Geography of Maharashtra, India and the World.
(4)	India and Maharashtra - Polity and Governance - Constitution, Political System, Panchayati Raj, Urban Governance, Public Policy, Rights issues, etc.
(5)	Economic and Social Development - Sustainable Development, Poverty, Inclusion, Demographics, Social Sector initiatives, etc.
(6)	General issues on Environmental Ecology, Bio-diversity and Climate Change - that do not require subject specialisation.
(7)	General Science.

SYLLABUS

Paper I - (200 marks)	
(1)	Current events of state, national and international importance.
(2)	History of India and Indian National Movement with some weightage to Maharashtra
(3)	Maharashtra, India and World Geography - Physical, Social, Economic Geography of Maharashtra, India and the World.
(4)	India and Maharashtra - Polity and Governance - Constitution, Political System, Panchayati Raj, Urban Governance, Public Policy, Rights issues, etc.
(5)	Economic and Social Development - Sustainable Development, Poverty, Inclusion, Demographics, Social Sector initiatives, etc.
(6)	General issues on Environmental Ecology, Bio-diversity and Climate Change - that do not require subject specialisation.
(7)	General Science.

Paper II....

1

Paper II - (200 marks)	
(1)	Comprehension
(2)	Interpersonal skills including communication skills.
(3)	Logical reasoning and analytical ability.
(4)	Decision - making and problem - solving.
(5)	General mental ability.
(6)	Basic numeracy (numbers and their relations, orders of magnitude, etc.) **(Class X level)**, Data interpretation (Charts, graphs, tables, data sufficiency etc.- **Class X level**)
(7)	Marathi and English Language Comprehension skills **(Class X/XII level)**

Note 1 : Questions relating to Marathi and English Language Comprehension skill of Class X/XII level (last item in the Syllabus of Paper II) will be tested through passages from Marathi and English language without providing cross translation thereof in the question paper.

Note 2 : The questions will be of multiple choice, objective type.

Note 3 : It is mandatory for the candidate to appear in both the Papers of Maharashtra Civil Services Gazetted (Prelim) Examination for the purpose of evaluation. Therefore a candidate will not be considered for evaluation in case he / she does not appear in both the papers of Maharashtra Civil Services Gazetted (Prelim) Examination.

Date :- 7th December, 2022

Secretary,
Maharashtra Public Service Commission

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा परीक्षा (गट ब व गट क)

Maharashtra Non Gazzeted Services Examination (Group B and Group C)

परीक्षेचे टप्पे- १. संयुक्त पूर्व परीक्षा- १०० गुण

२. स्वतंत्र मुख्य परीक्षा - ४०० गुण (एकूण २ पेपर)

३. शारीरिक चाचणी व मुलाखत - केवळ पोलीस उप-निरीक्षक पदाकरी
शारीरिक चाचणी - १०० गुण व मुलाखत - ४० गुण.

४. सहायक मोटार वाहन निरीक्षक गट- क पदाच्या पूर्व परीक्षेकरीता सदर अभ्यासक्र
लागू. मात्र, स्वतंत्र मुख्य परीक्षा - ३०० गुण.

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा संयुक्त पूर्व परीक्षा (गट ब व गट क)

Maharashtra Non Gazzeted Services Combined Preliminary Examination (Group B and Group C)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकेची संख्या - एक

विषय व सांकेतांक	प्रश्नसंख्या	एकूण गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरुप
सामान्य क्षमता चाचणी (सांकेतांक क्र. १०६१)	१००	१००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णांकात आली तरीही ती अपूर्णांकातच राहील व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरितअसेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

अनु. क्रमांक	विषय
	सामान्य क्षमता चाचणी
१)	**इतिहास** -आधुनिक भारताचा विशेषत: महाराष्ट्राचा इतिहास.
२)	**भूगोल** - महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या विशेष अभ्यासासह - पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश-रेखांश, महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या, उद्योगधंदे, इत्यादी.
३)	**अर्थव्यवस्था -** **भारतीय अर्थव्यवस्था -** राष्ट्रीय उत्पन्न, शेती, उद्योग, परकीय व्यापार, बँकिंग, लोकसंख्या, दारिद्रय व बेरोजगारी, मुद्रा आणि राजकोषीय नीति, इत्यादी. **शासकीय अर्थव्यवस्था -** अर्थसंकल्प, लेखा, लेखापरीक्षण, इत्यादी.
४)	**चालू घडामोडी -** जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील.
५)	**राज्यशास्त्र**
६)	**सामान्य विज्ञान -** भौतिकशास्त्र (Physics), रसायनशास्त्र (Chemistry), प्राणिशास्त्र (Zoology), वनस्पतीशास्त्र (Botany), आरोग्यशास्त्र (Hygiene).
७)	**अंकगणित -** बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश, अपूर्णांक व टक्केवारी इत्यादी
८)	**बुध्दिमापन चाचणी –** उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करु शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न

दिनांक – १५ नोव्हेंबर, २०२२

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब)
Maharashtra Non Gazzeted Services Main Examination (Group B)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन

पेपर क्र.-१ - २०० गुण
पेपर क्र.-२ - २०० गुण
एकूण - ४०० गुण

शारीरिक चाचणी व मुलाखत - केवळ पोलीस उप निरीक्षक पदाकरीता
(शारीरिक चाचणी - १०० गुण, मुलाखत - ४० गुण)

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	प्रश्नसंख्या	गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (सांकेतांक १०६२)	मराठी	५०	१००	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	५०	१००	पदवी	इंग्रजी		
२ (सांकेतांक १०६३)	सामान्य अध्ययन व बुद्धिमत्ता चाचणी	१००	२००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णांकात आली तरीही ती अपूर्णांकातच राहील व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरितअसेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १ - मराठी, इंग्रजी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१	**मराठी :-** सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	**इंग्रजी : -** Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट क)
(सहायक मोटार वाहन निरीक्षक पद वगळून अन्य पदांकरीता)
Maharashtra Non Gazzeted Services Main Examination (Group C)
(All posts excluding Assistant Motor Vehicle Inspector Post)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन

पेपर क्र.-१ - २०० गुण
पेपर क्र.-२ - २०० गुण
एकूण - ४०० गुण

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	प्रश्नसंख्या	गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (सांकेतांक १०६४)	मराठी	५०	१००	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	५०	१००	पदवी	इंग्रजी		
२ (सांकेतांक १०६५)	सामान्य अध्ययन व बुद्धिमत्ता चाचणी	१००	२००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णांकात आली तरीही ती अपूर्णांकातच राहील व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरितअसेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १ - मराठी, इंग्रजी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१	**मराठी :-** सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	**इंग्रजी : -** Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

पेपर क्रमांक -२ - सामान्य क्षमता चाचणी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१.	**सामान्य बुध्दिमापन व आकलन** - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करु शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न
२.	**चालू घडामोडी** - जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील.
३.	**अंकगणित व सांख्यिकी**
४.	**माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ (as updated) व महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम २०१५**
५.	**भारतीय संघ राज्यव्यवस्था, भारतीय राज्यघटना, स्थानिक स्वराज्य संस्था, कार्यकारी मंडळ, न्यायमंडळ व विधीमंडळ इत्यादी** घटना कशी तयार झाली आणि घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्वे, घटनेची महत्वाची कलमे / ठळक वैशिष्टये, केंद्र व राज्य संबंध, निधर्मी राज्य, मूलभूत हक्क व कर्तव्ये, राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्वे-शिक्षण, युनीफॉर्म सिव्हील कोड, स्वतंत्र न्यायपालिका, राज्यपाल, मुख्यमंत्री व मंत्रीमंडळ-कर्तव्ये, अधिकार व कार्य, राज्य विधीमंडळ- विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व कर्तव्ये, विधी समित्या इत्यादी
६.	**भारताचा व महाराष्ट्राचा भूगोल** - महाराष्ट्राचा व भारताचा प्राकृतिक (Physical) भूगोल, मुख्य प्राकृतिक (Physiographic) विभाग, हवामान शास्त्र (Climate), पर्जन्यमान व तापमान, पर्जन्यातील विभागवार बदल, नद्या, पर्वत व पठार, विविध भुरूपे, राजकीय विभाग, प्रशासकीय विभाग, नैसर्गिक संपत्ती- वने व खनिजे, मानवी व सामाजिक भूगोल, लोकसंख्या, लोकसंख्येचे स्थानांतर (Migration of Population) व त्याचे उगम (Source) आणि इष्टस्थानावरील (Destination) परिणाम, ग्रामीण वस्त्या व तांडे, झोपडपट्ट्या व त्यांचे प्रश्न. **पर्यावरण** - मानवी विकास व पर्यावरण, पर्यावरणपूरक विकास, नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे संधारण विशेषत: वनसंधारण, विविध प्रकारची प्रदूषणे व पर्यावरणीय आपत्ती, पर्यावरण संवर्धनात कार्यरत असलेल्या राज्य / राष्ट्र/ जागतिक पातळीवरील संघटना / संस्था इत्यादी.
७.	**सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान —** **अ)** भौतिकशास्त्र (Physics), **ब)** रसायनशास्त्र (Chemistry), **क)** प्राणीशास्त्र (Zoology), **ड)** वनस्पतीशास्त्र (Botany) **इ)** दूर संवेदन, हवाई व ड्रोन छायाचित्रण, भौगोलिक माहिती प्रणाली व त्याचे उपयोजन (Remote Sensing, Aerial and drone photography, Geographic Information System (GIS) and it's application etc.) **फ)** माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान (Information and communication technology.)
८.	**अर्थव्यवस्था व नियोजन, विकास विषयक अर्थशास्त्र** **१ समग्रलक्षी अर्थशास्त्र** १.१ समग्रलक्षी अर्थशास्त्र: १.२ वृद्धी आणि विकास : १.३ सार्वजनिक वित्त : १.४आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि आंतरराष्ट्रीय भांडवल: **२ भारतीय अर्थव्यवस्था** २.१ भारतीय अर्थव्यवस्था, भारतीय अर्थव्यवस्थेची आव्हाने व आर्थिक सुधारणा २.२ भारतीय शेती व ग्रामीण विकास: २.३ सहकार : २.४ मौद्रिक व वित्तीय क्षेत्र: २.५ सार्वजनिक वित्त आणि वित्तीय संस्था: २.६ उद्योग व सेवा क्षेत्र : २.७ पायाभूत सुविधा विकास : २.८ आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि भांडवल : २.९ महाराष्ट्राची अर्थव्यवस्था :

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब) / (गट क) २०२३

पेपर क्रमांक – १ : मराठी व इंग्रजी

१) मराठी भाषा (५०)

(१) सर्वसामान्य शब्दसंग्रह / १५

(२) वाक्यरचना / १३

(३) व्याकरण / १२

(४) म्हणी व वाक्प्रचार (अर्थ व उपयोग) / ५

(५) उताऱ्यावरील प्रश्नोत्तरे / ५

(२) इंग्रजी भाषा / ५०

(6) CommonVocabualry / 10

(7) SentenceStructure / 20

(8) Grammar /10

(9) Use of Idioms and Phrases / 5

(10) Comprehension / 5

Study CIRCLE

पेपर क्रमांक – २ : सामान्य अध्ययन व बुद्धिमापन चाचणी

१) महाराष्ट्राचा भूगोल / १०

२) पर्यावरण / ५

३) भारतीय राज्यघटना / १०

४) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ / ५

५) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ / ५

६) समग्रलक्ष्यी अर्थशास्त्र / ५

७) भारतीय अर्थव्यवस्था / १०

८) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान / १०

९) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान / ५

१०) चालू घडामोडी – जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील / १५

११) सामान्य बुद्धिमापन व आकलन / १०

१२) अंकगणित आणि सांख्यिकी / १०

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट क)
सहायक मोटार वाहन निरीक्षक मुख्य परीक्षा
Maharashtra Non Gazzeted Services Main Examination (Group C)
Assistant Motor Vehicle Inspector Main Exam

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - एक

विषय व सांकेतांक	दर्जा	माध्यम	प्रश्नसंख्या	गुण	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरुप
यंत्र अभियांत्रिकी व स्वयंचल अभियांत्रिकी विषयावर आधारित **(सांकेतांक क्र.२४)**	विहित विषयातील पदविकेसमान	इंग्रजी	१५०	३००	दीड तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णांकात आली तरीही ती अपूर्णांकातच राहील व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरितअसेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

अ.क्र.	विषय
1	**Strength of Materials:** Simple stress, strain energy, shearing force and bending moment, moment of inertia, Principle planes and stresses, slope, and deflection. Direct and bending stresses, Theory of torsion, assumptions, torsional stresses, and strains.
2	**Manufacturing Processes:** Engineering materials and their properties, Metal cutting process: Turning, Drilling, Milling, Boring, Broaching, Finishing and super finishing. Plastics and their processing Metal joining processes, NC-CNC, and non-conventional machining methods.
3	**Theory of Machines:** Kinematics and dynamics of machines, role of friction, power transmission equipment such as fly wheel, clutch, belt drive and governors. Principle of gyroscopes and its effects, Applications of cams.
4	**Hydraulics and hydraulic machineries: -** Fluids and their properties, Laminar and turbulent flow, Bernoulli's Equation, Fluid Pressure, Pascal's Law, Surface tension, fluid flow and its measurement. Hydraulic turbines, Hydraulic pumps.

5	**Thermal Engineering and refrigeration** ***Sources of energy:*** Conventional and non-conventional, Laws of thermodynamics, Principle and working of heat engines, air compressors. Air Standard, vapors power and Gas power cycles. Refrigerator and heat pump, Vapor compression and vapor absorption refrigeration systems,
6	**Industrial Engineering and Management:** Types of Management and organization and their functions, Industrial acts, Types of production, plant layouts, process planning, work study, statistical quality control, Metrology.
7	**Power Developing Systems and construction:** chassis, layout types, Sub-systems of automobile. SI/CI -Two stroke, four stroke construction and working, types of Chassis and frames CRDI, MPFI system, Fuel pumps and fuel injector ECU for CI engine, Ignition systems used in the automobile.
8	**Cooling and Lubrication systems:** Cooling system: purpose, types of cooling system, troubles, and remedies of cooling system. lubrication systems: - Types of lubricants, multi viscosity oils, chassis lubrication. Engine lubrication: -types of lubricating systems, crankcase ventilation, Engine lubrication troubles and remedies.
9	**Transmission systems:** Construction and working of single plate, multi-plate, cone clutch, centrifugal clutch. Faults and remedies/repairs of clutches. Gear Box – Construction and working of sliding mesh, constant mesh, synchromesh, torque converter, Faults, and remedies/repairs of gear box.
10	**Steering Systems and starting drives:** Front axle, types of stub axle, steering geometry, Ackerman's mechanism. Under steer, over steer, steering linkage. Type of steering gears, Power steering wheel alignment, wheel balancing starter motor drive-Bendix drive, over running clutch drive, follow thru drive Construction and working of dynamo and alternator, specifications of alternator Cutouts, relay, and regulator.
11	**Differential, rear axle and brakes: -** Differential - function, construction, working Principle, Transfer case Types of rear axle: - semi-floating, full floating bearing, three quarter floating axle Types of brakes: - drum brakes, disk brakes. Hand Brake/ Parking Brake. hydraulic, air brakes, Brake troubleshooting, ABS.
12	**Vehicle maintenance and Transport Management:** Performance of vehicles, engine electrical and electronics, workshop layout, repairing and servicing, Emission measurements and control techniques. Elements of transport and its operations.
13	**Automobile Electrical and Electronic systems,** Battery, Starting system, Alternators, Charging, Inspection, and maintenance of electrical systems.
14	**Introduction to Electric Vehicles:** Introduction to Energy Storage Requirements in Hybrid and Electric Vehicles: - Battery based energy storage, Battery Specifications, Battery Management System.
15	**Motor Vehicle Act and Road Safety** Introduction to Vehicle Act and Road Safety, Licensing, registration, Motor Vehicle Act, Taxation, Insurance etc Organization structure of RTO Department, Passenger comfort and safety.

दिनांक - ५ डिसेंबर, २०२२

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

दिवाणी न्यायाधीश कनिष्ठ स्तर व न्यायदंडाधिकारी प्रथम वर्ग परीक्षा -२०२३

Civil judge (Junior Div) & Judicial Magistrate (1st Class)

Preliminary Examination

* Standard : Suitable to the post
* Maximum Marks : 100
* Medium : English
* Duration : Two Hours
* Nature of the paper : Objective type (multiple choice question)

पूर्वपरीक्षेचा अभ्यासक्रम

१) कोड ऑफ क्रिमिनल प्रोसिजर
२) सिव्हिल प्रोसिजर कोड
३) एव्हिडन्स ॲक्ट
४) ट्रान्सफर ऑफ प्रॉपर्टी ॲक्ट
५) स्पेसिफिक रिलिफ ॲक्ट
६) महाराष्ट्र रेंट कंट्रोल ॲक्ट
७) लिमिटेशन ॲक्ट
८) कॉन्स्टिट्युशन ऑफ इंडिया
९) इंडियन पिनल कोड
१०) लॉ ऑफ कॉन्ट्रॅक्ट, सेल ऑफ गुड्स ॲक्ट ॲन्ड पार्टनरशिप ॲक्ट

* **Syllabus for Competitive Examination to the post of recruitment for Civil judge (junior Division) & Judicial Magistrate (First Class) (Preliminary) Examination under judicial Service of the Government of Maharashtra .**

1) Code of Criminal Procedure
2) Civil Procedure Code
3) Evidence Act
4) Transfer of property Act
5) Specific Relief Act
6) Maharashtra Rent Control Act
7) Limitation Act
8) Constitution of India
9) Indian penal Code
10) Law of Contracts, Sale of Goods Act & Partnership

Syllabus for Competitive Examination for recruitment to the posts of Civil Judge (Junior Division)& Judicial Magistrate(First Class)(Main) Examination under Judicial Service of the Government of Maharashtra.

Standard : Suitable to the post **Nature of the paper :** Conventional type
Medium : Marathi/English **Maximum Marks :** 100 **Duration :** Three Hours

---

Paper-I

(अ)सिव्हिल प्रोसिजर कोड (Civil Procedure Code)
(ब) ट्रान्सफर ऑफ प्रॉपर्टी ॲक्ट (Transfer of Property Act)
(क) स्पेसिफिक रिलीफ ॲक्ट (Specific Relief Act)
(ड) लॉ ऑफ कॉन्ट्रक्टस, सेल ऑफ गुडस ॲक्ट तसेच पार्टनरशीप ॲक्ट (Law of Contracts, Sale of Goods Act & Partnership Act.)

Paper-II

(अ)इंडियन पिनल कोड (Indian Penal Code)
(ब) एव्हिडन्स ॲक्ट (Evidence Act)
(क) कोड ऑफ क्रिमिनल प्रोसिजर (Code of Criminal Procedure)
(ड) अनुसूचित जाती,अनुसूचित जमाती [अत्याचार प्रतिबंधक]अधिनियम-1989 व नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम - 1955 (Scheduled Castes & Scheduled Tribes [Prevention of Atrocities] Act-1989 And Protection of Civil Rights Act - 1955)
(इ) कायदेविषयक ताज्या घडामोडीबाबत निबंध (Essay On Current Legal Topic) [Approximately 800 Words]

मौखिक व व्यक्तीमत्व चाचणी - ५० गुण

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

भारतीय राजकारण व शासन : संविधान – भारताच्या राज्यघटनेचा प्राथमिक अभ्यास

भारतीय राजकारण आणि शासन विषयाचे घटक, उपघटक आणि महत्त्वाचे मुद्दे

१) भारतीय राज्यघटना कशी तयार झाली – संविधान सभा, स्रोत, समित्या, चिन्हे

२) घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्त्वे, निधर्मी राज्य, ठळक वैशिष्ट्ये, संविधानातील महत्त्वाची कलमे – परिशिष्टे

३) घटनादुरुस्ती, संविधानात्मक आयोग आणि मंडळे

४) केंद्र–राज्य संबंध, राज्य निर्मिती, स्वतंत्र न्यायव्यवस्था

५) केंद्रीय कार्यकारिणी, संसद, राजकीय पक्ष आणि दबाव गट

६) राज्य व्यवस्थापन, राज्य सरकार आणि प्रशासन – कार्यकारी, विधिमंडळ
राज्यपाल मुख्यमंत्री व मंत्रिमंडळ – भूमिका, अधिकार व कार्य
राज्य विधिमंडळ – विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व भूमिका, विधी समित्या

७) स्थानिक स्वराज्य संस्थांची / पंचायत राजची उत्क्रांती, ७३ वी आणि ७४ वी दुरुस्ती

८) ग्रामपंचायत, तालुका पंचायत, जिल्हा परिषद आणि ग्रामविकास

९) नागरी/शहरी प्रशासन – संस्था आणि विकास
जिल्हा – मुलकी व पोलीस प्रशासन

१०) महत्त्वाचे कायदे, नियम

११) प्रशासन – सार्वजनिक धोरणे आणि कार्यक्रम

१२) दुर्बल घटक, स्वयंसेवी संस्थांचे सक्षमीकरण

१३) मानवी हक्क जाहीरनामा

१४) मूलभूत अधिकार, मूलभूत कर्तव्ये
राज्यधोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे–शिक्षण, युनिफॉर्म सिव्हील कोड

१५) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग – एनएससीसी, एनएसटीसी, एनसीबीसी

Study CIRCLE

(१) राज्यघटना कशी तयार झाली – संविधान सभा, स्त्रोत, समित्या, चिन्हे

१) **ब्रिटिश काळातील संविधानाची उत्क्रांती व कायदे**
२) **संविधान सभा आणि समित्या**
३) **संविधानाचे स्त्रोत**
४) **राष्ट्रीय चिन्हे**

१) ब्रिटिश काळातील संविधानाची उत्क्रांती व कायदे

१) ...... चा इंडियन कौन्सिल ॲक्ट भारतीय राज्यघटनेच्या इतिहासातील एक महत्त्वपूर्ण टप्पा आहे.
१) १८९१   २) १८६१   ३) १८७१   ४) १८८१

1) The Indian Council Act of ...... is an important landmark in the Constitutional history of India.
1) 1891   2) 1861   3) 1871   4) 1881

२) भारतीय संविधानसभा बनवण्याची मागणी इंग्रजांनी कोणत्या वर्षी मान्य केली?
१) १९३८   २) १९३९   ३) १९४०   ४) १९४२

2) In which year the British accepted the demand for making the constituent assembly of India ?
1) 1938   2) 1939   3) 1940   4) 1942

३) भारतीय लोक आपल्या देशाचे प्रशासन किती उत्तम प्रकारे चालवू शकतात हे पाहण्यासाठी १९३० ते १९३२ च्या दरम्यान लंडनमध्ये .... गोलमेज परिषदा घेण्यात आल्या.
१) दोन   २) चार   ३) तीन   ४) पाच

3) ...... round-table conferences were held in London from 1930 to 1932 to see how best Indians could administer their country.
1) Two   2) Four   3) Three   4) Five

४) घटनात्मक सुधारणांचा विचार करण्यासाठी सरकारने नोव्हेंबर १९३० मध्ये लंडन येथे गोलमेज परिषद घेण्याचे ठरविले, ... गोलमेज परिषदेनंतर ब्रिटिश सरकारने मार्च १९३३ मध्ये नव्या राज्यघटनेची रूपरेषा असलेली श्वेतपत्रिका प्रसिद्ध केली.
१) दुसऱ्या   २) सहाव्या   ३) तिसऱ्या   ४) चौथ्या

4) The Government decided to held a Round Table Conference in London in November 1930 to consider Constitutional reforms, after ...... Round Table Conferences, the British Government published a White Paper in March 1933 containing an outline of a new Constitution.
1) second   2) sixth   3) third   4) fourth

५) भारतीय राज्यघटनेच्या इतिहासातील .... हा महत्त्वाचा टप्पा आहे.
१) दी इंडियन कौन्सिल ॲक्ट, १८५७   २) दी इंडियन कौन्सिल ॲक्ट, १८६१
३) गव्हर्नमेंट ऑफ इंडिया ॲक्ट, १९९९   ४) गव्हर्नमेंट ऑफ इंडिया ॲक्ट, १९३६

5) .... is an important landmark in the Constitutional history of India.
1) The Indian Council Act, 1857   2) The Indian Council Act, 1861
3) Government of India Act, 1999   4) Government of India Act, 1936

६) भारतीय राज्यघटनेमध्ये केंद्र आणि घटकराज्ये यांच्यात जी अधिकार विभागणी करण्यात आली आहे त्याची पायाभरणी खालीलपैकी कशात दिसून येते?
१) मोर्ले–मिंटो सुधारणा, १९०९ २) मॉटेग्यू–चेम्सफर्ड कायदा, १९१९
३) गव्हर्नमेंट ऑफ इंडिया ॲक्ट, १९३५ ४) भारतीय स्वातंत्र्याचा कायदा, १९४७

6) The distribution of powers between the Centre and the States in the Indian Constitution is based on the scheme provided in the
1) Morley-Minto Reforms, 1909 2) Montagu-Chelmsford Act, 1919
3) Government of India Act, 1935 4) Indian Independence Act, 1947

२) संविधान सभा आणि समित्या

१) १३ डिसेंबर, १९४६ रोजी ...... यांनी भारताच्या घटना समितीमध्ये उद्दिष्टांचा ठराव मांडला.
१) सुचेता कृपालानी २) सरोजिनी नायडू ३) डॉ. राजेंद्र प्रसाद ४) पंडीत जवाहरलाल नेहरू

1) On 13% December, 1946 moved the Objective Resolution in the Constituent Assembly of India.
1) Sucheta Kriplani 2) Sarojini Naidu
3) Dr. Rajendra Prasad 4) Pandit Jawaharlal Nehru

२) भारतीय घटना समितीचे शेवटचे अधिवेशन .... या दिवशी झाले.
१) २६ नोव्हेंबर १९४९ २) २६ जानेवारी १९५० ३) २४ जानेवारी १९५० ४) ९ डिसेंबर १९४९

2) The final session of the Indian Constituent Assembly took place on
1) 26th November 1949 2) 26th January 1950
3) 24th January 1950 4) 9th December 1949

३) ''घटना समिती हे जनतेच्या राजकीय व इतर विषयांच्या शिक्षणाचे माध्यम तर आहेच, पण जातीय व इतर प्रश्नावरील उपचार सुद्धा ठरू शकेल.'' असे मत .... यांनी व्यक्त केले होते.
१) पंडित नेहरू २) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर ३) महात्मा गांधी ४) डॉ. राजेंद्र प्रसाद

3) "The Constitution Committee is not only the medium of the education of political and other subjects, it can also be a remedy over the caste and other issues". This opinion was expressed by ....
1) Pandit Nehru 2) Dr. Babasaheb Ambedkar
3) Mahatma Gandhi 4) Dr. Rajendra Prasad

४) पुढीलपैकी योग्यरितीने जुळलेली जोड्या सांगा :

भारताच्या संविधान सभेतील प्रतिनिधीचे नाव	**प्रांताचे नाव ज्य मधून प्रतिनिधी संविधान सभेवर निवडला गेला**
अ) के. एम्. मुन्शी	i) बॉम्बे/मुंबई
ब) वल्लभभाई पटेल	ii) बॉम्बे/मुंबई
क) फिरोझ गांधी	iii) संयुक्त प्रांत
ड) राजेंद्र प्रसाद	iv) बिहार
इ) के. सी. नियोगी	v) बॉम्बे/मुंबई

पर्यायी उत्तरे :
१) अ, ब, क, ड आणि इ २) अ, ब, क आणि ड ३) ब आणि ड ४) ब, क आणि ड

4) Find the correctly matched pair/s from below :

Name of the members of the Constituent Assembly of India	**Province from which member was elected to Constituent Assembly**
a) K. M. Munshi	Bombay
b) Vallabhbhai Patel	Bombay
c) Feroz Gandhi	United Province
d) Rajendra Prasad	Bihar
e) K. C. Neogy	Bombay

Answer Options :

1) a, b, c, d and e   2) a, b, c and d   3) b and d   4) b, c and d

५) राज्यघटना निर्मितीची जबाबदारी व कार्ये पार पाडण्यासाठी घटनासमितीने विविध समित्या स्थापन केल्या होत्या. त्यात कार्यपद्धतीविषयक नियम समितीचे अध्यक्ष म्हणून खालीलपैकी कोणी काम केले ?

१) डॉ. बी. आर. आंबेडकर   २) अल्लादी कृष्णस्वामी अय्यर
३) डॉ. राजेंद्र प्रसाद   ४) डॉ. के. एम. मुन्शी

5) The Constituent Assembly appointed a number of committees to deal with different tasks and works of Constitution-making. Who was the Chairman of the Rules of Procedure Committee ?

1) Dr. B. R. Ambedkar   2) Alladi Krishnaswami Ayyar
3) Dr. Rajendra Prasad   4) Dr. K.M. Munshi

६) जोड्या लावा - (घटना समितीच्या महिला सदस्य)

'A' (सदस्य)	**'B' (मतदारसंघ)**
a) सरोजिनी नायडू	i) संयुक्त प्रांत व बेरार
b) मालती चौधरी	ii) बिहार
c) दक्षयाणी वेलायूदन	iii) ओरिसा
d) राजकुमारी अमृत कौर	iv) मद्रास

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
1)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
2)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
3)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
4)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)

6) Match the pairs - (Women members of Constituent Assembly)

'A' (Member)	**'B' (Constituency)**
a) Sarojini Naidu	i) Central Provinces and Berar
b) Malati Chowdhary	ii) Bihar
c) Dakshayani Velayudan	iii) Orissa
d) Rajkumari Amrit Kaur	iv) Madras

Answer options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
1)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
2)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
3)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
4)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)

७) भारतीय राज्यघटनेच्या मसुदा समितीचे खालीलपैकी कोण सदस्य होते ?
१) वल्लभभाई पटेल २) जवाहरलाल नेहरू ३) अल्लादी कृष्णस्वामी अय्यर ४) डॉ. राजेंद्र प्रसाद

7) Who among the following was the member of the drafting committee of the Indian Constitution?
1) Vallabhbhai Patel 2) Jawaharlal Nehru
3) Alladi Krishnaswamy Iyer 4) Dr. Rajendra Prasad

८) जोड्या लावा (संविधान सभा)

'A' (समिती)	**'B' (अध्यक्ष)**
a) सुकाणू समिती	i) एच. सी. मुखर्जी
b) अधिकारपत्र (Credentials) समिती	ii) जे. बी. कृपलानी
c) मूलभूत अधिकार उपसमिती	iii) राजेंद्र प्रसाद
d) अल्पसंख्यांक उपसमिती	iv) अल्लादी कृष्णास्वामी अय्यर

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
१)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
२)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
३)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
४)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)

8) Match the pairs (Constituent Assembly)

'A' (Committee)	**'B' (Chairman)**
a) Steering Committee	i) H. C. Mukherjee
b) Credentials Committee	ii) J. B. Kriplani
c) Fundamental rights sub Committee	iii) Rajendra Prasad
d) Minorities sub Committee	iv) Alladi Krishna swami Aiyar

Answer options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
2)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
3)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
4)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)

९) खालीलपैकी कोण 'मसुदा समितीचे' सदस्य नव्हते ?
१) एन्. गोपालस्वामी अय्यंगार २) मोहम्मद सादुल्ला
३) सच्चिदानंद सिन्हा ४) अल्लादी कृष्णस्वामी अय्यर

9) Who among the following was not a member of 'Drafting Committee' ?
1) N. Gopalaswami Ayyangar 2) Mohammed Sadulla
3) Sachchidananda Sinha 4) Alladi Krishnaswami Iyer

१०) भारतीय संविधान सभेच्या विविध समित्यांच्या योग्य जोड्या ओळखा.

A (समिती)	**B (अध्यक्ष)**
a) सल्लागार समिती	– जवाहरलाल नेहरू
b) मूलभूत अधिकार उपसमिती	– जे. बी. कृपलानी
c) केंद्रीय संविधान समिती	– जवाहरलाल नेहरू
d) अल्पसंख्यांक समिती	– मौलाना अबुल कलम आझाद

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a), (b), (c) २) फक्त (c), (d) ३) फक्त (b), (c), (a) ४) फक्त (b), (c)

10) Select the correct pairs of various committees of Constituent Assembly of India :

A (Committee)	**B (Chairman)**
a) Advisory Committee	- Jawaharlal Nehru
b) Fundamental Rights SubCommittee	- J.B. Kriplani
c) Union Constitution Committee	- Jawaharlal Nehru
d) Minorities Committee	- Maulana Abul Kalam Azad

Answer options :

1) Only (a), (b), (c) 2) Only (c), (d) 3) Only (b), (c), (a) 4) Only (b), (c)

११) खालीलपैकी संविधान सभेच्या कोणत्या समितीचे अध्यक्ष जवाहरलाल नेहरू होते?

१) सुकाणू समिती
२) केंद्रीय अधिकार समिती
३) मूलभूत हक्क आणि अल्पसंख्याकांची समिती
४) प्रांतीय संविधान समिती

11) Which of the following committees of the Constituent Assembly was chaired by Jawaharlal Nehru?

1) Steering Committee
2) Union Powers Committee
3) Committee on Fundamental Rights and Minorities
4) Provincial Constitution Committee

१२) जवाहरलाल नेहरू यांनी १९४६ मध्ये जो 'उद्दिष्टांचा ठराव' मांडला त्याच्या मध्ये खालीलपैकी कोणता भाग *नव्हता* ?

१) भारत हे स्वतंत्र, सार्वभौम प्रजासत्ताक असेल.
२) कोणत्याही विशिष्ट वर्गांसाठी खास संरक्षण दिले जाणार नाही.
३) स्वतंत्र भारताची सर्व सत्ता व अधिकार जनतेकडून प्राप्त होती.
४) भारताच्या सर्व जनतेला कायद्यापुढील समता दिली जाईल.

12) Which one of the following was nof a part of the 'Objectives Resolution' moved by Jawaharlal Nehru in 1946 ?

1) India as an Independent, Sovereign Republic.
2) No safeguards will be provided to any particular classes.
3) All powers and authority of independent India are derived from the people.
4) All people of India shall be provided equality before the law.

१३) भारताच्या संविधानसभेत फाळणीपूर्वी खालीलपैकी कोण समाविष्ट होते?

१) प्रांतिक विधानसभा मधून २९२ सदस्य, मुख्य आयुक्त असलेल्या प्रांतांतून ४ आणि रियासतींकडून ९३
२) प्रांतिक विधानसभा मधून २९४ सदस्य, मुख्य आयुक्त असलेल्या प्रांतांतून ४ आणि रियासतींकडून ९१
३) ब्रिटिश प्रांतांचे २९१ सदस्य, मुख्य आयुक्तांकडून ३ आणि रियासतींकडून ९५
४) ब्रिटिश प्रांतांचे २९२ सदस्य, मुख्य आयुक्तांकडून ५ आणि रियासतींकडून ९२

13) Who among the following was included in the Indian Constituent Assembly before partition ?
1) 292 members from Provincial Legislative Assemblies, 4 from Chief Commissioners' Provinces and 93 from Princely States
2) 294 members from Provincial Legislative Assemblies, 4 from Chief Commissioners' Provinces and 91 from Princely States
3) 291 members from British Provinces, 3 from Chief Commissioners' and 95 from Princely States
4) 292 members from British Provinces, 5 from Chief Commissioners' and 92 from Princely States

१४) २५ नोव्हेंबर १९४९ रोजी खालीलपैकी भारतीय संविधानाच्या कोणत्या तरतुदी अंमलात आल्या ?
a) नागरिकत्वा संबंधी तरतुदी
b) निवडणुकां संबंधी तरतुदी
c) तात्पुरत्या संसदेशी संबंधित तरतुदी
d) मूलभूत अधिकार

पर्यायी उत्तरे :
१) (a) आणि (b) २) (a), (c) आणि (d) ३) (a), (b) आणि (c) ४) यापैकी नाही

14) Which of the following provisions of the Constitution of India came into force from 26 November 1949 ?
a) Provisions relating to citizenship.
b) Provisions relating to elections.
c) Provisions relating to provisional parliament.
d) Fundamental Rights.

Answer options :
1) (a) and (b) 2) (a), (c) and (d) 3) (a), (b) and (c) 4) None

३) संविधानाचे स्त्रोत

१) १९४६ मध्ये संविधान सभेला उद्घाटनाच्या अधिवेशन सत्रात खालीलपैकी कोणत्या देशांनी सदिच्छा संदेश पाठविले होते?
a) युएसए b) प्रजासत्ताक चीन c) ऑस्ट्रेलिया सरकार d) कॅनडा सरकार

पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (b), (c) २) फक्त (a), (d) ३) फक्त (b), (d) ४) फक्त (a), (b), (c)

1) Which of the following countries had sent goodwill message to the Constituent Assembly at the inaugural session in 1946 ?
a) USA
b) Republic of China
c) Government of Australia
d) Government of Canada

Answer options :
1) Only (b), (c) 2) Only (a), (d) 3) Only (b), (d) 4) Only (a), (b), (c)

२) सूची – A आणि सूची – B मधील योग्य जोड्या जुळवा.

सूची – A	**सूची – B**
a) एकेरी नागरिकत्व	i) इंग्लंड (युके)
b) न्यायालयीन पुनर्विलोकन	ii) अमेरिका (युएसए)
c) राज्य धोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे	iii) आयलंड
d) केंद्र-राज्य संबंधातील समवर्ती सूची	iv) ऑस्ट्रेलिया

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
१)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
२)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
३)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
४)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)

2) Match the following pairs List "A" with List "B"

List - A	List - B
a) Single Citizenship	i) United Kingdom (UK)
b) Judicial Review	ii) America (USA)
c) Directive Principles of State Policy	iii) Ireland
d) Concurrent list in Union-State Relation	iv) Australia

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
3)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
4)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)

३) योग्य पर्याय निवडा.
भारतीय संविधानातील स्वातंत्र्य, समता आणि बंधुत्व ही तत्त्वे कोणत्या देशातील संविधानापासून प्रेरित आहेत ?
१) ब्रिटीश संविधान २) आयरीश संविधान ३) फ्रेंच संविधान ४) यापैकी एकही नाही

3) Choose correct option.
The principles of liberty, equality and fraternity in the Indian Constitution are adopted from which of the following constitutions ?
1) The British Constitution 2) The Irish Constitution
3) The French Constitution 4) None of the above

४) राज्यपालाच्या नेमणुकीसंबंधी भारताने .... राज्यघटनेचे अनुकरण केले आहे.
१) अमेरिकेच्या २) रशियाच्या ३) कॅनडाच्या ४) फ्रान्सच्या

4) Provisions regarding the appointment of the Governor were borrowed from the Constitution of.......
1) America 2) Russia 3) Canada 4) France

५) डॉ. आंबेडकर यांना 'भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार' म्हटले जाते. कारण ......
अ) त्यांनी उद्दिष्टांचा ठराव मांडला
ब) ते घटना समितीचे अध्यक्ष होते
क) ते घटनेच्या मसुदा समितीचे अध्यक्ष होते.
योग्य पर्याय निवडा :
१) अ आणि ब २) ब आणि क ३) फक्त क ४) फक्तब

5) Dr. Ambedkar is called as the 'Architect of the Constitution of India' because
a) he tabled the Objectives Resolution
b) he was the Chairman of the Constituent Assembly
c) he was the Chairman of the Drafting Committee of the Constitution
Select the appropriate option :
1) aandb 2) bande 3) Only c 4) Onlyb

६) भारतीय राज्यघटनेतील खालीलपैकी कोणते वैशिष्ट्य ब्रिटिश राज्यघटनेतून घेतलेले नाही ?
१) सरकारचे संसदीय स्वरूप २) सरकारचे मंत्रिमंडळ स्वरूप
३) कायद्याचे राज्य ४) समवर्ती सूची

6) Which among the following features of Indian Constitution is not borrowed from British Constitution ?
1) Parliamentary form of Government 2) Cabinet form of Government
3) Rule of Law 4) Concurrent List

७) खालीलपैकी कोणती तरतूद भारतीय राज्यघटनेने अमेरिकेच्या राज्यघटनेतून घेतलेली आहे?
१) मूलभूत कर्तव्ये २) मूलभूत हक्क ३) एकेरी नागरिकत्व ४) संसदीय सरकार

7) Which of the following provisions is borrowed by the Indian Constitution from the American Constitution ?
1) Fundamental Duties 2) Fundamental Rights
3) Single Citizenship 4) Parliamentry Government

४) राष्ट्रीय चिन्हे

१) संविधानाचा भाग चार क केव्हापासून लागू झाला आहे ?
१) दि. ६ जून १९७६ २) दि. ३ जानेवारी १९७७ ३) दि. २० जून १९७९ ४) दि. १० ऑगस्ट १९७५

1) When has Part Four C of the Constitution come into force?
1) Dt. 6 June 1976 2) d. 3 January 1977 3) d. 20 June 1979 4) d. 10 August 1975

२) खालील विधाने विचारात घ्या :
a) संविधान सभेने राष्ट्रीय ध्वज २२ जुलै, १९४७ रोजी स्वीकृत केला.
b) संविधान सभेने राष्ट्रगीत २४ जानेवारी, १९४९ रोजी स्वीकृत केले.
c) संविधान सभेने भारताचे पहिले राष्ट्रपती म्हणून राजेंद्र प्रसाद यांची २६ जानेवारी, १९५० रोजी निवड केली.
d) संविधान सभेने शेवटचे अधिवेशन २४ जानेवारी, १९५० रोजी घेतले.
वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत?
१) (a), (b) आणि (d) बरोबर २) (a) आणि (d) बरोबर
३) (b) आणि (c) बरोबर ४) (a) आणि (b) बरोबर

2) a) Constituent Assembly adopted the national flag on July 22, 1947.
b) Constituent Assembly adopted the national anthem on 24 January, 1949.
c) Constituent Assembly elected Dr. Rajendra Prasad as the first President of India on January 26, 1950.
d) Constituent Assembly held its final session on 24th January, 1950.
Which of the statements given above are correct ?
1) (a), (b) and (d) are correct 2) (a) and (d) are correct
3) (b) and (c) are correct 4) (a) and (b) are correct

३) पुढीलपैकी कोणते विधान सत्य ***नाही*** ?
१) भारतीय राज्यघटनेच्या अंमलबजावणीची तारीख २६ नोव्हेंबर, १९४९ आहे.
२) ४२ च्या घटनादुरुस्तीने भारतीय राज्यघटनेत 'धर्मनिरपेक्ष' हा शब्द जोडला.
३) ४२ वी घटनादुरुस्ती १९७६ मध्ये झाली.
४) भारतीय राज्यघटनेच्या सरनाम्यात नोंदवलेली सामाजिक, आर्थिक आणि राजकीय न्यायाची तत्त्वे सोव्हिएट रशियाच्या घटनेवरून घेतलेली आहेत.

3) Which of the following statements is not true ?
   1) The date of implementation of the Indian Constitution is 26 November, 1949.
   2) The word 'secular' was added to the Indian Constitution by the 424 Amendment.
   3) The 24 Constitutional Amendment was enacted in 1976.
   4) The principles of social, economic and political justice mentioned in the Preamble of the Indian Constitution are borrowed from the Constitution of USSR.

४) आम्ही, भारताच्या लोकांनी, ... भारताची स्थापना करण्याचा निर्धार केला आहे
   १) महान देश
   २) धार्मिक मूल्य असलेला देश
   ३) सार्वभौम समाजवादी धर्मनिरपेक्ष लोकशाही प्रजासत्ताक
   ४) वरील सर्व

4) We, the people of India, having solemnly resolved to constitute India into a ....
   1) Great country
   2) Country having religious value
   3) Sovereign Socialist Secular Democratic Republic
   4) All the above

५) खालील विधाने विचारात घ्या :
   a) राज्यघटनेच्या मूळ प्रति वर संविधान सभेच्या २८६ सदस्यांनी २६ नोव्हेंबर, १९४९ रोजी स्वाक्षऱ्या केल्या.
   b) हिंदी आणि इंग्रजी अशा दोन्ही भाषेत लिहिलेल्या भारतीय राज्यघटनेच्या मूळ प्रती राष्ट्रपती भवनाच्या दरबार हॉलमध्ये विशेष हेलियमने भरलेल्या केस मध्ये ठेवल्या आहेत.
   c) भारतीय राज्यघटना प्रेम बिहारी नारायण रायजादा यांनी स्वतःच्या हस्ताक्षरात लिहिलेली आहे.

   पर्यायी उत्तरे :
   १) विधान (a) बरोबर, (b) आणि (c) चुकीचे
   २) विधाने (b) आणि (c) बरोबर, (a) चुकीचे
   ३) विधान (c) बरोबर, (a) आणि (b) चुकीचे
   ४) सर्व विधाने बरोबर

5) Consider the following statements :
   a) The original copy of the Indian Constitution was signed by 286 members of the Constituent Assembly on November 26, 1949.
   b) Original copies of the Indian Constitution, written in both Hindi and English, are Kept in a special helium filled case in the Durbar Hall of the Rashtrapati Bhawan.
   c) The Indian Constitution wan handwritten by Prem Behari Narain Raizada.

   Answer Options :
   1) Statement (a) is correct, (b) and (c) are false
   2) Statements (b) and (c) are correct, (a) is false
   3) Statement (c) is correct, (a) and (b) are false
   4) All statements are correct

६) खालीलपैकी कोणती विधाने **बरोबर** आहेत?
   a) देवनागरी लिपीत लिहिलेली हिंदी ही केंद्राची (Union) भाषा असेल.
   b) भारतास राष्ट्रीय भाषा (National Language) नाही.
   c) सध्या आठव्या अनुसूचीमध्ये हिंदी-इंग्रजीसह २२ भाषा समाविष्ट आहेत.
   d) २०११ च्या जनगणनेनुसार, भारतात सर्वाधिक बोलल्या जाणाऱ्या ३ भाषा म्हणजे (१) हिंदी, (२) बंगाली आणि (३) तमिळ.

   पर्यायी उत्तरे :
   १) (a) आणि (b)
   २) (a), (b) आणि (d)
   ३) (c) आणि (d)
   ४) वरील सर्व

6) Which of the following statements are correct ?

a) The official language of the Union shall be Hindi in Devanagari script.

b) India has no national language.

c) At present, the Eighth Schedule specifies 22 languages including Hindi and English.

d) As per 2011 Census of India, the top 3 languages spoken in India are (1) Hindi (2) Bengali, and (3) Tamil.

Answer Options :

1) (a) and (b) 2) (a), (b) and (d) 3) (c) and (d) 4) All above

Study CIRCLE

(२) संविधान प्रस्तावनेमागची भूमिका, संविधानाची ठळक वैशिष्ट्ये, महत्त्वाची कलमे व तरतुदी व परिशिष्टे

१) **भारतीय राज्यघटनेचा सरनामा / प्रस्तावना / उद्देशपत्रिका**
२) **भारतीय संविधानाची मूलभूत संरचना**
३) **संविधानाची ठळक वैशिष्ट्ये**
४) **संविधानातील महत्त्वाची कलमे व तरतुदी**
५) **संविधानाची परिशिष्टे**

१) भारतीय राज्यघटनेचा सरनामा / प्रस्तावना / उद्देशपत्रिका

१) भारतीय राज्यघटनेच्या सरनाम्यांतर्गत खालीलपैकी कोणते विधान अयोग्य आहे ?
१) २६ नोव्हेंबर १९४९ यादिवशी ही राज्यघटना स्वीकृत केली असे सरनाम्यात म्हटले आहे.
२) १९७६ च्या ४२ व्या घटनादुरुस्तीने राज्यघटनेच्या सरनाम्यात प्रथमच दुरुस्ती करण्यात आली.
३) सरनाम्यात सार्वभौम, समाजवादी, धर्मनिरपेक्ष, अध्यक्षीय गणराज्य या शब्दांचा समावेश करण्यात आला आहे.
४) सरनाम्यात सामाजिक, आर्थिक, राजकीय न्यायाचा उल्लेख करण्यात आला आहे.

1) Which of the following statements is incorrect under the title of the Constitution of India?
1) The title states that this Constitution was adopted on 26 November 1949.
2) The title of the Constitution was amended for the first time by the 42nd Amendment of 1976.
3) The words Sovereign, Socialist, Secular, Presidential Republic are included in the title.
4) Social, economic, political justice is mentioned in the title.

२) भारतीय राज्यघटनेच्या सरनाम्यांतर्गत खालीलपैकी कोणते विधान अयोग्य आहे ?
अ) २६ नोव्हेंबर १९४९ यादिवशी ही राज्यघटना स्वीकृत केली असे सरनाम्यात म्हटले आहे.
ब) १९७६ च्या ४२ व्या घटनादुरुस्तीने राज्यघटनेच्या सरनाम्यात प्रथमच दुरुस्ती करण्यात आली.
क) सरनाम्यात सार्वभौम, समाजवादी, धर्मनिरपेक्ष, अध्यक्षीय गणराज्य या शब्दांचा समावेश करण्यात आला आहे.
ड) सरनाम्यात सामाजिक, आर्थिक, राजकीय न्यायाचा उल्लेख करण्यात आला आहे.

पर्यायी उत्तरे :
१) अ आणि ब अयोग्य आहेत
२) अ, क आणि ड अयोग्य आहेत
३) वरीलपैकी सर्व अयोग्य आहेत
४) फक्त क अयोग्य आहे

2) Which of the following statements is incorrect under the title of the Constitution of India?
A) The title states that this Constitution was adopted on 26 November 1949.
B) The title of the Constitution was amended for the first time by the 42nd Amendment of 1976.
C) The words Sovereign, Socialist, Secular, Presidential Republic are included in the title. d) Social, economic, political justice is mentioned in the title.

Answer Options :
1) A and B are incorrect
2) A, C and D are incorrect
3) All of the above are incorrect
4) Only C is incorrect

३) भारतीय राज्यघटनेच्या सरनाम्यामध्ये कोणत्या दुरुस्ती कायद्याने सुधारणा करण्यात आली ?
१) २७ वी घटनादुरुस्ती २) ४२ वी घटनादुरुस्ती ३) ४४ वी घटनादुरुस्ती ४) ४० वी घटनादुरुस्ती

3) Which Amendment Act has amended the Title of the Constitution of India?
1) 27th Amendment 2) 42nd Amendment 3) 44th Amendment 4) 40th Ame

४) ''उद्देशपत्रिका ही संविधानाचा आत्मा आहे, ती संविधानाची एक किल्ली आहे'' असे खालीलपैकी कोणी म्हटले आहे ?

१) अल्लादी कृष्णास्वामी अय्यर
२) पंडित ठाकूर दास भार्गव
३) जे. एम. कृपलानी
४) बी. एन. राव

4) Who among the following said that, "Preamble is the soul of the Constitution. It is a key to the Constitution"?

1) Alladi Krishnaswamy Aiyar
2) Pandit Thakur Das Bhargava
3) J. M. Kriplani
4) B. N. Rao

५) भारतीय राज्यघटनेच्या उद्देशपत्रिकेबाबत खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?

१) केशवानंद भारती खटल्यमध्ये (१९७३) सर्वोच्च न्यायालयाने उद्देशपत्रिका हा राज्यघटनेचा भाग नाही असे म्हटले आहे.
२) उद्देशपत्रिका हा कायदेमंडळाच्या अधिकाराचा स्रोतही नाही आणि त्याच्या अधिकारांवर बंधनेही घालत नाही.
३) 'उद्देशपत्रिका ही आपल्या सार्वभौम लोकशाही प्रजासत्ताकाची कुंडली आहे' या शब्दात के. एम्. मुन्शी यांनी उद्देशपत्रिकेचे महत्त्व प्रतिपादन केले आहे.
४) वरीलपैकी एकही नाही

5) Which of the following statements about the purpose of the Constitution of India is incorrect?

1) In the Kesavananda Bharti case (1973) the Supreme Court held that the Mission Statement is not a part of the Constitution.
2) The Charter is neither a source of power of the legislature nor a limitation on its power.
3) In these words, K. M. Munshi has asserted the importance of purpose paper.
4) None of the above

६) भारतीय राज्यघटनेच्या सरनाम्याच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणता क्रम योग्य आहे ?

१) प्रजासत्ताक, गणराज्य, समाजवादी, सार्वभौम, धर्मनिरपेक्ष
२) सार्वभौम, समाजवादी, गणराज्य, धर्मनिरपेक्ष, प्रजासत्ताक
३) सार्वभौम, गणराज्य, प्रजासत्ताक, धर्मनिरपेक्ष, समाजवादी
४) सार्वभौम, समाजवादी, धर्मनिरपेक्ष, प्रजासत्ताक, गणराज्य

6) Which of the following order is correct in relation to the preamble of Indian Constitution ?

1) Democratic, Republic, Socialist, Sovereign, Secular
2) Sovereign, Socialist, Republic, Secular, Democratic
3} Sovereign, Republic, Democratic, Secular, Socialist
4) Sovereign, Socialist, Secular, Democratic, Republic

७) उद्देशपत्रिकेतील समाजवादी शब्दाला आज विसंगती होताना दिसते कारण ....

१) शासनाचे मुक्त अर्थव्यवस्थेचे धोरण
२) जागतिक धोरणाचा भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील दबाव
३) शासनाने उद्योगपतींना पुरक आहे असे केलेले कायदे
४) यापैकी नाही

7) The word in the Preamble 'Socialism' is observed to be discrepant nowadays because ....

1) Government's liberal economic policy.
2) The pressure of globalization on the Indian economy
3) The laws created by the government in favour of the industrialialists
4) None of these

८) भारतीय राज्यघटनेचा सरनामा हा :
१) राज्यघटनेचा भाग नाही
२) संसदेद्वारा दुरुती न होणारा आहे.
३) भारतीय राज्यघटनेतील अधिकाराचा स्रोत नाही.
४) राज्यव्यवस्थेने साध्य करावयाची उद्दिष्ट्ये दर्शवितो.

8) Preamble to the Constitution of India :
1) is not a part of the Constitution.
2) cannot be amended by the Parliament.
3) is not a source of authority of the Constitution of India.
4) indicates the objectives to be achieved.

९) धर्मनिरपेक्षतेच्या संदर्भात मार्च, १९९४ मधील बोम्मई खटल्यात सर्वोच्च न्यायालयाने घेतलेली भूमिका :
a) राज्यसंस्थेने धर्माविरोधी भूमिका घेणे, असा भारतातील धर्मनिरपेक्षतेचा अर्थ नाही.
b) राज्यसंस्थेने विविध धर्मासंबंधी अलिप्त/असंलग्न राहावे.
c) राजकीय पक्षांनी स्वार्थी हेतूसाठी धर्माचा वापर करू नये.
योग्य पर्याय निवडा :
१) फक्त (b) २) फक्त (b) आणि (c) ३) वरील सर्व ४) वरीलपैकी एकही नाही

9) The role of the Supreme Court in March, 1994 Bommai Case regarding secularism :
a) State taking an anti-religious role, this is not the meaning of Indian Secularism.
b) The state should be detached with regard to different religions.
c) Political parties should not use religion for selfish purposes.
Choose the appropriate option :
1) Only (b) 2) Only (b) and (c) 3) All of the above 4) None of the above

१०) भारतीय राज्यघटनेच्या संदर्भात धर्मनिरपेक्षता म्हणजे :
अ) राज्यसंस्थेला धर्मविषयक कायदे करण्यास मनाई.
ब) राज्याला धर्म आहे.
क) राज्य हे धार्मिकतेच्या विरुद्ध आहे.
ड) राज्याचा विशिष्ट असा अधिकृत धर्म नाही.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त अ आणि ब २) फक्त ब आणि क ३) फक्त अ ४) फक्त ड

10) Secularism in the context of the Indian Constitution means :
a) The State is prohibited from making laws on religion.
b) The State has a religion.
c) The State is anti-religious.
d) There is no specific official religion of the State.
Which of the above statements is/are correct ?
Answer Options :
1) Only a and b 2) Only b and c 3) Only a 4) Only d

११) धर्मनिरपेक्ष राज्य म्हणजे ......
अ) राज्य हे एखाद्या विशिष्ट धर्माच्या विरोधी असेल
ब) राज्य हे धर्मानुकूल असते
क) राज्य हे कोणत्याही धर्मावर आधारलेले नसेल
ड) राज्याची कोणत्याही विशिष्ट धर्माशी निष्ठा नसेल
ई) राज्य हे धर्माच्या विरोधी नसेल
वरीलपैकी कोणता/कोणते विधान/विधाने **बरोबर** आहे/आहेत?
१) फक्त अ २) फक्त ब ३) फक्त ब, क आणि ड ४) फक्त क, ड आणि ई

11) Secular State means ......
a) the State is against a particular religion
b) the State is pro-religion
c) the State will not have any foundation of religion
d) the State does not owe loyalty to any particular religion
e) the State is not hostile to religions
Which of the statements given above is/are correct ?
1) Only a 2) Only b 3) Only b, c and d 4) Only c, d and c

२) भारतीय संविधानाची मूलभूत संरचना

१) खालीलपैकी कोणता भाग हा भारतीय संविधानाची मूलभूत संरचना म्हणून मान्य केला जातो?
१) वैधानिक पद्धती २) लोकसभेचे अध्यक्ष
३) संसदीय लोकशाही ४) उपराष्ट्रपती हे राज्यसभेचे पदसिद्ध अध्यक्ष म्हणून कार्य करतात

1) Which of the following constitutes part of the basic structure of the Constitution ofIndia?
1) Legislative procedure
2) Speaker of the Lok Sabha
3) Parliamentary democracy
4) Vice-President acts as the ex-officio -hairman of the Rajya Sabha

२) खालील विधाने लक्षात घ्या.
a) केशवानंद भारती खटल्यातील सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्णयाद्वारे 'संविधानाची मूलभूत चौकट' ही संकल्पना प्रस्थापित झाली.
b) अनुच्छेद ३६८ नुसार संविधानात बदल करताना 'दुरुस्ती' अपेक्षित असून 'परिवर्तन' अपेक्षित नाही.
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) बरोबर (b) चूक आहे. २) (a) आणि (b) दोन्ही चूक आहेत.
३) (b) बरोबर (a) चूक आहे. ४) (a) आणि (b) दोन्ही बरोबर आहेत.

2) Notice the following sentences.
a) The concept of 'Basic Structure' of the Constitution has been established by the judgement of the Supreme Court in the keshavananda Bharati case.
b) According to Article 368 of the Constitution changes are expected than altering the Constitution while making amendment.
Answer Options :
1) (a) is correct but (b) is false 2) (a) and (b) both are false
3) (b) is correct but (a) is false 4) (a) and (b) both are correct

३) संविधानाची ठळक वैशिष्ट्ये

१) भारतीय संविधानाला 'एक सामाजिक प्रलेख' हे नाव कोणी दिले?
१) आइवर जेंनिंग्ज २) ग्रेनव्हिल ऑस्टीन ३) एन. ए. पालखीवाला ४) के. सी. व्हिअर

1) Who declared Indian Constitution as 'a Social Document' ?
1) IvorJennings 2) Granville Austin 3) N.A. Palkhivala 4) K.C. Wheare

२) खालीलपैकी कुणी असे म्हटले आहे की, ''सर्वच संविधान इतिहासाचे वारसदार तसेच भविष्याचे विधाते आहेत.''?
१) डी. डी. बासू २) एम. पी. जैन ३) प्रो. के. सी. व्हीलर ४) जेनिप्स

2) Who has made the following statement, "All the Constitutions are the heirs of the past as well as the Testators of the future." ?
1) D. D. Basu 2) M. P. Jain 3) Prof. K. C. Wheare 4) Jennings

३) ''भारतीय संविधान जगातील सर्वाधिक विस्तृत संविधान आहे '' असे कोणी म्हटले आहे ?
१) डॉ. बी. आर. आंबेडकर २) पंडित जवाहरलाल नेहरू
३) सर आयव्हर जेनिंग्ज ४) सर हेन्री मेन

3) Who said, "that Indian Constitution is the most largest Constitution in the World"?
1) Dr. B. R. Ambedkar 2) Pandit Jawaharlal Nehru
3) Sir lvor Jennings 4) Sir Henry Maine

४) खालीलपैकी कोणते भारतीय राज्यघटनेचे महत्त्वाचे वैशिष्ट/ष्ट्ये आहेत ?
a) अध्यक्षीय शासनपद्धती b) प्रभावशाली केंद्रशासन
c) दुहेरी न्यायपालिका d) द्विगृही कायदेमंडळ
योग्य पर्याय निवडा :
१) फक्त (a) २) (b) आणि (d) ३) (b), (c), (d) ४) वरील सर्व

4) Which of the following is/are the salient feature(s) of the Indian oles i
a) Presidential form of Government b) Dominant Central Government
c) Dual Judiciary d) Bicameral Legislature
Select the **correct** options :
1) Only (a) 2) (b) and (d) 3) (b), (c), (d) 4) All the above

५) भारतीय राज्यघटनेनुसार नागरिकाचे ......
अ) जीवित आणि व्यक्तिगत स्वातंत्र्य हे कोणत्याही परिस्थितीत हिरावून घेता येणार नाही
ब) जीवित आणि व्यक्तिगत स्वातंत्र्य हे सर्व प्रकारच्या आणीबाणीच्या काळात राष्ट्रपतीद्वारे हिरावून घेतले जाऊ शकते.
क) जीवित आणि व्यक्तिगत स्वातंत्र्य हे कायद्याने घालून दिलेल्या पद्धतीने हिरावून घेतले जाऊ शकते.
यापैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत?
१) फक्त अ २) फक्त अ आणि ब ३) फक्त क ४) यापैकी एकही नाही.

5) Under the Indian Constitution, a citizen ......
a) cannot be deprived of his life and personal liberty under any condition
b) can be deprived of his life and personal liberty by the President during all types of Emergencies
c) can be deprived of his life and personal liberty only in accordance with the procedure established by law
Which of the statements given above is/are correct ?
1) Only a 2) Only a and b 3) Only c 4) None of the above

४) संविधानातील महत्त्वाची कलमे व तरतुदी

भारतीय संविधान भाग –१

१) योग्य पर्याय निवडा.

भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद १ मध्ये ''इंडिया, देट ईज भारत शैल बी अ युनियन ऑफ स्टेटस'' असा उल्लेख असून 'युनियन' या शब्दप्रयोगाद्वारे सूचित करण्यात आले आहे की,

अ) राज्यांच्या आपापसातील कराराची परिणती म्हणून हे संघराज्य अस्तित्वात आलेले नाही.

ब) भारतीय संघराज्य हा कराराचा परिणाम नसल्याने कोणत्याही घटकराज्यास त्यातून बाहेर पडण्याचा अधिकार नाही. संघराज्य हे 'युनियन' आहे कारण ते अविध्वंसनीय आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) अ बरोबर मात्र ब चूक आहे | २) ब बरोबर मात्र अ चूक आहे

३) अ आणि ब दोन्ही बरोबर आहेत | ४) अ आणि ब दोन्ही चूक आहेत

1) Select correct option.

In Article 1 of the Indian Constitution, it is mentioned that "India, that is Bharat shall be a Union of States". The word Union' indicates that ....

a) The federation is not the result of an agreement by the States.

b) The federation not being the result of an agreement, no State has the right to secede from it.\

Answer options :

1) a is correct but b is false | 2) b is correct but a is false

3) a and b both are correct | 4) a and b both are false

२) खालील विधाने विचारात घ्या :

a) अनुच्छेद–२ हे भारतीय संघाचा भाग नसलेल्या नवीन राज्यांच्या प्रवेशासंबंधी किंवा स्थापनेसंबंधी आहे.

b) अनुच्छेद–३ हे भारतीय संघाच्या अस्तित्वात असलेल्या राज्यांच्या स्थापनेसंबंधी अथवा त्यातील बदलासंबंधी आहे.

c) भारतीय संसदेने राज्याचे क्षेत्रफळ, नाव आणि सीमा यामध्ये केलेले बदल संबंधित राज्य विधिमंडळास नाकारण्याचा अधिकार आहे.

d) राज्याच्या सीमेसंदर्भातील राज्य विधिमंडळाने केलेल्या सूचनांचे/शिफारशींचे पालन करणे भारतीय संसदेवर बंधनकारक असते.

वरीलपैकी कोणते विधान/ने **बरोबर** आहे/त?

१) फक्त (b) | २) (a) आणि (b) | ३) (b), (c) आणि (d) | ४) वरील सर्व

2) Consider the following statements :

a) Article-2 relates to the admission or establishment of new states that are not part of the Union of India.

b) Article-3 relates to the formation of or changes in the existing states of the Union of India.

c) State Legislature has the power to reject the changes brought in its area, name and boundaries by the Union Parliament of India.

d) Parliament of India is bound to follow the suggestions of the state legislature in the matters related to the state boundaries.

Which of the statements given above is/are correct ?

1) Only (b) | 2) (a) and (b) | 3) (b), (c) and (d) | 4) All above

३) खालील विधाने लक्षात घ्या :
a) कलम ३ नुसार, संसद राज्यामधून भूप्रदेश अलग करून नवीन राज्य निर्माण करू शकते.
b) संसद राज्याच्या सीमा व नाव बदलू शकते.
c) नवीन राज्य निर्मिती संदर्भातील विधेयक मांडताना राष्ट्रपतींची पूर्व शिफारस आवश्यक असते.
d) असे विधेयक सादर करत असताना, संबंधित राज्याच्या विधिमंडळाने दिलेला सल्ला किंवा मत स्वीकारणे बंधनकारक असते.
वरीलपैकी कोणते विधान/ने **बिनचूक** आहे/आहेत?
१) (a) आणि (d) २) (a), (b) आणि (d) ३) (a), (b) आणि (c) ४) सर्व

3) Consider the following statements
a) Under article 3, Parliament can create a new state out of a state by separating territory.
b) Parliament can alter boundaries and names of states.
c) The Bill Seeking creation of new state requires prior recommendation of President.
d) It is obligatory to accept the advice or opinion of the state assembly concerned, on such bill.
Which of the above statement/statements is/are correct ?
1) (a) and (d) 2) (a), (b) and (d) 3) (a), (b) and (c) 4) All

भारतीय संविधान भाग – २

भारतीय संविधान भाग – ३

१) श्रीयुत 'क्ष' यांना धार्मिक भेदाच्या कारणास्तव उपाहारगृहात प्रवेश नाकारण्यात आला. त्यामुळे भारतीय संविधानाच्या कोणत्या अनुच्छेदाचा भंग झाला ?
१) अनुच्छेद १३ २) अनुच्छेद १४ ३) अनुच्छेद १३ ४) अनुच्छेद १६

1) Mr. Ksha was denied entry to the canteen on grounds of religious discrimination. Which article of Indian constitution was violated by it?
1) Article 13 2) Article 14 3) Article 13 4) Article 16

२) ग्रहणाच्या सिद्धांताचा सिद्धांत यात दिला आहे:
१) अनुच्छेद १३, मूलभूत अधिकारांशी विसंगत किंवा त्यांचा अवमान करणारे कायदे.
२) कलम १४, कायद्यासमोर समानता.
३) कलम १५, धर्म, वंश, जात, लिंग किंवा जन्मस्थान या आधारावर भेदभाव करण्यास मनाई.
४) कलम १७, अस्पृश्यता निर्मूलन.

2) Principle of doctrine of eclipse is given in :
1) Article 13, Laws inconsistent with or in derogation of the fundamental rights.
2) Article 14, Equality before law.
3) Article 15, Prohibition of discrimination on ground of religion, race, caste, sex or place of birth.
4) Article 17, Abolition of untouchability.

३) भारतीय संविधानाच्या कोणत्या अनुच्छेदांमध्ये मूलभूत अधिकार हे हमी दिलेले अधिकार आहेत ?
१) अनुच्छेद १५ ते ३६ २) अनुच्छेद १४ ते ३५ ३) अनुच्छेद १९ ते ३८ ४) अनुच्छेद ३६ ते ५१

3) Fundamental rights are guaranteed rights in which articles of the Indian Constitution?
1) Article 15 to 36 2) Article 14 to 35 3) Articles 19 to 38 4) Articles 36 to 51

४) भारतीय राज्यघटनेतील खालीलपैकी कोणत्या कलमाचा अर्थ असा होतो की सर्व सार्वजनिक ठिकाणे नागरिकांसाठी खुली आहेत ?

१) कलम १५ (२)   २) कलम १६ (२)   ३) कलम १७   ४) कलम १८

4) Which among the following articles of the Constitution of India means that all public places are open to all citizens ?

1) Article 15 (2)   2) Article 16 (2)   3) Article 17   4) Article 18

५) संविधानाच्या अनुच्छेद ...... अनुसार कोणत्याही नागरिकाशी राज्याच्या, कोणत्याही रोजगार किंवा कार्यालयीन पदासाठी लिंगाच्या आधारावर भेदभाव केला जाणार नाही.

१) १४   २) १५   ३) १६   ४) २१

5) As per Article of the Constitution, no citizen shall be discriminated on ground of sex or discriminated against in respect of, any employment or office under the State.

1) 14   2) 15   3) 16   4) 21

६) पुढील विधानांचा विचार करा :

विधान I : भारतीय राज्यघटनेच्या अनुच्छेद १६(४ब) अनुसूचित जाती आणि जमातींच्या आरक्षणा संदर्भात कायदा करण्याचे अधिकार राज्यांना देतो.

विधान II : अनुच्छेद १६(४ब) हे ८४ व्या दुरूस्ती अधिनियम, २००० ने जोडले आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) विधान II बरोबर, I चूक   २) विधान I बरोबर, II चूक   ३) दोन्ही विधाने चूक   ४) दोन्ही विधाने बरोबर

6) Consider the following statements :

Statement I : Article 16(4B) of the Indian Constitution gives the powers to the State to make laws regarding reservation in favour of Scheduled Castes and Scheduled Tribes.

Statement II : Article 16(4B) was added by the 84th Amendment Act, 2000.

Answer Options :

1) Statement II is correct, I is incorrect   2) Statement I is correct, I is incorrect

3) Both the statements are incorrect   4) Both the statements are correct

७) घटनेच्या कोणत्या अनुच्छेदानुसार अस्पृश्यतेची प्रथा रद्द करण्यात आली आहे ?

१) अनुच्छेद १७   २) अनुच्छेद १८   ३) अनुच्छेद ३५   ४) अनुच्छेद २५

7) According to which article of the constitution the practice of untouchability has been abolished?

1) Article 17   2) Article 18   3) Article 35   4) Article 25

८) योग्य कथन/ने ओळखा.

a) अनुच्छेद १७ अस्पृश्यतेचे निर्मूलन करते आणि ती कोणत्याही स्वरूपात पाळणे कायद्यानुसार दंडनीय गुन्हा ठरतो.

b) जून १९५५ मध्ये अस्पृश्यता गुन्हे कायदा अंमलात आला.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a)   २) फक्त (b)   ३) (a) व (b) दोन्ही   ४) वरीलपैकी नाही

8) Select the **correct** statement/s.

a) Article 17 abolishes untouchability, and its practise in any form is made an offence punishable under the law.

b) The untouchability (offences) Act came into force in June, 1955.

Answer options :

1) Only (a)   2) Only (b)   3) Both (a) and (b)   4) None of the above

९) प्रतिबंधक स्थानबद्धत्ते संदर्भात भारतीय घटनेतील कोणते अनुच्छेद संबंधित आहे ?

१) अनुच्छेद १९ २) अनुच्छेद २१ ३) अनुच्छेद २२ ४) अनुच्छेद २५

9) Which article of the Indian Constitution is concerned with preventive placement?

1) Article 19 2) Article 21 3) Article 22 4) Article 25

१०) भारताच्या राज्यक्षेत्रात सर्वत्र मुक्तपणे संचार करण्याचा हक्क भारतीय संविधानाच्या कोणत्या अनुच्छेदान्वये प्रदान करण्यात आला आहे ?

१) १६ २) १७ ३) १८ ४) १९

10) Right to freedom of communication throughout the territory of India is provided under which Article of the Constitution of India?

1) 16 2) 17 3) 18 4) 19

११) योग्य जोड्या जुळवा :

तरतुदी A	**अनुच्छेद B**
अ) कायद्यापुढे समानता	i) अनुच्छेद-१९
ब) सर्वत्र मुक्तपणे संचार	ii) अनुच्छेद-१८
क) कारखाने इ. मध्ये बालकांना कामावर ठेवण्यास मनाई	iii) अनुच्छेद-१४
ड) किताब नष्ट करणे	iv) अनुच्छेद-२४

पर्यायी उत्तरे:

	(अ)	**(ब)**	**(क)**	**(ड)**
१)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
२)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
३)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
४)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)

11) Match the correct pairs :

Article B	**Provisions B**
a) Equality before law	i) Article-19
b) Freedom of communication everywhere	ii) Article-18
c) Factories etc. prohibits employment of children	iii) Article-14
d) Destruction of Kitabs	iv) Article-24

Answer Options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
१)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
२)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
३)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
४)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)

१२) भारतीय राज्यघटनेतील कलम १९ खाली किती प्रकारचे मूलभूत स्वातंत्र्य दिलेले आहे ?

१) चार २) पाच ३) सहा ४) सात

12) Under how many heads, has the Fundamental Freedoms guaranteed in Article 19 of the Indian Constitution, been classified ?

1) Four 2) Five 3) Six 4) Seven

१३) कलम २०(३) स्वतः विरुद्ध साक्षीदार होण्याच्या सक्ती पासून संरक्षण प्रदान करते. खालीलपैकी कोणत्या प्रकरणात सर्वोच्च न्यायालयाने ''साक्षीदार असणे'' या वाक्यांशाचा अर्थ लावला आहे ?

१) एम.पी. जैन वि. बिहार राज्य
२) एम.पी. शर्मा वि. सतिश चंद्रा
३) व्ही.एस. सागर वि. सरिथा
४) सतिश चंद्रा वि. आरती शर्मा

13) Article 20(3) provides protection against the compulsion to be witness against himself. In which of the following cases did the Supreme Court interpret the phrase "to be a witness" ?

1) MP. Jain vs. State of Bihar
2) MP. Sharma vs. Satish Chandra
3) V.S. Sagar vs. Saritha
4) Satish Chandra vs. Arti Sharma

१४) जीवित व व्यक्तिगत स्वातंत्र्य यांचे संरक्षण करण्याची तरतूद संविधानाच्या कोणत्या अनुच्छेदात करण्यात आली आहे ?

१) अनुच्छेद २० २) अनुच्छेद २१ ३) अनुच्छेद २२ ४) अनुच्छेद २३

14) Which Article of the Constitution provides for the protection of life and personal liberty?

1) Article 20 2) Article 21 3) Article 22 4) Article 23

१५) जोड्या लावा.– (भारतातील राज्यघटना व मानवी हक्काचे जागतिक घोषणापत्र)

(I) (भारतीय राज्यघटना)	**(II) (मानवी हक्काचे जागतिक घोषणापत्र)**
a) कायद्यासमोर समानता – अनु. १४	i) अनुच्छेद २६
b) जगण्याचा अधिकार – अनु. २१	ii) अनुच्छेद १९
c) शिक्षणाचा अधिकार – अनु. २१ A	iii) अनुच्छेद ३
d) भाषण स्वातंत्र्य – अनु. १९	iv) अनुच्छेद ७

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
१)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
२)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
३)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
४)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)

15) Match the pairs — (Indian Constitution and Universal Declaration of Human Righta)

(I) (Indian Constitution)	**(II) (Universal Declaration of Human Rights)**
a) Equality before law - Art. 14	i) Article 26
b) Right to life - Art. 21	ii) Article 19
c) Right to Education - Art. 21A	iii) Article 3
d) Right to freedom of speech - Art. 19	iv) Article 7

Answer Options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
1)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
2)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
3)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
4)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)

१६) संविधानानुसार बंदी प्रत्यक्षीकरण याचिकेमध्ये अनुच्छेद .... अंतर्गत हमी दिलेल्या मूलभूत अधिकारांचे रक्षण करण्याचा प्रयत्न केला जातो.

a) अनुच्छेद १८ b) अनुच्छेद १९ c) अनुच्छेद २१ d) अनुच्छेद २५
e) अनुच्छेद २२

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a),(b),(c) २) फक्त (c),(d),(e) ३) फक्त (b),(d),(e) ४) फक्त (b),(c),(e)

16) Under the Constitution, the writ of habeas corpus is sought to safeguard the Fundamental Rights guaranteed under Article ....

a) Article 18 b) Article 19 c) Article 21 d) Article 25
e) Article 22

Answer options :

1) Only (a),(b),(c) 2) Only (c),(d),(e) 3) Only (b),(d),(e) 4) Only (b),(c),(e)

१७) भारतीय संविधानातील कोणत्या अनुच्छेदात ''काही प्रकरणांत आणि अटक करण्यापासून संरक्षण'' करण्याची तरतूद केली आहे ?

१) अनुच्छेद २४ २) अनुच्छेद २२अ ३) अनुच्छेद २२९ ४) अनुच्छेद २२

17) Provision for "Protection against arrest and detention in certain cases" are made in which of the following articles of the Indian Constitution ?

1) Article 24 2) Article 22A 3) Article 229 4) Article 22

१८) जोड्या लावा. (मूलभूत अधिकार)

'A'	'B'
a) गुन्ह्यांसाठी दोषी ठरविण्याच्या संदर्भात संरक्षण	i) अनु. २३, २४
b) जीवन व वैयक्तिक स्वातंत्र्याचे संरक्षण	ii) अनु. २०
c) अटक व अटके पासून संरक्षण	iii) अनु. २२
d) शोषणाविरुद्ध अधिकार	iv) अनु. २१

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
१)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
२)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
३)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
४)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)

18) Match the pairs. (Fundamental Rights)

'A'	'B'
a) Protection in respect of conviction for offences	i) Article 23, 24
b) Protection of life and personal liberty	ii) Article 20
c) Protection against arrest and detention	iii) Article 22
d) Right against exploitation	iv) Article 21

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
2)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
3)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
4)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)

१९) खालीलपैकी भारतीय राज्यघटनेतील कोणते अनुच्छेद भारतामध्ये सर्व प्रकारच्या गुलामगिरी व मानवी तस्करी यांना प्रतिबंध करतात ?

१) अनुच्छेद १५ व १६ २) अनुच्छेद २० व २१ ३) अनुच्छेद २३ व २४ ४) अनुच्छेद २९ व ३०

19) Which of the following Articles under the Constitution of India prohibits all type of slavery and human trafficking in India ?

1) Articles 15 and 16 2) Articles 20 and 21 3) Articles 23 and 24 4) Articles 29 and 30

२०) संविधानाच्या कोणत्या अनुच्छेदांमध्ये चौदा वर्ष वयाखालील कोणत्याही बालकास कोणत्याही कारखान्यात व खाणीत काम करण्यासाठी प्रतिबंध करण्यात आला आहे ?

१) अनुच्छेद २२ २) अनुच्छेद २३ ३) अनुच्छेद २४ ४) अनुच्छेद २५

20) Which Articles of the Constitution prohibit any child below the age of fourteen years from working in any factory or mine?

1) Article 22 2) Article 23 3) Article 24 4) Article 25

२१) खालीलपैकी कोणत्या तरतुदी राज्यघटनेच्या अनुच्छेद २५ मध्ये समाविष्ट आहेत?

अ) सद्सद्विवेक बुद्धीचे स्वातंत्र्य

ब) धर्माचे पालन (पूजा) करण्याचा हक्क

क) धर्माचे आचरण करण्याचा हक्क

ड) व्यक्तींचे विशिष्ट धर्मात धर्मांतर करण्याचा सुस्पष्ट हक्क

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ, ब आणि क २) फक्त ब, क आणि ड ३) फक्त अ, क आणि ड ४) वरील सर्व

21) Which of the following are the provisions of Article 25 of the Constitution ?

a) Freedom of conscience

b) Right to profess a religion

c) Right to practice a religion

d) Explicit right to convert individuals to a particular religion

Answer options :

1) Only a, b and c 2) Only b,c and d 3) Only a, c and d 4) All of the above

२२) अल्पसंख्यांक वर्गाच्या शैक्षणिक हितसंबंधांचे संरक्षणाबाबत भारतीय संविधानातील पुढीलपैकी कोणत्या अनुच्छेदात तरतूद करण्यात आली आहे ?

१) अनुच्छेद २८ २) अनुच्छेद २९ ३) अनुच्छेद १६ ४) अनुच्छेद ३०

22) Which of the following articles of the Indian Constitution provides for the protection of educational interests of the minority classes?

1) Article 28 2) Article 29 3) Article 16 4) Article 30

२३) डॉ. बी. आर. आंबेडकर यांनी भारतीय संविधानाच्या एका अनुच्छेदाला ''भारतीय संविधानाचे हृदय आणि आत्मा'' असे म्हटले आहे. खालीलपैकी कोणता मूलभूत हक्क त्यात आहे ?

१) स्वातंत्र्याचा अधिकार

२) घटनात्मक उपायांचा अधिकार

३) प्राथमिक शिक्षणाचा अधिकार

४) धार्मिक स्वातंत्र्याचा अधिकार

23) Dr. B. R. Ambedkar called an article of the Indian Constitution "the heart and soul of the Indian Constitution". Which of the following is a fundamental right?

1) Right to Liberty

2) Right to Constitutional Remedies

3) Right to primary education

4) Right to religious freedom

२४) डॉ. बी. आर. आंबेडकरांनी भारतीय राज्यघटनेतील कोणत्या कलमाला भारतीय राज्यघटनेचा हृदय आणि आत्मा संबोधले आहे ?

१) भारतीय राज्यघटनेचे कलम – २९

२) भारतीय राज्यघटनेचे कलम – ३२

३) भारतीय राज्यघटनेचे कलम – २८

४) भारतीय राज्यघटनेचे कलम – २५

24) According to Dr. B. R. Ambedkar which article of the Indian Constitution is its Heart and Soul?

1) Article - 29 of the Indian Constitution

2) Article - 32 of the Indian Constitution

3) Article - 28 of the Indian Constitution

4) Article - 25 of the Indian Constitution

२५) डॉ. बी. आर. आंबेडकरांनी भारतीय राज्यघटनेतील कोणत्या कलमाला भारतीय राज्यघटनेचा हृदय आणि आत्मा संबोधले आहे ?

१) भारतीय राज्यघटनेचे कलम - २९ २) भारतीय राज्यघटनेचे कलम - ३२

३) भारतीय राज्यघटनेचे कलम - २८ ४) भारतीय राज्यघटनेचे कलम - २५

25) According to Dr. B. R. Ambedkar which article of the Indian Constitution is its Heart and Soul?

1) Article - 29 of the Indian Constitution 2) Article - 32 of the Indian Constitution

3) Article - 28 of the Indian Constitution 4) Article - 25 of the Indian Constitution

भारतीय संविधान भाग-४

१) खालीलपैकी कोणती जोडी योग्यरीत्या जुळलेली नाही ?

१) मूलभूत कर्तव्ये- भाग IV A २) राज्यधोरणाची निर्देशक तत्त्वे - भाग IV

३) मूलभूत अधिकार- भाग III ४) यापैकी नाही

1) Which of the following pair is not correctly matched ?

1) Fundamental Duties – Part IV A 2) Directive Principles of State Policy– Part IV

3) Fundamental Rights– part III 4) None of these

२) राज्यनीतीच्या मार्गदर्शक तत्त्वातील कोणत्या कलमानुसार प्रत्येक गावासाठी ग्रामपंचायती स्थापन झाल्या ?

अ) कलम २४३ नुसार ब) कलम ४० नुसार क) कलम ४२ नुसार ड) कलम १२४ नुसार

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

१) फक्त क आणि ड २) फक्त अ, ब आणि क ३) फक्त अ आणि ड ४) फक्त ब

2) According to which Directive Principle of State Policy in the Constitution are the Gram Panchayat for each village established ?

a) As per Article 243 b) As per Article 40 c) As per Article 42 d) As per Article 124

Which of the statements given above is/are correct ?

1) Only c and d 2) Only a, b and c 3) Only a and d 4) Only b

३) जोड्या जुळवा :

अ) ग्रामपंचायतीचे संघटन i) अनुच्छेद ४८

ब) सहकारी संस्थांचे प्रवर्तन ii) अनुच्छेद ४३ ब

क) कृषि व पशुसंवर्धन यांची व्यवस्था iii) अनुच्छेद ४०

पर्यायी उत्तरे :

	अ	**ब**	**क**
१)	iii	ii	i
२)	i	ii	iii
३)	ii	iii	i
४)	iii	i	ii

3) Match the pairs :

a) Organization of Gram Panchayat i) Article 48

b) Enforcement of co-operative societies ii) Article 43 b

c) Arrangement of Agriculture and Animal Husbandry iii) Article 40

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)
१)	iii	ii	i
२)	i	ii	iii
३)	ii	iii	i
४)	iii	i	ii

४) खालील विधानापैकी चुकीचे विधान निवडा.
१) केशवानंद भारती ह्या केस मध्ये २५ व्या घटनादुरुस्तीला सर्वोच्च न्यायालयात आव्हान देण्यात आले होते.
२) अनुच्छेद ४० हे ग्रामपंचायतीचे आयोजन करणे बाबत आहे.
३) अनुच्छेद ४४ हे ऐतिहासिक स्वारस्य व राष्ट्रीय महत्त्व असलेल्या सर्व स्मारकांचे संरक्षण करण्याचे संदर्भात आहे.
४) अनुच्छेद २९ हे अल्पसंख्यांकांच्या हिताचे संदर्भात आहे.

4) Choose the incorrect statement from the following statement.
1) The 25th Amendment was challenged in the Supreme Court in the Kesavananda Bharti case.
2) Article 40 deals with organizing Gram Panchayat.
3) Article 44 deals with the protection of all monuments of historical interest and national importance.
4) Article 29 deals with the interests of minorities.

५) संपूर्ण भारताच्या भूमीवर नागरिकांत ''समान नागरी संहिता'' प्रस्थापित करण्यासाठी प्रयत्न केले जावेत असे घटनेच्या कोणत्या कलमाद्वारे राज्याच्या धोरणांच्या मार्गदर्शक तत्त्वात म्हटले आहे?
१) कलम ४४   २) कलम २५   ३) कलम ४८   ४) कलम ३०

5) By which Article has the Constitution of India given the Directive Principle that the State shall endeavour to secure for citizens, a "Uniform Civil Code" through the territory of India ?
1) Article 44   2) Article 25   3) Article 48   4) Article 30

६) जोड्या लावा. (राज्यनीतीची मार्गदर्शक तत्त्वे)

'A'	'B'
a) काम करण्याचा अधिकार	i) अनुच्छेद ४४
b) समान नागरी कायदा	ii) अनुच्छेद ४७
c) सार्वजनिक आरोग्यामध्ये सुधारणा	iii) अनुच्छेद ४२
d) प्रसूतीविषयक सहाय्य	iv) अनुच्छेद ४१

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
१)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)
२)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
३)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
४)	(iv)	(i)	(iii)	(ii)

6) Match the pairs (Directive Principles of State Policy)

'A'	'B'
a) Right to work	i) Article 44
b) Uniform civil code	ii) Article 47
c) Improvement of public health	iii) Article 42
d) Maternity relief	iv) Article 41

Answer options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
1)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)
2)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
3)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
4)	(iv)	(i)	(iii)	(ii)

७) बालकांसाठी सहा वर्ष पूर्ण होईपर्यंत प्रारंभिक बाल्यावस्थेतील देखभाल व शिक्षणाची तरतुदी संविधानाच्या कोणत्या अनुच्छेदान्वये करण्यात आली आहे ?

१) अनुच्छेद २१ क २) अनुच्छेद ४५ ३) अनुच्छेद २१ ४) अनुच्छेद २३

7) Which Article of the Constitution provides for early childhood care and education for children up to the age of six?

1) Article 21 C 2) Article 45 3) Article 21 4) Article 23

८) जोड्या जुळवा :

अ) पर्यावरणाचे संरक्षण व संवर्धन	i) अनुच्छेद–४४
ब) एकरूप नागरी संहिता	ii) अनुच्छेद–३९–घ
क) आंतरराष्ट्रीय शांतता व सुरक्षा यांचे संवर्धन	iii) अनुच्छेद–४८–क
ड) स्त्री–पुरुषांना समान काम समान वेतन	iv) अनुच्छेद–५१–क

पर्यायी उत्तरे:

	(अ)	**(ब)**	**(क)**	**(ड)**
१)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
२)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
३)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
४)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)

8) Match the pairs :

a) Protection and conservation of environment	i) Article-44
b) Uniform Civil Code La	ii) Article-39-d
C) Promotion of international peace and security	iii) Article-48-C
d) Equal work for men and women and equal pay	iv) Article-51-C

Answer Options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
१)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
२)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
३)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
४)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)

९) भारतीय राज्यघटनेतील खालील कोणते अनुच्छेद हे न्यायपालिकेला कार्यकारी यंत्रणेपासून वेगळे करण्याचे संदर्भात आहे?
१) अनुच्छेद ४८ २) अनुच्छेद ५० ३) अनुच्छेद ५१ ४) अनुच्छेद ३९

9) Which of the following articles of the Indian Constitution deals with the separation of the judiciary from the executive?
1) Article 48 2) Article 50 3) Article 51 4) Article 39

१०) जोड्या लावा – (राज्यनीतीची मार्गदर्शक तत्त्वे)

'A'	'B'
a) गोहत्या प्रतिबंध	i) अनुच्छेद ५०
b) ग्राम पंचायतीचे संघटन	ii) अनुच्छेद ४९
c) राष्ट्रीय स्मारकाचे संरक्षण	iii) अनुच्छेद ४०
d) कार्यपालिकेपासून न्यायालयाची पृथकता	iv) अनुच्छेद ४८

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
१)	(i)	(iv)	(ii)	(iii)
२)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
३)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
४)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)

10) Match the pairs — (Directive Principles of State Policy)

'A'	'B'
a) Prohibition of cow slaughter	i) Article 50
b) Organisation of Village Panchayat	ii) Article 49
c) Protection of National Monuments	iii) Article 40
d) Separation of Judiciary from Executive	iv) Article 48

Answer Options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
1)	(i)	(iv)	(ii)	(iii)
2)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
3)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
4)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)

११) आंतरराष्ट्रीय शांतता व सुव्यवस्था यांचे संवर्धन करण्यासाठी राज्य प्रयत्न करेल ही तरतूद संविधानाच्या कोणत्या अनुच्छेदांमध्ये आहे ?
१) अनुच्छेद ४१ २) अनुच्छेद ४३ ३) अनुच्छेद ५० ४) अनुच्छेद ५१

11) Which Articles of the Constitution provide that the State shall endeavor to promote international peace and order?
1) Article 41 2) Article 43 3) Article 50 4) Article 51

भारतीय संविधान भाग –४ ए

१) मूलभूत कर्तव्ये .... यामध्ये दिली आहेत:
१) अनुच्छेद ५१ २) अनुच्छेद ५१ A ३) अनुच्छेद ५२ A ४) अनुच्छेद ५२ B

1) Fundamental Duties are given in :
1) Article 51 2) Article 51 A 3) Article 52 A 4) Article 52 B

२) खालीलपैकी कोणत्या वर्षी भारतीय राज्यघटनेत अनुच्छेद 51A (K) चा समावेश करण्यात आला ?
१) २००५ २) २००४ ३) २००२ ४) २०००

2) In which of the following years was the Article 51A (K) inserted in IndianConstitution ?
1) 2005 2) 2004 3) 2002 4) 2000

भारतीय संविधान भाग – ५

१) खालीलपैकी कोणते बरोबर जुळलेले **नाही ?**
१) कलम ६४ – उपराष्ट्रपती हे राज्यसभेचे पदसिद्ध अध्यक्ष असतील.
२) कलम ६६ – उपराष्ट्रपतिपदाची निवडणूक
३) कलम ६९ – उपराष्ट्रपतींद्वारे घेण्यात येणारी शपथ
४) कलम ६१ – उपराष्ट्रपतींचा कार्यकाल

1) Which of the following is not matched correctly ?
1) Article 64-Vice-President shall be the Ex-Officio Chairman of the Council of States.
2) Article 66-Vice-President's election.
3) Article 69-Swearing by the Vice-President.
4) Article 61-Tenure of Vice-President.

२) खालील विधाने लक्षात घ्या :
अ) भारतीय संविधान अनुच्छेद ८८ नुसार महान्यायवादी हा मंत्रिमंडळाचा सदस्य नसला तरी त्यास संसदेच्या दोन्ही सभागृहात किंवा तो ज्या सभागृह समितीचा सदस्य असेल त्यात भाषण करण्याचा अधिकार असतो, मात्र मतदान करू शकत नाही.
ब) अनुच्छेद १०५(४) मधील तरतुदीनुसार संसद सदस्यास प्राप्त असलेले विशेषाधिकार महान्यायवादीस पण प्राप्त असतात.
क) भारताचा महान्यायवादी म्हणून तो देशातील कोणत्याही उच्च न्यायालयात केंद्र शासनाची बाजू मांडू शकतो.
पर्यायी उत्तरे :
१) अ आणि क बरोबर आहे २) अ आणि ब बरोबर मात्र क चूक आहे
३) ब आणि क बरोबर मात्र अ चूक आहे ४) अ, ब आणि क बरोबर आहेत

2) Consider the following sentences :
a) According to Article 88 of the Indian Constitution, Attorney General though not being a member of council of ministers, can speak in both houses of the Parliament or in the Committee he is a member, but cannot vote.
b) According to Article 105(4), he also enjoys the same privileges and immunities as the members of Parliament,
c) He can represent the Central Government in any High Court in India.
Answer options :
1) a and c are correct 2) a and b are correct but c is false
3) b and c are correct, but a is false 4) a, b and c are correct

३) खालील विधाने विचारात घ्या :
a) भारतीय राज्यघटनेच्या १०८ व्या कलमानुसार संसदेच्या दोन्ही सभागृहांची संयुक्त बैठक बोलाविली जाते.
b) लोकसभा आणि राज्यसभा यांची पहिली संयुक्त बैठक १९६१ मध्ये झाली होती.
c) भारतीय संसदेच्या दोन्ही सभागृहांची तिसरी संयुक्त बैठक २०१२ मध्ये झाली.
वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने **बरोबर** आहे/त?
१) फक्त (a) २) (a) आणि (b) ३) (b) आणि (c) ४) (a) आणि (c)

3) Consider the following statements :

a) The joint sitting of the two houses of the Parliament in India is called under Article 108 of the Constitution of India.

b) The First joint sitting of Loksabha and Rajysabha was held in the year 1961.

c) The Third joint sitting of the two houses of Indian Parliament was held in 2012.

Which of the statement/s given above is/are correct ?

1) Only (a) 2) (a) and (b) 3) (b) and (c) 4) (a) and (c)

४) भारताचे राष्ट्रपती राज्यघटनेच्या कोणत्या अनुच्छेदातील तरतुदीनुसार सर्वोच्च न्यायालयाकडून सल्ला मागवू शकतात?

१) अनुच्छेद १४२ २) अनुच्छेद १४५ ३) अनुच्छेद १४७ ४) अनुच्छेद १४३

4) According to the provision of which Article of the Constitution can the President of India ask for advice from the Supreme Court?

1) Article 142 2) Article 145 3) Article 147 4) Article 143

५) खालीलपैकी कोणते योग्यरीत्या जुळले ***नाही*** ?

१) कलम १४५ – न्यायाधीशांचे वेतन

२) कलम १४३ – सर्वोच्च न्यायालयाशी सल्लामसलत करण्याचा राष्ट्रपतींचा अधिकार

३) कलम १४१ – सर्वोच्च न्यायालयाचे आदेश भारतातील सर्व न्यायालयांना लागू आहेत

४) कलम १३९ – रिट प्राधिलेख देण्याचे सर्वोच्च न्यायालयाचे अधिकार

5) Which of the following is not matched correctly ?

1) Article 145 — Salary of Judges

2) Article 143 — Power of the President to consult with the Supreme Court

3) Article 141 — Orders of the Supreme Court is applicable to all courts of India

4) Article 139 — Power of Supreme Court to issue writs

६) खालील विधानांचे अवलोकन करा :

विधान I : भारतीय संविधानातील कलम १४९ मध्ये अशी तरतूद आहे की सर्वोच्च न्यायालय आपल्या अधिकार क्षेत्राचा वापर करून, त्याच्या समोर प्रलंबित असलेल्या प्रकरणांमध्ये पूर्ण न्याय देण्यासाठी आवश्यक असे आदेश देऊ शकते.

विधान II : न्यायालयाने दिलेला आदेश केंद्रशासित प्रदेश वगळता संपूर्ण देशात लागू होईल.

पर्यायी उत्तरे :

१) विधान I बरोबर आणि II चूक आहे. २) विधान II बरोबर आणि I चूक आहे.

३) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत. ४) दोन्ही विधाने चूक आहेत.

6) Consider the following statements :

Statement I : Article 149 of the Indian Constitution provides that the Supreme Court in exercise of its jurisdiction, may pass such decrees or order as is necessary for doing complete justice in the matter pending before it.

Statement IT : The decree made by the court shall be enforceable throughout the country except Union Territories.

Answer options :

1) Statement I is correct and II is incorrect 2) Statement II is correct and I is incorrect

3) Both the statements are correct 4) Both the statements are incorrect

७) भारतीय संविधानाच्या कलम १५४ प्रमाणे राज्याची कार्यकारी सत्ता .... यांच्याकडे देण्यात आली आहे.
१) मुख्यमंत्री २) मंत्रिमंडळ ३) राज्यपाल ४) यापैकी नाही

7) According to the article 154 of the Indian Constitution executive power of State is vested in the hands of ......
1) Chief Minister 2) Council of Ministers
3) The Governor 4) None of these

भारतीय संविधान भाग – ६

१) खालील जोड्या जुळवा :

अ	ब
अ) कलम–१५५	i) राज्यपाल नियुक्ती
ब) कलम–१५६	ii) राज्यपाल पदाचा कार्यकाळ
क) कलम–१५७	iii) राज्यपाल पदासाठी पात्रता
ड) कलम–१५९	iv) राज्यपाल पदाची शपथ

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	i	ii	iii	iv
२)	iv	iii	ii	i
३)	iii	iv	i	ii
४)	ii	i	iv	iii

1) Match the following pairs :

A	B
a) Article — 155	i) Appointment of Governor
b) Article — 156	ii) Term of office of Governor
c) Article — 157	iii) Qualifications for the post of Governor
d) Article — 159	iv) Oath for the post of Governor

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	i	ii	iii	iv
2)	iv	iii	ii	i
3)	iii	iv	i	ii
4)	ii	i	iv	iii

२) 'राज्यपाल' पदाबाबतच्या तरतुदींची, कलमे/घटना दुरुस्त्यांशी जुळणी करा :

'अ'	'ब'
अ) घटक राज्याकरिता राज्यपालपदाची तरतूद	i) कलम १५६(१)
ब) राष्ट्रपतीकडून नेमणूक	ii) ७ वी घटनादुरुस्ती, १९५६
क) एका व्यक्तीची दोन किंवा अधिक घटक राज्याकरिता राज्यपाल	iii) कलम १५५
ड) भारताच्या राष्ट्रपतीकडून पदमुक्तता	iv) कलम १५३

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	i	ii	iii	iv
२)	iv	iii	ii	i
३)	iii	iv	i	ii
४)	ii	i	iv	iii

2) Match the provisions regarding the post of a 'Governor', with the Articles/Amendments :

'A'	'B'
a) Provision of the post of a Governor for State	i) Article 156(1)
b) Appointment by the President	ii) 7th Constitutional Amendment, 1956
c) The same person can be appointed as a Governor for two or more States	iii) Article 155
d) Dismissal by the President of India	iv) Article 153

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	i	ii	iii	iv
2)	iv	iii	ii	i
3)	iii	iv	i	ii
4)	ii	i	iv	iii

३) संविधानाच्या कोणत्या अनुच्छेदानुसार राज्यपालास कोणत्याही अपराधाबद्दल दोषी ठरलेल्या कोणत्याही व्यक्तीला शिक्षेस स्थगिती किंवा सूट देण्याचा अधिकार आहे ?

१) अनुच्छेद १६०   २) अनुच्छेद १६१   ३) अनुच्छेद १६२   ४) अनुच्छेद १६३

3) According to which Article of the Constitution the Governor has the power to suspend or commute the sentence of any person convicted of any offence?

1) Article 160   2) Article 161   3) Article 162   4) Article 163

४) खालीलपैकी कोणत्या तरतुदी राज्यघटनेच्या अनुच्छेद १६४ मध्ये आहेत ?

अ) राज्यपाल मुख्यमंत्र्याच्या सल्ल्यानुसार मंत्र्यांची नियुक्ती करतील.

ब) मुख्यमंत्र्यासह मंत्र्यांची एकूण संख्या १२ पेक्षा कमी असता कामा नये.

क) मंत्र्यांनी राज्यपालास दिलेल्या सल्ल्याबाबत कोणतेही न्यायालय चौकशी करू शकत नाही.

ड) मंत्र्यांचे भत्ते आणि वेतन राज्य विधिमंडळ ठरवील.

पर्यायी उत्तरे :

१) अ, ब, क   २) अ, ब, ड   ३) अ, क, ड   ४) ब, क, ड

4) Which of the following are the provisions of Article 164 of the Constitution ?

a) Ministers shall be appointed by the Governor on the advice of the Chief Minister.

b) The number of ministers ineluding the Chief Minister shall not be less than 12.

c) The advice tendered by ministers to the Governor shall not be inquired into by any court.

d) The salaries and allowances of ministers shall be determined by the State legislature.

Answer Options :

1) a, b, c   2) a, b, d   3) a, o, d   4) b, e, d

५) खालीलपैकी भारतीय राज्यघटनेचा कोणता अनुच्छेद घटक राज्याच्या महाधिवक्त्याशी संबंधित आहे?
१) १६४ २) १६५ ३) १७८ ४) १९४

5) Which of the following articles of the Constitution of India deals with the Advocate General of the state?
1) 164 2) 165 3) 178 4) 194

६) प्रत्येक राज्याला महाधिवक्ता असावा असे कोणत्या कलमात नमूद केले आहे ?
१) कलम १९४ २) कलम १७७ ३) कलम १९७ ४) कलम १६५

6) Which Article states that each state shall have Advocate General ?
1) Article - 194 2) Article - 177 3) Article - 197 4) Article - 165

७) भारतीय संविधानाच्या कोणत्या कलमात मुख्यमंत्री यांची कर्तव्ये स्पष्ट केली आहेत ?
१) कलम १६३ २) कलम १६६ ३) कलम १६७ ४) कलम १६४

7) Which Article of the Indian Constitution defines the duties of the Chief Minister ?
1) Article - 163 2) Article - 166 3) Article - 167 4) Article - 164

८) जुलै २०२१ मध्ये भारतीय राज्यघटनेच्या अनुच्छेद .... प्रमाणे पश्चिम बंगालच्या विधानसभेचे राज्यात विधान परिषद स्थापन करण्याचा ठराव संमत केला.
१) १६९ २) २७५ ३) ३१० ४) २२१

8) The West Bengal Assembly passed a resolution to create a legislative council in the state under article of the Indian Constitution in July 2021.
1) 169 2) 275 3) 310 4) 221

९) भारतीय राज्यघटनेच्या कोणत्या कलमानुसार, विधानसभेने तशा आशयाचा ठराव संमत केला असेल, तर विधान परिषद स्थापन करण्याचा किंवा रद्द करण्याचा अधिकार संसदेस दिलेला आहे?
१) अनुच्छेद १६८ २) अनुच्छेद १६७ ३) अनुच्छेद १६६ ४) अनुच्छेद १६९

9) Which Article of the Indian Constitution empowers the Parliament of India to create or abolish Legislative Councils, if the Legislative Assembly of the State passes a resolution to that effect?
1) Article 168 2) Article 167 3) Article 166 4) Article 169

१०) भारतीय संविधानाच्या कोणत्या कलमानुसार विधान परिषद नष्ट करण्याचा किंवा निर्माण करण्याचा केलेला कायदा हा घटनादुरुस्तीचा कायदा आहे, असे मानले जाणार नाही ?
१) कलम १६९(१) २) कलम १६९(२) ३) कलम १६९(३) ४) कलम १६९(४)

10) According to which article of Indian Constitution, the Act of abolishing or creating a Legislative Council will not be considered as an Constitution Amendment Act ?
1) Article 169 (1) 2) Article 169 (2) 3) Article 169 (3) 4) Article 169 (4)

११) भारतीय संविधानाचे कोणते अनुच्छेद राज्य विधान मंडळाच्या सदस्यतेच्या पात्रतेच्या तरतुदी प्रदान करतो ?
१) अनुच्छेद १७८ २) अनुच्छेद १७३ व १७३ब ३) अनुच्छेद १७२ ४) अनुच्छेद १७३

11) Which Article of the Indian Constitution provides the provisions for qualifications for the membership of the State Legislature ?
1) Article 178 2) Article 173 and 173B 3) Article 172 4) Article 173

१२) भारतीय संविधानाच्या कलम २१० नुसार घटक राज्यातील विधिमंडळाचे कामकाज पुढीलपैकी कोणत्या भाषांतून चालविता येते?

अ) इंग्रजी
ब) हिंदी
क) घटक राज्याची अधिकृत भाषा
ड) वरीलपैकी सर्व

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ आणि ब २) फक्त ब आणि क ३) फक्त अ आणि क ४) फक्त ड

12) Article 210 of the Indian Constitution lays down that the business in the Legislature of a State shall be transacted in

a) English
b) Hindi
c) Official language of the State
d) All of the above

Answer options :

1) Only a and b 2) Only b and c 3) Only a and c 4) Only d

१३) **विधान I** : भारतीय संविधानाचे कलम २१५ घोषित करते की प्रत्येक उच्च न्यायालय हे अभिलेख न्यायालय असते.

विधान II : सर्वोच्च न्यायालयाच्या अवमानाची कारवाई सुरू करण्याचा उच्च न्यायालयाला अधिकार नाही.

पर्यायी उत्तरे :

१) विधान I बरोबर आणि II चूक आहे.
२) विधान II बरोबर आणि I चूक आहे.
३) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत.
४) दोन्ही विधाने चूक आहेत.

13) Consider the following statements :

Statement I : Article 215 of the Constitution of India declares that every High Court shall be a Court of Record.

Statement II : The High Court is not empowered to initiate contempt proceedings for the contempt of the Supreme Court.

Answer options :

1) Statement I is correct and II is incorrect
2) Statement II is correct and I is incorrect
3) Both the statements are correct
4) Both the statements are incorrect

१४) उच्च न्यायालये कोणत्या कलमांतर्गत विशेष आदेश जारी करतात?

१) कलम–२२० २) कलम–२२१ ३) कलम–२१३ ४) कलम–२२६

14) Under which of the following articles, a High Court can issue writs ?

1) Article - 220 2) Article - 221 3) Article - 213 4) Article - 226

१५) रिट (writ) जारी करण्याचे उच्च न्यायालया चे अधिकार भारतीय राज्यघटनेच्या कोणत्या अनुच्छेद अंतर्गत येतात ?

१) अनुच्छेद २५९ २) अनुच्छेद २०६ ३) अनुच्छेद २२६ ४) अनुच्छेद २६१

15) Power of High Court to issue certain writs falls under the purview of which article of the Indian Constitution ?

1) Article 259 2) Article 206 3) Article 226 4) Article 261

१६) खालीलपैकी कोणत्या कलमाद्वारे उच्च न्यायालयास त्यांना कनिष्ठ असलेल्या न्यायालयांवर देखरेखीचा अधिकार दिला आहे?

अ) कलम ३२ ब) कलम १३६ क) कलम २२७ ड) कलम २२६

वरीलपैकी कोणते/ती विधान/विधाने बरोबर आहे/त ?

१) फक्त अ आणि ब २) फक्त ब आणि ड ३) फक्त क ४) फक्त ड

16) Which of the following articles confers upon High Court the power of superintendence over the courts subordinate to it ?
a) Article 32 b) Article 136 c) Article 227 d) Article 226
Which of the statements given above is/are correct ?
1) Only a and b 2) Only b and d 3) Only c 4) Only d

भारतीय संविधान भाग – ९

१) खालीलपैकी कोणते अनुच्छेद पंचायत राजशी संबंधित आहे ?
१) अनुच्छेद ३२४ २) अनुच्छेद २४३ ३) अनुच्छेद १२४ ४) अनुच्छेद ३५६

1) Which of the following Article is related to Panchayati Raj ?
1) Article 324 2) Article 243 3) Article 124 4) Article 356

२) भारतीय राज्यघटनेच्या कलम २४३E प्रमाणे प्रत्येक ग्रामपंचायत त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्यान्वये तत्पूर्वीच विसर्जित झाली नसेल तर, ... पाच वर्षांपर्यंत अस्तित्वात राहील.
१) निवडणूक निकाल जाहीर झाल्यापासूनच्या दिनांकापासून
२) निवडणुका जाहीर झाल्याच्या दिनांकापासून
३) तिच्या निवडणुकीनंतरच्या पहिल्या बैठकीकरता नियत केलेल्या दिनांकापासून
४) पंचायत निवडणुकांच्या नंतर सुरु होणाऱ्या पहिल्या आर्थिक वर्षापासून

2) According to article 243 E of the Indian Cons on every grampanchayat unless dissolved earlier under any law for the time being in force, shall continue for five years from ....
1) the date of declaration of election results
2) the date of declaration of election
3) the date appointed for its first meeting after elections
4) the beginning of first financial year after the Panchayat elections

३) भारतीय राज्यघटनेच्या कलम २४३ (G) बाबत खालीलपैकी कोणती विधान/विधाने बरोबर आहेत ?
अ) जागांचे आरक्षण
ब) सदस्यत्वासाठी अपात्रता
क) पंचायतीच्या निवडणुका
ड) पंचायतीचे अधिकार, प्राधिकार आणि जबाबदाऱ्या
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त अ आणि ब २) फक्त ड ३) फक्त क ४) फक्त अ

3) Which of the following about Article 243 (G) in the Constitution of India is/are correct ?
a) Reservation of seats
b) Disqualification for membership
c) Elections to the Panchayat
d) Powers, authority and responsibilities of the Panchayat
Answer options :
1) Only a and b 2) Only d 3) Only c 4) Only a

भारतीय संविधान भाग – १०

१) ''अनुसूचित क्षेत्रे'' याचा अर्थ संविधानाच्या अनुच्छेद .... च्या खंड (१) मध्ये निर्देशिलेली अनुसूचित क्षेत्र, असा आहे.
१) १४४ २) २२६ ३) २४४ ४) ३२३

1) "Scheduled Areas" means the Scheduled Areas referred to in Clause (1) of Article .... of the Constitution.
1) 144 2) 226 3) 244 4) 323

भारतीय संविधान भाग – ११

१) भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २५८ अन्वये कोणती तरतूद करण्यात आली आहे?
a) अखिल भारतीय सेवांची निर्मिती करणे.
b) विशिष्ट प्रश्नांवर आंतरराज्यीय परिषद स्थापन करणे.
c) संसदेने राज्यसूचीतील विषयावर कायदा करणे.
d) राष्ट्रपतीद्वारे राज्यसरकारच्या संमतीने केंद्रशासनाचे कार्य राज्यसरकारकडे सोपविणे.
योग्य पर्याय निवडा :
१) फक्त (a) २) फक्त (b) आणि (c) ३) फक्त (d) ४) फक्त (a) आणि (d)

1) What is the provision of Article 258 of the Indian Constitution ?
a) Creating All India Services.
b) Establish Inter-State Councils on specific issues.
c) To enact legislation by Parliament on matters of State list.
d) To delegate the functions of Central Government to the State Government by the President with the consent of the State Government.
Choose the appropriate option :
1) Only (a) 2) Only (b) and (c) 3) Only (d) 4) Only (a) and (d)

भारतीय संविधान भाग – १२

१) खालीलपैकी कोणते कलम केंद्र सरकारकडून राज्यांना देण्यात येणाऱ्या मदत अनुदानांशी संबंधित आहे?
१) कलम २७० २) कलम २८० ३) कलम २७५ ४) कलम २६५

1) Which of the following articles deals with the grants in aid by the Union Government to the states?
1) Article 270 2) Article 280 3) Article 275 4) Article 265

२) संविधानाच्या कोणत्या कलमानुसार वित्त आयोगाची स्थापना केली जाते?
१) कलम ३२४ २) कलम २८० ३) कलम २२४ ४) कलम ३८०

2) Which Article of the Constitution provides for the Finance Commission?
1) Article 324 2) Article 280 3) Article 224 4) Article 380

३) संविधानाच्या कोणत्या कलमानुसार वित्त आयोगाची स्थापना केली जाते?
१) कलम ३२४ २) कलम २८० ३) कलम २२४ ४) कलम ३८०

3) Which Article of the Constitution provides for the Finance Commission?
1) Article 324 2) Article 280 3) Article 224 4) Article 380

भारतीय संविधान भाग – १४

१) भारतीय संविधानाच्या कोणत्या अनुच्छेदाच्या परंतुकाद्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा वापर करून ‘महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियम, १९७९’ तयार करण्यात आले आहेत ?
१) अनुच्छेद ३१२ A २) अनुच्छेद ३०९ ३) अनुच्छेद २७५ ४) अनुच्छेद ३२८

1) The Maharashtra Civil Services (Conduct) Rules, 1979 have been framed in exercise of the powers conferred by which Article of the Constitution of India?
1) Article 312A 2) Article 309 3) Article 275 4) Article 328

२) भारतीय संविधानाच्या कोणत्या अनुच्छेदान्वये महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांनी म.ना.से. (सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती) नियम, १९८१ तयार केले आहे ?

१) अनुच्छेद ३०६ २) अनुच्छेद ३०७ ३) अनुच्छेद ३०८ ४) अनुच्छेद ३०९

2) According to which article of the Indian Constitution the Governor of Maharashtra M.N.S. (General Conditions of Service) Rules, 1981 framed ?

1) Article 306 2) Article 307 3) Article 308 4) Article 309

३) संघराज्य अथवा राज्य यांच्या नियंत्रणाखालील नागरी पदावर कार्यरत असणाऱ्या व्यक्तिंना बडतर्फ करणे, पदावरून दूर करणे किंवा पदावनत करणे (अनुच्छेद ३११) बाबत खालीलपैकी कोणते विधान **चुकीचे** आहे?

१) अनुच्छेद ३११ खाली असलेले संक्षण हे लष्करी सेवेतील व्यक्तिंना उपलब्ध नाही.

२) अनुच्छेद ३११ खाली असलेल्या संरक्षणास आयुर्विमा महामंडळ, तेल आणि नैसर्गित वायू महामंडळा (LIC ONGC) सारख्या वैधानिक मंडळातील कर्मचारी पात्र नाहीत.

३) अनुच्छेद ३११ मधील तरतुदी या केवळ स्थायी (कायम) नागरी कर्मचाऱ्यांनाच लागू आहेत, अस्थायी (Temporary) कर्मचाऱ्यांना नाहीत.

४) शासकीय सेवकाचे सेवेतून निलंबन हे बडतर्फी अथवा पदावरून दूर करणेही नसते म्हणून अनच्छेद ३११ तील संरक्षणाच्या व्याप्तीमध्ये निलंबनाचा समावेश होत नाही.

3) Which one of the following statements about dismissal or removal of persons employed in civil capacities under the Union or State (Article 311) is not correct?

1) Protection under Article 311 is not available to military personnel.

2) The employees of statutory corporations such as the LIC, ONGC are not entitled to the protection of Article 311.

3) The provisions of Article 311 are applicable to permanent civil servants only and not to temporary servants.

4) Suspension of government servant from service is neither dismissal nor removal and is not within the scope of protection of Article 311.

४) भारतीय संविधानाच्या कोणत्या अनुच्छेदानुसार संघ लोकसेवा आयोगाला एखाद्या राज्याच्या राज्यपालाने विनंती केल्यास राष्ट्रपतीच्या मान्यतेने त्या राज्याच्या कामाची गरज भागविता येते ?

१) अनुच्छेद ३१७ चा खंड ३ २) अनुच्छेद ३१९ (ग)

३) अनुच्छेद ३१५ चा खंड ४ ४) अनुच्छेद ३१८ (क)

4) According to which article of the Indian Constitution, the Union Public Service Commission can meet the work requirements of a state with the approval of the President if requested by the Governor of a state?

1) Clause 3 of Article 317 2) Article 319 (c)

3) Clause 4 of Article 315 4) Article 318 (c)

५) खालील जोड्या जुळवा :

अनुच्छेद	**तरतुदी**
अ) अनुच्छेद–३१६	i) आयोगाचा सदस्य आणि कर्मचारीवर्ग यांच्या सेवाशर्तीबाबत विनियम करण्याचा अधिकार
ब) अनुच्छेद–३१८	ii) आयोगाच्या सदस्यांनी सदस्यत्व समाप्त झाल्यावर पदे धारण करण्याबाबत मनाई
क) अनुच्छेद–३१९	iii) सदस्यांची नियुक्ती व पदावधी
ड) अनुच्छेद–३२२	iv) लोकसेवा आयोगाचा खर्च

पर्यायी उत्तरे:

	(अ)	**(ब)**	**(क)**	**(ड)**
१)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
२)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
३)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
४)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)

5) Match the following pairs :

Article	**Provisions**
a) Article-316	i) Power to regulate the conditions of service of members and staff of the Commission
b) Article-318	ii) Prohibition against holding office by members of the Commission on termination of membership
c) Article-319	iii) Appointment and tenure of members
d) Article-322	iv) Expenditure of Public Service Commission

Answer Options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
१)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
२)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
३)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
४)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)

६) लोकसेवा आयोगाच्या कर्मचारी वर्गाच्या सदस्यांची संख्या आणि त्यांच्या सेवाशर्ती नियम याबाबतचे उपबंध खालीलपैकी कशाच्या आधारे विहित करण्यात येतात ?

१) आयोगाची कार्य नियमावली

२) संविधानाच्या अनुच्छेद ३२० अन्वये

३) आस्थापना शाखेने निर्गमित केलेल्या स्थायी आदेशान्वये

४) संविधानाच्या अनुच्छेद ३१८ अन्वये

6) Provisions regarding the number of members of the staff of the Public Service Commission and their terms of service are prescribed on the basis of which of the following?

1) Rules of Procedure of the Commission

2) Under Article 320 of the Constitution

3) As per Standing Orders issued by the Establishment Branch

4) Under Article 318 of the Constitution

७) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग (सदस्य व कर्मचारी) (सेवेच्या शर्ती) विनियम १९७१ हे विनियम भारतीय संविधानाच्या कोणत्या अनुच्छेदान्वये प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकाराचा वापर करून तयार करण्यात आले आहेत ?

१) अनुच्छेद ३१८ २) अनुच्छेद ३२० ३) अनुच्छेद ३२१ ४) अनुच्छेद ३२३

7) The Maharashtra Public Service Commission (Members and Employees) (Conditions of Service) Regulations 1971 are made in exercise of the power conferred under which Article of the Constitution of India?

1) Article 318 2) Article 3) 20 3) Article 321 4) Article 323

८) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग (सदस्य व कर्मचारी) (सेवेच्या शर्ती) विनियम, १९७१ संदर्भात खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

अ) भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद – ३१९ अन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या शक्तीचा वापर करून हे विनियम तयार केले आहेत.

ब) मुंबई लोकसेवा आयोग (सेवेच्या शर्ती) विनियम, १९५८ अधिक्रमित करून हे विनियम तयार केले आहेत.

क) दि. २८ जानेवारी १९७१ रोजी हे विनियम अधिसूचित झाले आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त विधाने (अ) व (ब) बरोबर आहेत. २) फक्त विधाने (ब) व (क) बरोबर आहेत.

३) विधाने (अ), (ब) व (क) तिन्ही बरोबर आहेत. ४) विधाने (अ), (ब) व (क) तिन्ही सुरू आहेत.

8) Which of the following statements are correct regarding the Maharashtra Public Service Commission (Members and Employees) (Conditions of Service) Regulations, 1971?

a) These Regulations are made in exercise of the power conferred under Article - 319 of the Constitution of India.

b) These Regulations are made by amending the Bombay Public Service Commission (Conditions of Service) Regulations, 1958.

c) These Regulations were notified on 28th January, 1971.

Answer Options :

1) Only statements (a) and (b) are correct.

2) Only statements (b) and (c) are correct.

3) Statements (a), (b) and (c) are all three correct.

4) Statement (a), (b) and (c) are correct

९) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची कार्यनियमावली (Rules of Procedure) भारतीय संविधानाच्या कोणत्या अनुच्छेदानुसार प्रदान करण्यात आलेल्या प्राधिकारान्वये तयार करण्यात आली आहे ?

१) अनुच्छेद ३०९ २) अनुच्छेद ३१५ ३) अनुच्छेद ३२० ४) अनुच्छेद ३२३

9) The Rules of Procedure of the Maharashtra Public Service Commission (Rthishrashi Esh Zielsharweesh) have been prepared under the authority conferred by which Article of the Constitution of India?

1) Article 309 2) Article 315 3) Article 320 4) Article 323

१०) राज्य विधानमंडळाने केलेल्या अधिनियमाद्वारे राज्य लोकसेवा आयोगाकडून राज्याच्या सेवाबाबतची अतिरिक्त कार्ये पार पाडण्याची तरतुदी भारतीय संविधानाच्या कोणत्या अनुच्छेदांमध्ये आहे ?

१) अनुच्छेद ३२० २) अनुच्छेद ३२१ ३) अनुच्छेद ३२२ ४) अनुच्छेद ३२३

10) Which of the articles of the Constitution of India provides for the State Public Service Commission to perform additional functions in relation to the State service by an Act made by the State Legislature?

1) Article 320 2) Article 321 3) Article 322 4 4) Article 323

११) खालीलपैकी अचूक पर्याय निवडा :

विधान (अ) – संघ किंवा राज्य लोकसेवा आयोगाचा खर्च भारताच्या किंवा राज्यांच्या एकत्रित निधीतून भागविण्याची तरतूद भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद ३२२ मध्ये आहे.

विधान (ब) – आयोगाचा सदस्य आणि कर्मचारी वर्ग यांच्या सेवाशर्तीबाबत विनियम करण्याच्या अधिकाराची तरतूद संविधानाच्या अनुच्छेद ३१७ मध्ये आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त विधान (अ) बरोबर २) फक्त विधान (ब) बरोबर

३) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत ४) दोन्ही विधाने चूक आहेत

11) Select the correct option from the following :

Statement (a) – Article 322 of the Constitution of India provides for defraying the expenditure of Union or State Public Service Commission from the Consolidated Fund of India or the States.

Statement (b) – Article 317 of the Constitution provides for the power to regulate the conditions of service of members and staff of the Commission.

Answer Options :

1) Only statement (a) is correct 2) Only statement (b) is correct
3) Both the statements are correct 4) Both the statements are false

१२) खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने सत्य आहे/त ?

विधान (अ) : भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद–३२२ नुसार राज्य लोकसेवा आयोगाकडे स्थानिक प्राधिकरणाच्या सेवां बाबतची अतिरिक्त कार्ये सोपविण्यात येतात.

विधान (ब) : भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद – ३१७ नुसार संघ लोकसेवा आयोगाचा अध्यक्ष किंवा सदस्य यांना राष्ट्रपती पदावरून दूर करू शकतात.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त विधान (अ) सत्य आहे. २) फक्त विधान (ब) सत्य आहे.
३) विधाने (अ) आणि (ब) सत्य आहेत. ४) विधाने (अ) आणि (ब) असत्य आहेत.

12) Which of the following statement/s is/are true ?

Statement (a): According to Article-322 of the Constitution of India, the State Public Service Commission is entrusted with additional functions relating to local authority services.

Statement (b): According to Article - 317 of the Constitution of India, the President can remove the Chairman or member of the Union Public Service Commission from office.

Answer Options :

1) Only statement (a) is true. 2) Only statement (b) is true.
3) Statements (a) and (b) are true. 4) Statements (a) and (b) are false.

<u>भारतीय संविधान भाग – १५</u>

१) भारतीय निवडणूक आयोगाबद्दल खालील विधाने विचारात घ्या :

अ) अनुच्छेद – ३२४ मध्ये निवडणूक आयुक्तांसाठी असलेले पात्रतेचे निकष सांगितलेले आहेत.

ब) अनुच्छेद – ३२४ मध्ये निवडणूक आयोग हा मुख्य निवडणूक आयुक्त आणि अन्य दोन निवडणूक आयुक्त यांचा मिळून बनलेला असेल असे नमूद केले आहे.

क) मुख्य निवडणूक आयुक्त हे अन्य निवडणूक आयुक्तांच्या निर्णयाची पायमल्ली करू शकत नाहीत.

वरीलपैकी कोणे विधान/ने बरोबर आहे/त?

१) अ आणि ब २) फक्त क ३) ब आणि क ४) अ, ब आणि क

1) Consider the following statements regarding the Election Commission of India :

a) Article 324 enumerates the required qualifications for Election Commissioners.

b) It consists of the Chief Election Commissioner and two other Election Commissioners as mentioned under Article 324.

c) The Chief Election Commissioner cannot override the decision of other Election Commissioners.

Which of the statement/s given above is/are correct ?

1) a and b 2) Only c 3) b and c 4) a, b and c

भारतीय संविधान भाग – १६

१) घटनेतील कोणत्या कलमानुसार लोकसभेत व विधानसभेत आदिवासी जमातींतील लोकांसाठी राखीव जागांची तरतूद करण्यात आली ?

१) कलम ३६६ व कलम ३४२ २) कलम ३३५ व कलम ३२०
३) कलम ३३० व कलम ३३२ ४) कलम ३३८ व कलम २४४

1) According to which article in the constitution reserved seats were provided for people belonging to tribal tribes in the Lok Sabha and the Legislative Assembly?

1) Article 366 and Article 342 2) Article 335 and Article 320
3) Article 330 and Article 332 4) Article 338 and Article 244

२) भारतीय घटनेचे कलम ३३० खालीलपैकी कशाशी संबंधित आहे ?

१) अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमातींसाठी विधानसभेत राखीव जागा.
२) अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमातींसाठी विधान परिषदेत राखीव जागा.
३) अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमातींसाठी राज्यसभेत राखीव जागा.
४) अनुसूचित जाती आणि जमातींसाठी लोकसभेत राखीव जागा.

2) Article 330 of the Indian Constitution is related to :

1) Reservation of seats for Scheduled Castes and Scheduled Tribes in Vidhan Sabha.
2) Reservation of seats for Scheduled Castes and Tribes in Vidhan Parishad.
3) Reservation of seats for Scheduled Castes and Tribes in Rajya Sabha.
4) Reservation of seate for Scheduled Castes and Tribes in Lok Sabha.

३) भारतीय घटनेचे कलम ३३० खालीलपैकी कशाशी संबंधित आहे ?

a) अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमातींसाठी विधानसभेत राखीव जागा.
b) अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमातींसाठी विधान परिषदेत राखीव जागा.
c) अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमातींसाठी राज्यसभेत राखीव जागा.
d) अनुसूचित जाती आणि जमातींसाठी लोकसभेत राखीव जागा.

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) आणि (c) २) फक्त (b) ३) (a) आणि (b) ४) फक्त (d)

3) Article 330 of the Indian Constitution is related to :

a) Reservation of seats for Scheduled Castes and Scheduled Tribes in Vidhan Sabha.
b) Reservation of seats for Scheduled Castes and Tribes in Vidhan Parishad.
c) Reservation of seats for Scheduled Castes and Tribes in Rajya Sabha.
d) Reservation of seate for Scheduled Castes and Tribes in Lok Sabha.

Answer Options :

1) (a) and fc) 2) Only (b) 3) (a) and (b) 4) Only (d)

४) राष्ट्रीय अनुसूचित जाती (एस.सी.) आयोग राज्यघटनेच्या कोणत्या कलमानुसार स्थापन करण्यात आला आहे?

१) कलम ३३७ २) कलम ३३८ ३) कलम ३३६ ४) कलम ३३५

4) The National Commission for Scheduled Castes (SC) is constituted by which Article of the Constitution?

1) Article 337 2) Article 338 3) Article 336 4) Article 335

५) कोणत्या कलमानुसार राष्ट्रपतींना अनुसूचित जमातीचे कल्याण व अनुसूचित शेड्यूल्ड प्रदेशाचे प्रशासन या संबंधीचा आढावा घेण्यासाठी एका आयोगाची नियुक्ती करण्याचा अधिकार दिला आहे ?

१) कलम–३३९ नुसार　　२) कलन–३३० व ३३२ नुसार

३) कलम–३४० नुसार　　४) कलम–३४२ नुसार

5) Under which Article the President is empowered to appoint a commission to review the welfare of Scheduled Tribes and the administration of Scheduled Territories?

1) According to Article-339　　2) According to Article-330 and 332

3) As per Section-340　　4) As per Section-342

६) खालील विधाने विचारात घ्या :

a) राज्यघटनेच्या अनुच्छेद – ३४२ नुसार अँग्लो–इंडियन कोण आहेत याची व्याख्या दिलेली आहे.

b) अँग्लो–इंडियन जमातीसाठी लोकसभा आणि राज्य विधानसभांमध्ये असलेले आरक्षण १०३ च्या घटनादुरुस्ती अधिनियमाद्वारे थांबविण्यात आले आहे.

c) अनु. जाती आणि अनु. जमातीसाठी असलेले जागांचे आरक्षण हे अनुच्छेद – ३३४ मध्ये उल्लेख केलेला कालावधी समाप्त झाल्यावर थांबविण्यात येईल.

d) महिलांसाठी स्थानिक स्व–शासनात असलेले जागांचे आरक्षण हे अनुच्छेद – ३३४ मध्ये उल्लेख केलेला कालावधी समाप्त झाल्यावर थांबविण्यात येईल.

वरीलपैकी कोणते विधान/ने योग्य आहे/त?

१) (a), (b) आणि (c)　　२) (b) आणि (d)　　३) (c) आणि (d)　　४) फक्त (c)

6) Consider the following statements :

a) Article — 342 of the Constitution defines who is an Anglo-Indian.

b) The 103'd Constitutional Amendment Act ceased the reservation of seats for Anglo-Indians in the Look Sablia and State Legislative Assemblies.

c) The reservation of seats for SCs and STs shall cease to have effect on the expiration of the period specified in Article — 334.

d) The reservation of seats for women in local self-governement shall cease to have effect on the expiration of the period specified in Article — 334.

Which of the statements given above is/are correct ?

1) (a), (b) and (c)　　2) (b) and (d)　　3) (c) and (d)　　4) Only (c)

<u>भारतीय संविधान भाग – १७</u>

१) राज्यघटनेच्या भाग XVII अंतर्गत सर्व नऊ कलमे कोणती आहेत?

१) कलम ३३३ ते ३४१　　२) कलम ३३४ ते ३४२　　३) कलम ३३२ ते ३४०　　४) कलम ३४३ ते ३५१

1) What are all the nine Articles covered under Part XVII of the Constitution ?

1) Article 333 to 341　　2) Article 334 to 342　　3) Article 332 to 340　　4) Article 343 to 351

<u>भारतीय संविधान भाग – १८</u>

१) अनुच्छेद ३५२ हे अनुच्छेद ३५६ पेक्षा कसे वेगळे आहे ? खालील विधाने विचारात घ्या.

a) राष्ट्रीय आणीबाणीस संसदीय मान्यता एक महिन्यात मिळणे आवश्यक आहे तर राष्ट्रपती राजवटीच्या बाबतीत दोन महिन्यांचा कालावधी दिलेला आहे.

b) अनुच्छेद ३५२ खालील आणीबाणीस मान्यतेसाठी संसदेच्या विशेष बहुमताची आवश्यकता असते तर राष्ट्रपती राजवटीस केवळ साध्या बहुमताची गरज असते.

c) राष्ट्रीय आणीबाणी ही दर सहा महिन्यांसाठी संसदीय मान्यतेच्या अटींवर कितीही काळ चालू राहू शकते तर राष्ट्रपती राजवटीचा कमाल कालावधी हा एक वर्षाचा असतो.

वरीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?

१) (a) २) (b) ३) (c) ४) वरीलपैकी एकही नाही

1) How Article 352 differs from Article 356 ? Consider the following statements.

a) Parliamentary approval for National must come within one month, in the case of President's Rule two months time is allowed.

b) The Emergency under Article 352 has to be approved by Parliament by special majority, while President's Rule just requires approval by simple majority.

c) National Emergency can continue for any period of time subject to Parliament by special approval every six months, while President's Rule has a maximum period of one year.

Which of the statement given above is incorrect ?

1) (a) 2) (b) 3) (c) 4) None of these

भारतीय संविधान भाग – २०

१) अनुच्छेद ३६८ नुसार संसद किती पद्धतीने संविधान दुरुस्ती करू शकते ?

१) तीन २) दोन ३) चार ४) फक्त एक

1) By how many methods can the parliament amend the Constitution as per Article 368?

1) Three 2) Two 3) Four 4) Only one

भारतीय संविधान भाग – २१

१) भारतीय राज्यघटनेच्या कलम ३७१ मधील विशेष तरतुदी कोणत्या राज्यांशी संबंधित आहेत?

अ) महाराष्ट्र व गोवा ब) मणिपूर क) कर्नाटक ड) महाराष्ट्र व गुजरात

वरीलपैकी कोणते/ती पर्याय बरोबर आहे/त?

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त ड २) फक्त ब ३) फक्त अ आणि ब ४) फक्त क

1) Which State does the special provision in Article 371 of the Indian Constitution relate to ?

a) Maharashtra and Goa b) Manipur

c) Karnataka d) Maharashtra and Gujarat

Which of the above options is/are correct ?

Answer Options :

1) Only d 2) Only b 3) Only a and b 4) Only c

२) भारतीय संविधानाच्या खालीलपैकी कोणत्या अनुच्छेदात नागालँड राज्यासाठी विशेष तरतूद करण्यात आली आहे ?

१) अनुच्छेद ३८१ अ २) अनुच्छेद ३९७ ब ३) अनुच्छेद ३७१ अ ४) अनुच्छेद ३७९ ब

2) Special provision with respect to the State of Nagaland has been made under which of the following Articles of the Indian Constitution ?

1) Article 381 A 2) Article 397 B 3) Article 371 A 4) Article 379 B

३) खालील विधाने विचारात घेऊन, योग्य पर्याय निवडा :

a) राज्यघटनेतील अनुच्छेद ३७१ (A) मध्ये नागालँडसाठी विशेष तरतुदी करण्यात आलेल्या आहे.

b) नागांच्या धार्मिक आणि सामाजिक प्रथांच्या बाबतीत संसदेच्या कोणत्याही कायद्यास नागालँड विधानसभेच्या मान्यतेशिवाय लागू करता येत नाही.

c) ट्युएनसांग हा नागालँडमधील सर्वाधिक विकसित जिल्हा आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) विधाने (a) आणि (b) बरोबर आहेत
२) फक्त विधान (a) बरोबर आहे
३) विधाने (a) आणि (c) बरोबर आहेत
४) सर्व विधाने बरोबर आहेत

3) Consider the following statements and choose the correct option:

a) The special provisions for Nagaland are made in Article 371 (A)

b) No act of the Parliament in respect to the religious or social practices of Nagas can be applied without the approval of the Legislative Assembly of Nagaland.

c) Tuensang is the most developed district of Nagaland.

Answer Options :

1) Statements (a) and (b) are correct
2) Only statement (a) is correct
3) Statements (a) and (c) are correct
4) All the statements are correct

५) संविधानाची परिशिष्टे

१) शपथा किंवा प्रतिज्ञांचे नमुने भारतीय राज्यघटनेच्या .... अनुसूचीमध्ये समाविष्ट करण्यात आले आहेत.

१) दहाव्या २) सहाव्या ३) तिसऱ्या ४) पहिल्या

1) Forms of Oaths or Affirmations are included in the .... schedule of the Indian Constitution.

1) tenth 2) sixth 3) third 4) first

२) खालील विधानांचा विचार करा.

a) भारतीय राज्यघटनेच्या पाचव्या अनुसूचीमध्ये जनजाती क्षेत्राच्या प्रशासनाबाबत तरतुदी केलेल्या आहेत.

b) भारतीय राज्यघटनेच्या सहाव्या अनुसूचीमध्ये क्षेत्राच्या प्रशासनाबाबत तरतुदी केलेल्या आहेत.

c) भारतातील दहा राज्यामध्ये जनजाती क्षेत्र (Tribal area) आहे.

d) भारतातील दहा राज्यामध्ये अनुसूचित क्षेत्र (Scheduled area) आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) a, b, c व b चारही बरोबर
२) फक्त a, b व c बरोबर
३) फक्त a व b बरोबर
४) फक्त c व d बरोबर

2) Consider the following statements.

a) The Fifth Schedule of the Constitution of India provides for the administration of tribal areas.

b) The Sixth Schedule of the Constitution of India provides for the administration of the region.

c) Ten states in India have tribal areas (loose reachers).

d) Ten states in India have Scheduled Areas (Dalhasarvisrashav Rishar).

Answer Options :

1) All four a, b, c and d are correct
2) Only a, b and c are correct
3) a and b only
4) c and d only

३) सहाव्या अनुसूची संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान सत्य आहे?
   १) सहाव्या अनुसूचीखालील स्वायत्त जिल्हे हे राज्याच्या कार्यकारी अधिसत्तेच्या बाहेर आहेत.
   २) सहाव्या अनुसूचीतील स्वायत्त जिल्ह्यांच्या क्षेत्रामध्ये वाढ करणे अथवा कमी करणे हे फक्त राष्ट्रपतीच करू शकतात.
   ३) या क्षेत्रातील जिल्हा आणि प्रादेशिक परिषदा यांना जमीन महसुलाचे मूल्यांकन आणि संकलन करण्याचा अधिकार आहे.
   ४) वरीलपैकी एकही नाही

3) With reference to Sixth Schedule, which of the following statements is correct ?
   1) Autonomous districts related under Sixth Schedule fall outside the executive authority of the state.
   2} Only the President can increase or decrease the area of autonomous districts under Sixth Schedule.
   3) The district and regional councils in these regions are empowered to assess and collect land revenue.
   4) None of the above

४) समवर्ती यादी .... मध्ये दिलेली आहे.
   १) संविधानाची अनुसूची IV   २) संविधानाची अनुसूची V
   ३) संविधानाची अनुसूची VI   ४) संविधानाची अनुसूची VII

4) Concurrent list is piven in ....
   1) Schedule IV of Constitution   2) Schedule V of Constitution
   3) Schedule VI of Constitution   4) Schedule VII of Constitution

५) 'सामाजिक सुरक्षा आणि सामाजिक विमा' हा विषय .... मध्ये समाविष्ट करण्यात आला आहे.
   १) समवर्ती सूची   २) शेषाधिकार   ३) राज्यसूची   ४) संघसूची

5) 'Social Security and Social Insurance' is a subject included in .
   1) Concurrent list   2) Residuary powers   3) State list   4) Union list

६) राज्यघटनेच्या अकराव्या यादीमध्ये पंचायती राज संस्थांना खालीलपैकी कोणत्या विषयाच्या संदर्भात निर्णय घेण्याचे अधिकार नाहीत?
   १) सामाजिक वनीकरण व वनशेती, लघुउद्योग   २) ग्रामोद्योग, ग्रामीण घरबांधणी, पिण्याचे पाणी
   ३) प्राथमिक व माध्यमिक शाळा, तांत्रिक प्रशिक्षण   ४) उच्च शिक्षण, दूरसंचार, राज्य परिवहन

6) In the 11th schedule of the Constitution, Panchayati Raj institutions do not have powers to take decisions regarding which of the following subjects ?
   1) Social forestry and Agro forestry, Small scale industries
   2) Village industry, Rural housing, Drinking water
   3) Primary and Secondary schools, Technical Training
   4) Higher education, Telecommunications, State Transport

७) खालीलपैकी कोणते कार्य भारतीय राज्यघटनेच्या बाराव्या अनुसूचीमध्ये सूचीबद्ध नगरपालिकांच्या कार्यापैकी नाही?
   १) अपंग आणि मतिमंद यांच्यासह समाजातील दुर्बल घटकांच्या हिताचे रक्षण करणे
   २) शहरी वनीकरण, पर्यावरणाचे संरक्षण आणि पर्यावरणीय पैलूंना प्रोत्साहन
   ३) आर्थिक आणि सामाजिक विकासासाठी नियोजन
   ४) यापैकी नाही

7) Which of the following functions is not among the functions of municipalities listed in the 12th schedule of the Constitution of India ?
   1) Safeguarding the interests of the weaker sections of society, including the handicapped and mentally retarded
   2) Urban forestry, Protection of environment and promotion of ecological aspects
   3) Planning for Economic and Social Development
   4) None of these

Study CIRCLE

(३) घटनादुरुस्ती, संविधानात्मक आयोग आणि मंडळे

१) घटनादुरुस्ती प्रक्रिया व महत्त्वाच्या घटनादुरुस्त्या

२) संविधानात्मक आयोग

१) एमपीएससीद्वारे प्रसिद्ध अधिसूचना, जाहिराती व वार्षिक अहवाल

२) एमपीएससीतील कार्यालयीन कार्यपद्धती

३) एमपीएससी व शासन दरम्यानच्या पत्रव्यवहार /कार्यनियमावली

४) संविधानातील लोकसेवा आयोगासंबंधीचे अनुच्छेद ३१५ ते ३२३

३) महत्त्वाची संविधानात्मक पदे

४) विविध बिगरघटनात्मक समित्या, आयोग, मंडळे

१) घटनादुरुस्ती प्रक्रिया व महत्त्वाच्या घटनादुरुस्त्या

१) घटनादुरुस्ती प्रक्रिया

२) महत्त्वाच्या घटनादुरुस्त्या

१) घटनादुरुस्ती प्रक्रिया

१) घटनादुरुस्ती करण्याचा अधिकार ...... कडे आहे.

१) सर्वोच्च न्यायालय　२) उच्च न्यायालय　३) संसद　४) (१) आणि (२) वर

1) Power to amend Constitution is with ....

1) Supreme Court　2) High Court　3) Parliament　4) (1) and (2) above

२) खालील विधाने विचारात घ्या आणि योग्य पर्याय निवडा.

अ) संविधानदुरुस्ती विधेयक फक्त संसदेमध्ये मांडले जाऊ शकते.

ब) संसदेने संमत केल्यावर आणि गरज असेल तिथे राज्य विधीमंडळानी मान्यता दिल्यावर संविधानदुरुस्ती विधेयकास राष्ट्रपतीने संमती दिलीच पाहिजे.

क) संविधानदुरुस्ती प्रक्रिया कलम ३६५ मध्ये दिलेली आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ आणि क　२) फक्त अ आणि ब　३) फक्त ब आणि क　४) वरील सर्व

2) Consider the following statements and choose the correct option.

a) A Constitutional Amendment Bill can be introduced in the Parliament only.

b) The President must give assent to the Constitutional Amendment Bill after it is duly passed by the Parliament and ratified by State Legislatures, where necessary.

c) Constitutional Amendment process is laid down in Article 365.

Answer Options :

1) Only a and c　2) Only a and b　3) Only b and c　4) All of the above

३) भारतीय राज्यघटने संदर्भात खालीलपैकी कोणती विधाने **योग्य** आहेत?

a) अनुच्छेद ३६८ अनुसार राज्यघटना दुरुस्त करावयाची असल्यास संसदेच्या दोन्ही सभागृहाच्या एकूण सदस्यसंख्येच्या दोन-तृतीयांश बहुमताची आवश्यकता असते.

b) घटक राज्यात एखादे विधेयक हे अर्थ विधेयक आहे किंवा नाही असा प्रश्न उपस्थित झाल्यास राज्यपालांनी दिलेला निर्णय अंतिम असतो.

c) कोणत्याही विभागीय अथवा प्रशासनिक खटल्यासह सर्व खटल्यात कोणत्याही व्यक्तीस एकाच गुन्ह्यासाठी एकापेक्षा अधिक वेळी आरोपी केले जाणार नाही व एकापेक्षा अधिक वेळा शिक्षा दिली जाणार नाही.

खाली दिलेल्या पर्यायातून **योग्य** उत्तराची निवड करा.

१) (a) आणि (b) २) (b) आणि (c) ३) वरीलपैकी एकही नाही ४) फक्त (c)

3) Which among the following statements are correet regarding the Indian Constitution ?

a) To amend the Constitution under Art. 368, two thirds majority of the total membership of the houses of the parliament is required.

b) If any question arises in state as to whether a Bill is a money Bill or not, the decision of the Governor shall be final.

c) No person shall be prosecuted and punished for the same offence more than once, including any departmental or administrative proceedings.

Select the correct answer from the codes given below :

1) (a) and (b) 2) (b) and (c) 3) None of the above 4) Only (c)

४) खालील विधाने विचारात घ्या आणि योग्य पर्याय निवडा.

अ) संविधानदुरुस्ती विधेयक फक्त संसदेमध्ये मांडले जाऊ शकते.

ब) संसदेने संमत केल्यावर आणि गरज असेल तिथे राज्य विधीमंडळानी मान्यता दिल्यावर संविधानदुरुस्ती विधेयकास राष्ट्रपतीने संमती दिलीच पाहिजे.

क) संविधानदुरुस्ती प्रक्रिया कलम ३६५ मध्ये दिलेली आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ आणि क २) फक्त अ आणि ब ३) फक्त ब आणि क ४) वरील सर्व

4) Consider the following statements and choose the correct option.

a) A Constitutional Amendment Bill can be introduced in the Parliament only.

b) The President must give assent to the Constitutional Amendment Bill after it is duly passed by the Parliament and ratified by State Legislatures, where necessary.

c) Constitutional Amendment process is laid down in Article 365.

Answer Options :

1) Only a and c 2) Only a and b 3) Only b and c 4) All of the above

२) महत्त्वाच्या घटनादुरुस्त्या

१) भारतीय संविधानात केलेली घटनादुरुस्ती :

a) १० वी घटनादुरुस्ती – दादरा, नगर हवेली भारतीय संघराज्यात समाविष्ट

b) १२ वी घटनादुरुस्ती – गोवा, दमन आणि दीव भारतीय संघराज्यात एकीकृत

c) १५ वी घटनादुरुस्ती – उच्च न्यायालयांच्या न्यायाधीशांचा कार्यकाळ ६० वर्षाहून ६२ वर्ष करण्यात आला.

d) १६ वी घटनादुरुस्ती – केंद्रशासित प्रदेश पाँडिचेरी व मणिपूरसाठी विधानसभेची व्यवस्था

वरीलपैकी कोणते जोडी बरोबर नाही?

१) फक्त (a) २) फक्त (d) ३) फक्त (a) आणि (b) ४) फक्त (c) आणि (d)

1) Amendments to the Constitution of India :

a) 10th Amendment — Dadra, Nagar Haveli included in the Indian Union

b) 12th Amendment — Goa, Daman and Din unified in the Indian Union

c) 15th Amendment — The tenure of a High Court Judge has been extended from 60 years to 62 years of age

d) 16th Amendment — Arrangement of Assembly for Union Territory of Pondicherry and Manipur

Which of the above pairs ia/are not correct ?

1) Only (a) 2) Only (d) 3) Only (a) and (b) 4) Only (c) and (d)

२) घटनादुरुस्ती आणि मार्गदर्शक तत्त्वांमध्ये झालेला बदल याबाबत जोड्या लावा :

'अ'	'ब'
अ) ४२ वी घटनादुरुस्ती	i) गरिबांना समान न्याय व कायदेविषयक मोफत साहाय्य
ब) ४४ वी घटनादुरुस्ती	ii) सहकारी संस्थांची ऐच्छिक स्थापना, स्वायत्त कार्ये व लोकसत्ताक नियंत्रण यात वृद्धी करणे
क) ८६ वी घटनादुरुस्ती	iii) उत्पन्न, दर्जा, सुविधा आणि संधी यांच्याबाबत असलेली विषमता कमी करणे
ड) ९७ वी घटनादुरुस्ती	iv) सहा वर्षांपेक्षा कमी वयाच्या बालकांना प्रारंभिक बाल्यावस्थेत देखभाल आणि शिक्षण उपलब्ध करून देणे

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	i	ii	iii	iv
२)	i	iii	iv	ii
३)	iv	iii	i	ii
४)	iv	i	ii	iii

2) Match the pairs regarding Constitutional Amendments and changes made in the Directive Principles:

'A'	'B'
a) 42nd Amendment	i) To promote equal justice and to provide free legal aid to the poor
b) 44th Amendment	ii) To promote voluntary formation, autonomous functioning and democratic contro) of co-operative societies
c) 86th Amendment	iii) To minimise inequalities in income, status, facilities and opportunities
d) 97th Amendment	iv) To provide early childhood care and education for all children until they complete the age of six years

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	i	ii	iii	iv
2)	i	iii	iv	ii
3)	iv	iii	i	ii
4)	iv	i	ii	iii

पहिली घटना दुरुस्ती १९५१

१) खालील विधाने लक्षात घ्या.

a) १९५१ ला संविधानात पहिली दुरुस्तीद्वारे अनुच्छेद १५(४) चा समावेश करण्यात आला.

b) चंपकम दोराईराजन विरुद्ध मद्रास राज्य घटल्यात जातिआधारित आरक्षणास विरोध करण्यात आला होता.

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) आणि (b) दोन्ही बरोबर असून (a) हा (b) चा परिणाम आहे.

२) (a) आणि (b) दोन्ही बरोबर असून (b) हा (a) चा परिणाम आहे.

३) (a) बरोबर असून (b) चूक आहे.

४) (a) आणि (b) दोन्ही चूक आहेत.

1) Notice the following sentences.
   a) In 1951 Article 15(4) was added to the Constitution by the First Amendment to the Constitution.
   b) In Champakam Dorairajan versus Madras state case main objection was to caste base reservation.

   Answer Options :
   1) (a) and (b) both are correct and (a) is a impact of (b)
   2) (a) and (b) both are correct and (b) is a impact of (a)
   3) (a) is correct but (b) is false
   4) (a) and (b) both are false

२) खालीलपैकी कोणत्या घटनादुरुस्तीनुसार देशाचे सार्वभौमत्व आणि एकात्मता यांच्या रक्षणासाठी नागरिकांच्या मूलभूत हक्कांवर बंधने घालण्यात आली?
   १) १४ वी घटनादुरुस्ती २) १६ वी घटनादुरुस्ती
   ३) २४ वी घटनादुरुस्ती ४) ३९ वी घटनादुरुस्ती

2) Which of the following amendments imposed restrictions on the Fundamental Rights of the citizens to protect the sovereignty and integrity of the country ? :
   1) 14 th Amendment 2) 16 th Amendment
   3) 24 th Amendment 4) 39 th Amendment

<u>४२ वी घटना दुरुस्ती १९७६</u>

१) राज्यघटनेमध्ये मूलभूत कर्तव्यांचा समावेश कोणत्या घटनादुरुस्तीन्वये करण्यात आला ?
   १) ४१ वी घटनादुरुस्ती २) ४२ वी घटनादुरुस्ती ३) ४३ वी घटनादुरुस्ती ४) ४४ वी घटनादुरुस्ती

1) Fundamental Duties were included in the Constitution under which amendment?
   1) 41st Amendment 2) 42nd Amendment 3) 43rd Amendment 4) 44th Amendment

२) भारतीय राज्यघटनेच्या सरनाम्यामध्ये कोणत्या दुरुस्ती कायद्याने सुधारणा करण्यात आली आहे ?
   १) २७ वी घटनादुरुस्ती २) ४२ वी घटनादुरुस्ती ३) ४४ वी घटनादुरुस्ती ४) ४० वी घटनादुरुस्ती

2) Which Amendment Act has amended the Title of the Constitution of India?
   1) 27th Amendment 2) 42nd Amendment 3) 44th Amendment 4) 40th Ame

३) ४२ व्या घटनादुरुस्तीद्वारे खालीलपैकी कोणती निर्देशक तत्त्वे जोडली गेली?
   अ) समान न्याय आणि मोफत कायदेशीर मदत ब) उद्योगांच्या व्यवस्थापनात कामगारांचा सहभाग
   क) पर्यावरण, वन आणि वन्य जीवनाचे संरक्षण ड) कुटीर उद्योगांना प्रोत्साहन
   खाली दिलेल्या कोडमधून योग्य पर्याय निवडा.
   १) फक्त अ आणि ब २) फक्त अ आणि क ३) फक्त अ, ब आणि क ४) अ, ब, क आणि ड

3) Which of the following Directive Principles were added by the 42 nd Amendment ?
   a) Equal justice and free legal aid
   b) Participation of workers in management of industries
   c) Protection of environment, forests and wildlife
   d) Promotion of cottage industries
   Select the correct option from the codes given below,
   1) Only a and b 2) Only a and c 3) Only a, b and c 4) a, b, c and d

४४ वी घटना दुरुस्ती १९७७

१) संविधानाच्या कोणत्या घटनादुरुस्तीद्वारे 'मालमत्तेचा हक्क' हा मूलभूत हक्क म्हणून वगळण्यात आला आहे ?
१) ४२ व्या २) ४४ व्या ३) ४६ व्या ४) ४८ व्या

1) By which constitutional amendment has the right to property been excluded as a fundamental right?
1) 42nd 2) 44th 3) 46th 4) 48th

२) राष्ट्रीय आणीबाणी घोषित करण्यासाठी घटनेत 'सशस्त्र बंड' हा शब्द कधी जोडला गेला ?
१) ४४ व्या घटनादुरुस्तीने २) ४२ व्या घटनादुरुस्तीने
३) ४० व्या घटनादुरुस्तीने ४) ३८ व्या घटनादुरुस्तीने

2) When was the word 'Armed Rebellion' added to the Constitution to declare a National Emergency?
1) By 44th Constitution Amendment Act 2) By 42nd Constitution Amendment Act
3) By 40th Constitution Amendment Act 4) By 38th Constitution Amendment Act

३) ४४ वी घटनादुरुस्ती अधिनियम १९७८ द्वारे खालीलपैकी कोणत्या तरतुदी करण्यात आल्या आहेत?
a) अखिल भारतीय न्यायिक सेवा निर्माण करण्याबाबत तरतूद करण्यात आली.
b) मंत्रिमंडळाने दिलेला सल्ला एकदा पुनर्विचारार्थ परत पाठविण्याचा राष्ट्रपतीस अधिकार देण्यात आला.
c) राष्ट्रीय आणीबाणीच्या काळात अनुच्छेद २० आणि अनुच्छेद २१ अन्वये हमी दिलेले मूलभूत अधिकार निलंबित करता येणार नाहीत अशी तरतूद करण्यात आली.
d) राज्यसूचीतील पाच विषय समवर्ती सूचित हलविण्यात आले.

पर्यायी उत्तरे :
१) (a), (b) आणि (c) २) (a), (b) आणि (d) ३) फक्त (c) आणि (d) ४) फक्त (b) आणि (c)

3) Which of the following provisions were made by the 44% Amendment Act of 1978?
a) Provided for the creation of the All-India Judicial Service.
b) Empowered the President to send back once, the advice of the Cabinet for reconsideration.
c) Provided that the Fundamental Rights guaranteed by Article 20 and Article 21 cannot be suspended during the National Emergency.
d) Shifted five subjects from the State list to the Concurrent list.

Answer Options :
1) (a), (b) and (c) 2) (a), (b) and (d) 3) Only (c) and (d) 4) Only (b) and (c)

७३ वी घटना दुरुस्ती १९९३

१) ७३ वी आणि ७४ वी घटनादुरुस्ती संसदेत केव्हा पारित झाली ?
१) जून १९९१ २) ऑगस्ट १९९१ ३) डिसेंबर १९९२ ४) एप्रिल १९९३

1) When 73 rd and 74th Constitutional Amendments were passed by Parliament ?
1) June 1991 2) August 1991 3) December 1992 4) April 1993

२) ७३ व्या घटना दुरुस्तीस .... रोजी मंजुरी देण्यात आली.
१) २४ एप्रिल १९९४ २) २४ एप्रिल १९९५ ३) २४ एप्रिल १९९३ ४) १ एप्रिल १९९२

2) 73 rd Constitutional Amendment was approved on ....
1) 24" April 1994 2) 24th April 1995 3) 24th April 1993 4) 1st April 1992

३) २४ एप्रिल, १९९३ रोजी कोणत्या घटनादुरुस्तीस मंजुरी देण्यात आली ?
१) ७१ वी दुरुस्ती   २) ७२ वी दुरुस्ती   ३) ७३ वी दुरुस्ती   ४) ७४ वी दुरुस्ती

3) Which Constitutional Amendment was approved on 24th April, 1993 ?
1) 71st Amendment   2) 72nd Amendment   3) 73rd Amendment   4) 74th Amendment

४) खालीलपैकी कोणत्या घटनादुरुस्ती कायद्याने भारतीय संविधानात मुख्यतः पंचायती तरतूद करण्यात आली आहे?
१) ७२ वी   २) ७३ वी   ३) ७४ वी   ४) ४२ वी

4) Which of the following Amendment Act of the Indian Constitution added provisions mainly regarding Panchayats?
1) 72nd   2) 73rd   3) 74th   4) 42nd

५) ७३ वी घटनादुरुस्ती खालीलपैकी कोणत्या भारतीय राज्यांना लागू होत नाही?
a) मेघालय   b) गोवा   c) मिझोराम   d) हिमाचल प्रदेश

पर्यायी उत्तरे :
१) (a) आणि (b)   २) (c) आणि (d)   ३) (a) आणि (c)   ४) (b) आणि (d)

5) 73rd Constitutional Amendment does not apply to which of the following Indian states ?
a) Meghalaya   b) Goa   c) Mizoram   d) Himachal Pradesh

Answer Options :
1) (a) and (b)   2) (c) and (d)   3) (a) and (c)   4) (b) and (d)

६) भारतीय संविधानातील ७३ वी घटनादुरुस्ती .... ची तरतूद करते
१) पंतप्रधानांच्या अधिकारात सुधारणा   २) राज्यपालांची निवडणूक
३) राष्ट्रपतींच्या कार्यकाळातील बदल   ४) वरीलपैकी काहीही नाही

6) The 73rd Amendment to the Constitution of India provides for
1) Revision in powers of the Prime Minister   2) Election of Governor
3) The change in tenure of the President   4) None of the above

७) ७३ व्या घटनादुरुस्तीशी संबंधित पुढील पर्यायांपैकी **योग्य** पर्याय निवडा.
a) ७३ व्या घटनादुरुस्तीनुसार पंचायतराज संस्थांना घटनात्मक दर्जा प्रदान करण्यात आला.
b) ७३ वी घटनादुरुस्ती १९७६ मध्ये झाली.
c) संविधानात ११ व्या परिशिष्टाचा समावेश करण्यात आला.
d) महिलांसाठी १/३ जागा राखीव ठेवण्यात आल्या.

पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a) बरोबर   २) फक्त (b) बरोबर   ३) (a), (b), (c) बरोबर   ४) (a), (c), (d) बरोबर

7) Choose correct statement from the following about 73'4 Constitutional Amendment.
a) According to 73'¢ Constitutional Amendment Constitutional status was given to Panchayat Raj Institutions.
b) 73'4 Constitutional Amendment was done in 1976.
c) The 11 schedule was included in the Constitution.
d) 1/3 seats were kept reserved for women.

Answer Options :
1) (a) only correct   2) (b) only correct
3) (a), (b), (c) are correct   4) (a), (c), (d) are correct

८) भारतात पंचायत राजच्या दृष्टीने हे प्रागतिक पाऊल मानले जाते.
a) ४२ आणि ४३ वी घटनादुरुस्ती
b) ४३ आणि ४४ वी घटनादुरुस्ती
c) ४४ वी घटनादुरुस्ती
d) ७३ आणि ७४ वी घटनादुरुस्ती
वरीलपैकी **योग्य** पर्याय निवडा :
१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) फक्त (c) ४) फक्त (d)

8) Following are the fundamental steps towards the establishment of Panchayat Raj in India :
a) 4294 and 434 Constitutional Amendment.
b) 434 and 44 Constitutional Amendment.
c) 44" Constitutional Amendment. .
a) 73'4 and 74" Constitutional Amendment.
Which is the correct answer of following ?
1) (a) only 2) (b) only 3) (c) only 4) (d) only

९) ७३ व्या संविधान संशोधन अधिनियम, १९९३ अनुसार ग्राम पंचायतींना देण्यात आलेल्या नवीन जबाबदाऱ्या.
a) भूमीसुधार कायदा लागू करणे.
b) वनोद्योग, लघु व कुटीर उद्योगांचा विकास करणे.
c) तांत्रीक व व्यवसायिक शिक्षणाची सुविधा उपलब्ध करून देणे.
d) गावांतील जनतेसाठी मनोरंजनाची व्यवस्था करणे.
वरीलपैकी कोणता/कोणते वाक्य बरोबर नाही ?
१) फक्त (b) २) फक्त (d) ३) फक्त (a) आणि (d) ४) फक्त (b) आणि (c)

9) New responsibilities given to Gram Panchayats as per 73rd Constitution Amendment Act, 1993....
a) Enforcement of Land Reforms Act
b) To develop forest industries, small and cottage industries
c) Facilitate technical and vocational education
d) To arrange entertainment for the people of the village
Which of the above statement/statements is/are incorrect ?
1) Only (b) 2) Only (d) 3) Only (a) and (d) 4) Only (b) and (c)

१०) देशात पंचायत राज संस्थांना चालना देणाऱ्या ७३ व्या घटनादुरुस्ती अधिनियमात खालीलपैकी कोणत्या तरतूद/दी केलेल्या आहेत ?
a) जिल्हा नियंत्रण समितीची संरचना करणे.
b) महिलांसाठी ५०% जागांचे आरक्षण.
c) राज्य निर्वाचन आयोग आणि राज्य वित्त आयोगाची स्थापना
d) सर्व स्तरांवरील सदस्यांची आणि अध्यक्षांची थेट/सरळ निवड.
पर्यायी उत्तरे :
१) (a), (b) आणि (c) २) (a), (c) आणि (d) ३) फक्त (a) आणि (b) ४) फक्त (c)

10) The 73" Constitutional Amendment Act which aims at promoting the Panchayat Raj Institutions in the country, provides for which of the following ?
a) Constitution of District Planning Committee.
b) 50% reservation of seats for women.
c) Establishment of State Election Commission and Finance Commission.
d) Direct elections of Members and Chairpersons at all levels.
Answer options :
1) (a), (b) and (c) 2) (a), (c) and (d) 3) Only (a) and (b) 4) Only (c)

११) ७३ आणि ७४ व्या घटना दुरुस्ती कायद्यातील २४३ D चे ठळक वैशिष्ट .... आहे.
१) एकूण जागांच्या एक तृतीयांश जागा महिलांसाठी राखीव असतील.
२) एकूण जागांच्या एक द्वितीयांश जागा महिलांसाठी राखीव असतील.
३) एकूण जागांच्या एक चतुर्थांश जागा महिलांसाठी राखीव असतील.
४) एकूण जागांच्या दोन तृतीयांश जागा महिलांसाठी राखीव असतील.

11) Salient feature of article 243 D of 73 and 74" Constitution Amendment Act is :
1) One-third of the total number of seats to be reserved for women
2) One-half of the total number of seats to be reserved for women
3) One-fourth of the total number of seats to be reserved for women
4) Two-third of the total number of seats to be reserved for women

१२) ७३ व्या घटनादुरुस्ती कायद्याची खालीलपैकी कोणती तरतूद (वैशिष्ट्य) ऐच्छिक आहे?
१) ग्रामसभा स्थापन करणे
२) सर्व स्तरांवर सर्व जागेवर प्रत्यक्ष निवडणुका
३) निवडणूक लढविण्यासाठी किमान वय २१ वर्षे
४) पंचायत राज संस्थांना स्वायत्त बनविणे

12) Which of the following provisions (features) of the 73'9 Amendment Act is voluntary ?
1) Organisation of Gram Sabha.
2) Direct elections to all seats at all levéis.
3) 21 years to be the minimum age for contesting elections.
4) Making Panchayat Raj as autonomous bodies.

१३) ७३ वी घटनादुरुस्ती खालीलपैकी कोणत्या भारतीय राज्यांना लागू होत नाही?
a) मेघालय b) गोवा c) मिझोराम d) हिमाचल प्रदेश

पर्यायी उत्तरे :
१) (a) आणि (b) २) (c) आणि (d) ३) (a) आणि (c) ४) (b) आणि (d)

13) 73rd Constitutional Amendment does not apply to which of the following Indian states ?
a) Meghalaya b) Goa c) Mizoram d) Himachal Pradesh

Answer Options :
1) (a) and (b) 2) (c) and (d) 3) (a) and (c) 4) (b) and (d)

<u>७४ वी घटना दुरुस्ती १९९३</u>

१) ७४ वी घटनादुरुस्ती कायदा .... रोजी लागू झाला
१) १ मे १९९१ २) १ ऑक्टोबर १९९३ ३) १५ जून १९९२ ४) १५ जून १९९३

1) The 74th Constitutional Amendment Act came into force on
1) 1st May, 1991 2) 1st October, 1993 3) 15st June, 1992 4) 15st June, 1993

२) भारतीय राज्यघटनेतील १९९२ च्या ७४ व्या घटनादुरुस्ती कायद्याप्रमाणे शहरी भारतात .... प्रकारच्या नगरपालिका आहेत.
१) दोन २) तीन ३) चार ४) पाच

2) According to the 74th Amendment act, 1992 of the Indian Constitution there are .... types of Municipalities in urban India.
1) two 2) three 3) four 4) five

३) खालीलपैकी कोणत्या घटनादुरुस्ती कायद्यान्वये नगरपालिकेशी संबंधित तरतुदी समाविष्ट करण्यात आल्या?

१) ७२ वा घटनादुरुस्ती कायदा, १९९२ २) ७३ वा घटनादुरुस्ती कायदा १९९३

३) ७४ वा घटनादुरुस्ती कायदा १९९३ ४) ७६ वा घटनादुरुस्ती कायदा, १९९४

3) Provisions relating to Municipalities were included under which of the following Constitutional Amendment Acts?

1) 72nd Constitution Amendment Act, 1992

2) 73rd Constitution Amendment Act, 1993

3) 74th Constitution Amendment Act, 1993

4) 76th Constitution Amendment Act, 1994

४) ७४ व्या घटनादुरुस्ती अन्वये संक्रमणीय क्षेत्र, छोटे किंवा मोठे नागरी क्षेत्र म्हणजेच, खालील घटक विचारात घेऊन राज्यपालांनी सार्वजनिक सूचनेद्वारे सूचित केलेले क्षेत्र :

a) लोकसंख्या b) लोकसंख्येची घनता

c) कृषी व्यतिरिक्त इतर रोजगारांचे प्रमाण d) आर्थिक महत्त्व

पर्यायी उत्तरे :

१) (a), (b) आणि (c) २) (b), (c) आणि (d) ३) (a), (c) आणि (d) ४) (a), (b), (c) आणि (d)

4) As per the 74th Constitutional Amendment Act, Governor may specify by public notification, the transition area, a smaller or larger urban area. For this purpose he/she may consider the following things :

a) Population of the area

b) Density of population

c) Percentage of employment in non-agricultural activity

d) Economic importance

Answer Options :

1) (a), (b) and (c) 2) (b), (c) and (d) 3) (a), (c) and (d) 4) (a), (b), (c) and (d)

५) ७४ व्या घटनादुरुस्ती कायद्याच्या संदर्भात पुढीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे/त?

a) या कायद्याने भारताच्या संविधानात भाग XI-A जोडला आहे.

b) या कायद्याने भारताच्या संविधानात बारावे परिशिष्ट जोडले आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) दोन्ही ४) एकही नाही

5) Which of the following statements ie/are correct in the context of 74t* Constitutional Amendment Act ?

a) The Act has added Part XI-A to the Constitution of India.

b) The Act has added Twelffh Schedule to the Constitution.

Answer Options :

1) Only (a) 2) Only (b) 3) Both 4) Neither

६) ७४ व्या घटनादुरुस्तीमध्ये खालीलपैकी कोणती बाब समाविष्ट नाही ?

अ) नगरपालिकेचे निर्माण ब) राज्य निवडणूक आयोगाची नेमणूक

क) ग्राम पंचायत ड) जागांचे आरक्षण

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ आणि ब २) फक्त क आणि ड ३) फक्त क ४) फक्त ड

6) Which of the following matters is/are not included in the 74‘ Constitutional Amendment ?
a) Constitution of Municipalities
b) Appointment of State Election Commission
c) Gram Panchayat
d) Reservation of seats
Answer options :
1) Only a and b   2) Only c and d   3) Only c   4) Only d

७) ७४ व्या घटना दुरुस्तीनुसार कोणत्या बाबी आवश्यक होत्या ?
a) जिल्हा नियोजन समितीची स्थापना
b) तालुका समितीची स्थापना
c) शिक्षणाचा हक्क
d) महानगर समितीची स्थापना
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) आणि (d)   २) फक्त (a)   ३) (a) आणि (b)   ४) यापैकी सर्व

7) Which things are essential according to 74‘" Constitution Amendment ?
a) Establishment of District Planning Committee
b) Establishment of Taluka Committee
c) Right to Education
d) Establishment of Mahanagar Committee
Answer options :
1) (a) and (d)   2) Only (a)   3) fa) and (b)   4) All above

८) ७४ व्या घटनादुरुस्ती अधिनियमाबाबत खालीलपैकी कोणते विधान **अयोग्य** आहे?
१) मूलतः ऑगस्ट १९८९ मध्ये राजीव गांधी सरकारद्वारा ६५ वे घटनादुरुस्ती विधेयक मांडले गेले त्यास लोकसभेने जरी मंजुरी दिली होती तरी राज्यसभेने मंजुरी न दिल्याने ते रद्द झाले.
२) व्ही. पी. सिंग सरकारने सुधारित नगरपालिका विधेयक १९९० मध्ये मांडले होते परंतु लोकसभेच्या विसर्जनामुळे ते रद्द झाले.
३) नरसिंहराव सरकारने सप्टेंबर १९९२ मध्ये सुधारित नगरपालिका विधेयक मांडले आणि ते संसदेच्या दोन्ही सभागृहांनी डिसेंबर १९९२ मध्ये ७४ वी घटनादुरुस्ती म्हणून मंजूर केले. १ एप्रिल १९९३ पासून तो लागू झाला.
४) वरीलपैकी एकही नाही.

8) Which one of the following statements about 74th Constitutional Amendment Act is incorrect ?
1) Originally introduced as the 65th Amendment bill in August 1989 by the Rajiv Gandhi government although it was passed in the Lok Sabha but did not get assent of Rajya Sabha and hence lapsed.
2) A revised Nagarpalika bill was introduced by V.P. Singh government in 1990 but lapsed as the Lok Sabha was dissolved.
3) Narasimha Rao government introduced the modified Municipalities bill in Sept. 1992 and passed by the both Houses of Parliament in Dec. 1992 as the 74th amendment. It was brought into force on April 1, 1993
4) None of the above.

९) ७४ व्या घटना दुरुस्तीनुसार राज्य सरकारांना कोणती बाब आवश्यक करण्यात आली ?
a) तालुका समितीची स्थापना
b) शिक्षणाचा हक्क
c) जिल्हा विकास समितीची स्थापना
d) जिल्हा नियोजन समितीची स्थापना
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) फक्त   २) (b) आणि (c)   ३) (d) फक्त   ४) यापैकी सर्व

9) Which thing was essential for State Government according to 74''' Constitutional Amendment ?
a) Establishment of Taluka Committee
b) Right to Education
c) Establishment of District Development Committee
d) Establishment of District Planning Committee
Answer options :
1) (a) Only 2) (b) and (c) 3) (d) Only 4) All above

८६ वी घटना दुरुस्ती २०००२

१) माता–पित्याने किंवा पालकाने सहा ते चौदा वर्षांदरम्यानचे आपले अपत्य किंवा यथास्थिती पाल्य याला शिक्षणाच्या संधी देणे हे मूलभूत कर्तव्य कोणत्या अधिनियमान्वये संविधानात समाविष्ट केले आहे ?
१) संविधान (बेचाळीसावी सुधारणा) अधिनियम, १९७६ २) संविधान (सेहेचाळीसावी सुधारणा) अधिनियम, १९७६
३) संविधान (शहाऐंशीवी सुधारणा) अधिनियम, २००२ ४) संविधान (अठ्ठ्याऐंशीवी सुधारणा) अधिनियम, २००२

1) Under which Act, the fundamental duty of parents or guardians to provide educational opportunities to their child or children as the case may be between the age of six to fourteen years is included in the constitution?
1) The Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976
2) The Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976
3) The Constitution (Eighty Sixth Amendment) Act, 2002
4) The Constitution (Eighty Eighth Amendment) Act, 2002

२) ''माता–पित्याचे किंवा पालकाने ६ ते १४ वयोगटातील आपले अपत्य किंवा पाल्याला शिक्षणाची संधी उपलब्ध करून देणे'' हे मूलभूत कर्तव्य कोणत्या संविधानदुरुस्ती कायद्याने संविधानात अंतर्भूत करण्यात आले ?
१) ८५ वा संविधानदुरुस्ती कायदा, २००२ २) ८२ वा संविधानदुरुस्ती कायदा, २०००
३) ८६ वा संविधानदुरुस्ती कायदा, २००२ ४) ८१ वा संविधानदुरुस्ती कायदा, २०००

2) "To provide opportunities for education by Mother-Father or Guardian to their child or ward between the age of 6 and 14 years." By which Constitutional Amendment Act was this Fundamental Duty added in the Constitution?
1) 85th Constitutional Amendment Act, 2002 2) 82nd Constitutional Amendment Act, 2000
3) 86th Constitutional Amendment Act, 2002 4) 81st Constitutional Amendment Act, 2000

३) राज्यघटनेत कोणत्या घटनादुरुस्ती कायद्याने ११वे मूलभूत कर्तव्य म्हणून नवीन कलम (K) जोडण्यात आले ?
१) ४४ वी घटनादुरुस्ती कायदा, १९७८ २) ८६ वी घटनादुरुस्ती कायदा, २००२
३) ९३ वी घटनादुरुस्ती कायदा, २००५ ४) ७३ वी घटनादुरुस्ती कायदा २००३

3) Which Constitutional Amendment Act added a new clause (K) as Eleventh Fundamental Duty to the Constitution ?
1) 44th Amendment Act, 1978 2) 86th Amendment Act, 2002
3) 93rd Amendment Act, 2005 4) 73rd Amendment Act, 2003

४) कोणत्या घटनादुरुस्तीने ११ वे मूलभूत कर्तव्य यादीत नंतर समाविष्ट केले गेले? (५१ A(K))
१) ४२ वी घटनादुरुस्ती कायदा – १९७६ २) ५२ वी घटनादुरुस्ती कायदा – १९८० (१९८५)
३) ६२ वी घटनादुरुस्ती कायदा – १९९२ (१९८९) ४) ८६ वी घटनादुरुस्ती कायदा – २००२

4) By which Amendment the 11th Fundamental duty was added to add the list ? 51A(X))
1) 42nd Amendment Act - 1976 2) 52nd Amendment Act - 1980
3) 62nd Amendment Act - 1992 4) 86th Amendment Act - 2002

५) २००२ मध्ये ८६ व्या घटनादुरुस्तीद्वारे भारतीय राज्यघटनेत कोणत्या मूलभूत कर्तव्याचा समावेश करण्यात आला?
१) राष्ट्रध्वज व राष्ट्रगीत यांचा आदर करणे
२) सार्वजनिक मालमत्तेचे रक्षण करणे
३) पालकांनी सहा ते चौदा वर्षादरम्यानच्या आपल्या पाल्यांना शिक्षण देणे,
४) पर्यावरणाचे संरक्षण आणि त्यात सुधारणा करणे.

5) Which Fundamental Duty was included in the Indian Constitution by the 86th amendment in 2002?
1) To respect the national flag and national anthem.
2) To Protect Public Property.
3) Parents should provide educational opportunities to their children between the ages of 6 to 14 years.
4) To protect and improve the natural environment.

६) भारतीय राज्यघटनेच्या ८६ व्या घटनादुरुस्तीने कोणता अधिकार हा मूलभूत अधिकारापैकी एक अधिकार करण्यात आला आहे ?
१) रोजगार २) शिक्षण ३) शालेय आहार ४) माहिती

6) Which right has been made one of the fundamental rights by the 86th Amendment of the Constitution of India?
1) Employment 2) Education 3) School feeding 4) Information

७) सन २००२ ला ८६ व्या घटनादुरुस्तीने भारतीय राज्यघटनेमध्ये खालील मूलभूत कर्तव्याचा समावेश करण्यात आला आहे?
१) संविधानाचे पालन करणे आणि राष्ट्रध्वज व राष्ट्रगीत यांचा आदर करणे.
२) राष्ट्रीय स्वातंत्र्य लढ्यास स्फूर्ती मिळाली त्या उदात्त आदर्शांची जोपासना करून त्यांचे अनुकरण करणे.
३) सार्वजनिक मालमत्तेचे रक्षण करणे व हिंसाचाराचा निग्रहपूर्वक त्याग करणे.
४) माता-पित्याने व पालकाने सहा ते चौदा वर्षा दरम्यानचे आपले अपत्य किंवा पाल्य याला शिक्षणाची संधी देणे.

7) The 86th Amendment of the Constitution of India in 2002 included which of the following fundamental duties?
1) Adherence to the Constitution and respect for the National Flag and National Anthem.
2) Cultivating and imitating the noble ideals that inspired the national freedom struggle.
3) Protection of public property and strict renunciation of violence.
4) Parents and guardians to provide education opportunity to their child or children between six to fourteen years.

८) संविधान (शहाऐंशीवी सुधारणा) अधिनियम, २००२ अन्वये भारताचे संविधानाच्या कोणत्या भागात सुधारणा करण्यात आली ?
अ) मूलभूत हक्क ब) राज्य धोरणाची निदेशक तत्त्वे क) मूलभूत कर्तव्ये
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (अ) २) फक्त (अ) व (ब) ३) फक्त (अ) व (क) ४) (अ), (ब) व (क)

8) Which part of the Constitution of India was amended under the Constitution (Eighty Sixth Amendment) Act, 2002?
a) Fundamental Rights b) Directive Principles of State Policy c) Fundamental Duties
Answer Options :
1) (a) only 2) (a) and (b) only 3) (a) and (c) only 4) (a), (b) and (c)

९७ वी घटना दुरुस्ती २०११

१) खालील विधाने विचारात घेऊन योग्य पर्याय निवडा :

a) २०११ साली ९७ व्या घटनादुरुस्तीद्वारे 'सहकारी संस्था' हा विषय राज्यघटनेत समाविष्ट करण्यात आला.

b) अनुच्छेद १९(१)(c) मध्ये 'सहकारी संस्था' स्थापन करण्याचा अधिकार बहाल करण्यात आला.

c) लॉर्ड कर्झन यांच्या कारकिर्दीत भारतातील पहिला सहकारी कायदा पारीत केला गेला.

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) आणि (c) बरोबर आहेत   २) (b) आणि (c) बरोबर आहेत

३) (a) आणि (b) बरोबर आहेत   ४) तिन्ही विधाने बरोबर आहेत

1) Consider the following statements and choose the correct option:

a) The subject, 'Co-operative Societies' has been included in the Constitution of India by the 97 Amendment in 2011.

b) The right to establish 'Co-operative Societies' is given in Article 19(1)(c).

c) The first law related to Co-operative Societies in India was passed in the tenure of Lord Curzon.

Answer Options :

1) (a) and (c) are correct   2) (b) and (c) are correct

3) (a) and (b) are correct   4) All the three statements are correct

१०५ वी घटना दुरुस्ती २०२१

१) सामाजिक आणि शैक्षणिकदृष्ट्या मागास वर्गाच्या संदर्भात असलेल्या २०२१ च्या १०५ व्या घटनादुरुस्ती कायद्याने भारतीय संविधानाच्या .... कलमांमध्ये बदल केले आहेत.

१) दोन   २) चार   ३) पाच   ४) तीन

1) The Constitution 105th amendment act, 2021 related to the socially and educationally backward classes, amends .... articles of Indian Constitution.

1) two   2) four   3) five   4) three

२) संविधानात्मक आयोग

- **राज्य वित्त आयोग**
- **जिल्हा नियोजन समिती**
- **राज्य निवडणूक आयोग**
- **राज्य वित्त आयोग**
- **वित्त आयोग**
- **केंद्रीय निवडणूक आयोग**
- **संघ लोकसेवा आयोग**
- **राज्य लोकसेवा आयोग**
- **महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग**

राज्य वित्त आयोग

१) महाराष्ट्रात राज्य वित्त आयोगाची स्थापना कधी झाली?
१) १९८९ २) १९९२ ३) १९९३ ४) १९९४

1) When was the State Finance Commission established in Maharashtra ?
1) 1989 2) 1992 3) 1993 4) 1994

जिल्हा नियोजन समिती

१) संविधानामध्ये .... स्थापन करण्याची तरतूद आहे ज्यामार्फत जिल्ह्यातील पंचायत आणि नगरपालिकांनी तयार केलेल्या योजना एकत्रित करणे आणि नंतर संपूर्ण जिल्ह्यासाठी एक प्रारूप आराखडा तयार करणे अपेक्षित आहे.
१) जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन २) जिल्हा नियोजन समित्या
३) जिल्हा सांख्यिकी समित्या ४) जिल्हा संसाधन समित्या

1) The Constitution provides for setting up of .... which are expected to consolidate the plans prepared by Panchayats and Municipalities in the district and then prepare draft plana for the district as a whole.
1) District Social and Economic Review 2) District Planning Committees
3) District Statistical Committees 4) District Resource Committees

राज्य निवडणूक आयोग

१) खालील विधानांचे परीक्षण करून योग्य पर्याय निवडा. राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र हे :
a) स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांसाठी स्वतंत्र मतदार याद्या तयार करीत असते.
b) प्रत्येक निवडणुकीच्या अगोदर प्रभागांचे परिसिमन करण्याची जबाबदारीदेखील आयोगावर आहे.
c) राज्यातील राजकीय पक्षांची नोंदणी करण्याची आणि नोंदणी रद्द करण्याचे अधिकारदेखील आयोगाकडे आहेत.
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) चूक २) (b) चूक ३) (c) चूक ४) सर्व चूक

1) Examine the following statements about the State Election Commission, Maharashtra and select the proper option :
a) It prepares a separate voter's list for the local body election.
b) It is also responsible for doing delimitation of all the constituencies before every election.
c) It is also empowered to register and de-register political parties in the States.
Answer Options :
1) (a) is false 2) (b) is false 3) (c) is false 4) All are false

केंद्रीय निवडणूक आयोग

१) भारताच्या निवडणूक आयोगासंदर्भातील खालीलपैकी कोणते विधान **चुकीचे** आहे?
१) १९५० मध्ये स्थापना झाल्यापासून ते १५ ऑक्टोबर १९८९ पर्यंत निवडणूक आयोग ही एकसदस्यीस यंत्रणा होती.
२) निवडणूक आयोग हा मुख्य निवडणूक आयुक्त आणि वेळोवेळी राष्ट्रपतीस वाटतील तेवढे इतर निवडणूक आयुक्त यांचा मिळून बनतो.
३) जानेवारी १९९० ते ऑक्टोबर १९९३ या कालावधीमध्ये निवडणूक आयोग हा एकसदस्यी होता.
४) ऑक्टोबर १९८९ पासून आजतागायत निवडणूक आयोग हा बहुसदस्यीय असून त्यात एकून तीन निवडणूक आयुक्त आहेत.

1) Which one of the following statements about the Election Commission of India is incorrect ?
   1) Since its inception in 1950 and till 15 October 1989, the Election Commission functioned as a single member body.
   2) The Election Commission shall consist of the Chief Election Commissioner and such number of other Election Commissioners, if any, as the President may from time to time fix.
   3) From January 1990 to October 1993 the Election Commission remained single member body.
   4) Since October 1989 till today, the Election Commission has been functioning asa multimember body consisting of three Election Commissioners.

२) अयोग्य कथन ओळखा –
   १) भारताचा निवडणूक आयोग ही एक स्थायी संवैधानिक संस्था आहे.
   २) निवडणूक आयोगाची स्थापना २५ जानेवारी, १९५० रोजी झाली.
   ३) १६ ऑक्टोबर, १९९० रोजी पहिल्यांदा दोन अतिरिक्त आयुक्त भारतीय निवडणूक आयोगात नेमण्यात आले.
   ४) मुख्य निवडणूक आयुक्ताची नेमणूक राष्ट्रपती करतो.

2) Select the incorrect statement —
   1) Election Commission of India (ECI) is a permanent constitutional body.
   2) The Election Commission was established on 25 January, 1950.
   3) First time two additional commissioners in ECI were appointed on 16th October, 1990.
   4) The President appoints the Chief Election Commissioner.

३) 'भारतीय निवडणूक आयोगाबाबत' खालील विधाने विचारात घ्या :
   a) भारतीय संविधानातील अनुच्छेद ३२३ निवडणूक आयोगाशी संबंधित आहे.
   b) निवडणूक आयोग त्रि–सदस्यीय आहे.
   c) मुख्य निवडणूक आयुक्त इतर निवडणूक आयुक्तांची नेमणूक करतात.
   वरीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहेत?
   १) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) आणि (b) ४) (b) आणि (c)

3) Consider the following statements about 'Election Commission of India' :
   a) Article 323 of the Indian Constitution is related to Election Commission.
   b) The Election Commission is a three-member body.
   c) The Chief Election Commissioner appoints the other Election Commissioners.
   Which of the statements given aboYe is/are correct ?
   1) Only (a) 2) Only (b) 3) (a) and (b) 4) (b) and (c)

४) अयोग्य कथन ओळखा –
   १) भारताचे मुख्य निवडणूक आयुक्ताची नेमणूक राष्ट्रपतीद्वारे केली जाते.
   २) मुख्य निवडणूक आयुक्ताचा कार्यकाळ ५ वर्षे किंवा वयाची ६५ वर्षे यापैकी जे आधी येईल तो असतो.
   ३) मुख्य निवडणूक आयुक्त यांना भारताच्या सर्वोच्च न्यायालयातील न्यायाधीश इतका दर्जा असतो.
   ४) मुख्य निवडणूक आयुक्तांना त्यांच्या पदावरून महाभियोगाद्वारे संसद हटवू शकते.

4) Select the incorrect statement —
   1) The President appoints Chief Election Commissioner of India.
   2) The tenure of Chief Election Commissioner is 5 years or up to the age of 65 years, whichever is earlier.
   3) The Chief Election Commissioner enjoys the same status as the Judges of Supreme Court of India,
   4) The Chief Election Commissioner can be removed from ofEce only through impeachment by Parliament.

५) भारतात संसद आणि राज्य विधान मंडळांच्या निवडणुका .... द्वारे आयोजित केल्या जातात.

१) राष्ट्रपती २) राज्य निवडणूक आयोग ३) राज्यपाल ४) भारताचा निर्वाचन आयोग

5) Elections in India for Parliament and State Legislatures are conducted by ...

1) President 2) State Election Commission
3) Governor 4) Election Commission of India

६) योग्य विधान/ने ओळखा :

a) लोकसभा निवडणुकीची अधिसूचना भारताचा निवडणूक आयोग जाहीर करतो.

b) विधानसभा निवडणुकीची अधिसूचना राज्य निवडणूक आयोग जाहीर करतो.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) २) फक्त (b)
३) (a) आणि (b) दोन्हीही ४) (a) आणि (b) दोन्हीही नाही

6) Select the correct statement/s :

a) Election Commission of India issues notification of Lok Sabha election.

b) State Election Commission issues notification of Assembly Election.

Answer Options :

1) Only (a) 2) Only (b)
3) Both (a) and (b) 4) Neither (a) nor (b)

७) भारत निवडणूक आयोगाबाबत खालीलपैकी कोणती विधाने **सत्य** आहेत ?

a) मतदार यादी तयार करणे.

b) निवडणुकांचे आयोजन करणे.

c) उमेदवारांना जात वैधता प्रमाणपत्र जारी करणे.

d) लोकसभा निवडणुकांना अर्ज करणाऱ्या उमेदवारांच्या अर्जाची छाननी करणे.

पर्यायी उत्तरे :

१) (a),(b),(c) सत्य आहे २) (a),(c),(d) सत्य आहे ३) (c),(b),(d) सत्य आहे ४) (d),(a),(b) सत्य आहे

7) Which of the following sentences is **true** regarding Election Commission of India ?

a) Creating voter's list.

b) Conducting elections

c) Issuance of caste validity certificates to the candidates.

d) Scrutiny of application of candidates applying for Lok Sabha elections.

Answer options :

1) (a),(b),(c) is true 2) (a),(c),(d) is true 3) (c),(b),(d) is true 4) (d),(a),(b) is true

८) भारतीय दंड संहिता, १८६० मध्ये निवडणूकीसंबंधी च्या अपराधांचा समावेश कोणत्या प्रकरणामध्ये केलेला आहे ?

१) प्रकरण VIII २) प्रकरण IX ३) प्रकरण IX A ४) प्रकरण IX B

8) The offences regarding elections are included under which Chapter of the Indian Penal Code, 1860 ?

1) Chapter VIII 2) Chapter IX 3) ChapterIX A 4) Chapter IXB

संघ लोकसेवा आयोग

१) अयोग्य कथन ओळखा –

a) पहिल्या लोक सेवा आयोगाची स्थापना १ ऑक्टोबर, १९२६ रोजी झाली.

b) भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद ३११ नुसार संघ लोक सेवा आयोगाला एक अध्यक्ष व १० सदस्य राहतील.

c) संघ लोक सेवा आयोगाच्या अध्यक्षाच्या सेवा व शर्ती या संघ लोक सेवा आयोग नियम १९६९ नुसार ठरविल्या जातात.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) फक्त (c) ४) यापैकी नाही

1) Select the incorrect statement —

a) The first Public Service Commission was set up on 1st October, 1926.

b) Under Article 311 of the Constitution of India, the Union Public Service Commission consists of a Chairman and 10 members.

c) The terms and conditions of service of Chairman of the UPSC are governed by the UPSC regulations 1969.

Answer Options :

1) Only (a) 2) Only (b) 3) Only (c) 4) None of the above

राज्य लोकसेवा आयोग

१) खालील विधाने विचारात घ्या.

अ) राज्य लोकसेवा आयोगाच्या अध्यक्षांची नियुक्ती राज्यपालांकडून केली जाते.

ब) राज्य लोकसेवा आयोगाची सदस्य संख्या राज्यघटनेने निश्चित केली पाहिजे.

क) राज्य लोकसेवा आयोगाच्या अध्यक्षांचा कार्यकाळ पाच वर्षे आहे.

वरीलपैकी कोणते विधाने बरोबर आहेत ?

१) अ आणि ब २) ब आणि क ३) अ आणि क ४) अ, ब आणि क

1) Consider the following statements :

a) The Chairman of State Public Service Commission is appointed by the Governor.

b) The Constitution does not specify the strength of the State Public Service Commission.

c) The tenure of the Chairman of State Public Service Commission is five years.

Which of the statements given above are correct: ?

1) a and b 2) b and e 3) a and c 4) a, b and c

२) भारताच्या वित्त आयोगाच्या सदस्यांची निवड आणि नियुक्ती राष्ट्रपतीद्वारे खालील व्यक्तिंमधून केली जाते.

a) उच्च न्यायालयाचा न्यायाधीश किंवा त्या पदावर नियुक्त होण्यासाठी आवश्यक अर्हता असलेली व्यक्ती.

b) सरकारी वित्त व लेखा प्रणाली यांचे विशेष ज्ञान असलेली व्यक्ती

c) वित्तीय बाबी व प्रशासन याबाबत विस्तृत अनुभव असलेली व्यक्ती

d) केन्द्र–राज्य संबंधाबाबत विस्तृत ज्ञान असलेली व्यक्ती

वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

१) (a), (b), (c) २) (b), (c), (d) ३) फक्त (b) आणि (c) ४) वरील सर्व

2) The members of the Finance Commission of India should be selected and appointed by the President from amongst the following :
a) A judge of High Court or a person qualified to be appointed as one.
b) A person who has specialised knowledge of Finance and Accounts of the Government.
c) A person who has wide experience in financial matters and in administration.
d) A person who has special knowledge of centre-state relations.
Which of the above statement/s is/are correct ?
1) (a), (b), (c)   2) (b), (c), (d)   3) only (b) and (c)   4) All above

३) खालीलपैकी कोणती विधाने **बरोबर** आहे?
a) राज्य लोकसेवा आयोगाच्या अध्यक्षाची नेमणूक राज्यपाल करतात.
b) राज्य लोकसेवा आयोगाच्या अध्यक्ष व सदस्यांचा कार्यकाळ सहा वर्षाचा आहे.
c) राज्य लोकसेवा आयोगाचे अध्यक्ष वयाच्या ६५ वर्षापर्यंत पदावर राहू शकतात.
d) राज्यपाल सदस्यांना पदावरून दूर करू शकतात.
पर्यायी उत्तरे :
१) (a), (b)   २) (a), (c)   ३) (a), (b), (d)   ४) (b), (c)

3) Which of the following statements are correct ?
a) Chairman of State Public Service Commission is appointed by the Governor.
b) Tenure of Chairman and members of State Public Service Commission is six years.
c) The Chairman of State Public Service Commission can hold office till the age of 65 years.
d) The Governor can remove the members.
Answer Options :
1) (a), (b)   2) (a), (c)   3) (a), (b), (d)   4) (b), (c)

४) खालीलपैकी अचूक पर्याय निवडा :
विधान (अ) – राज्य लोकसेवा आयोगाचा सदस्य मुख्यमंत्र्यास संबोधून आपल्या सहीनिशी आपल्या पदाचा लेखी राजीनामा देऊ शकेल.
विधान (ब) – लोकसेवा आयोगाचा सदस्य म्हणून पद धारण करीत असेल ती व्यक्ती, तिचा पदावधी समाप्त झाल्यावर, त्या पदावर पुनर्नियुक्ती होण्यास पात्र नसेल.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त विधान (अ) बरोबर   २) फक्त विधान (ब) बरोबर
३) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत   ४) दोन्ही विधाने चूक आहेत

4) Select the correct option from the following :
Statement (a) - A member of the State Public Service Commission may resign his office in writing under his signature addressed to the Chief Minister.
Statement (b) - A person holding office as a member of the Public Service Commission shall not, on the expiry of his term of office, be eligible for re-appointment to that office.
Answer Options :
1) Only statement (a) is correct   2) Only statement (b) is correct
3) Both the statements are correct   4) Both the statements are false

५) जर राज्य लोकसेवा आयोगाचे अध्यक्ष अनुपस्थित असल्यामुळे त्यांच्या पदाची कर्तव्ये पार पाडण्यास असमर्थ असतील, तर ते रुजू होईपर्यंत त्या रिक्त राहणाऱ्या पदावर आयोगाच्या अन्य सदस्यांपैकी एकाची नियुक्ती कोणाकडून करण्यात येते?

१) शासनाचे मुख्य सचिव २) राज्य लोकसेवा आयोगाचे अध्यक्ष

३) मुख्यमंत्री ४) राज्यपाल

5) If the Chairman of the State Public Service Commission is unable to perform the duties of his office due to his absence, by whom one of the other members of the Commission is appointed to fill the vacant post until he joins?

1) Chief Secretary to Govt 2) Chairman of State Public Service Commission

3) Chief Minister 4) Governor

६) पर्याय निवडा :

विधान (अ) – राज्य लोकसेवा आयोगाचा अध्यक्ष फक्त संघ लोकसेवा आयोगाचा सदस्य म्हणून नियुक्ती होण्यास पात्र असेल.

विधान (ब) – राज्य लोकसेवा आयोगाचा सदस्य भारत सरकारच्या नियंत्रणाखाली असलेल्या कोणत्याही नोकरीस पात्र असेल.

पर्यायी उत्तरे :

१) विधान (अ) बरोबर, (ब) चूक आहे. २) विधान (अ) चूक, (ब) बरोबर आहे

३) दोन्ही विधाने चूक आहेत ४) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत

6) Select the option :

Statement (a) - The Chairman of the State Public Service Commission shall be eligible to be appointed as a member of the Union Public Service Commission only.

Statement (b) - A member of the State Public Service Commission shall be eligible for any employment under the control of the Government of India.

Answer Options :

1) Statement (a) is true, (b) is false. 2) Statement (a) is false, (b) is correct

3) Both the statements are false 4) Both the statements are correct

७) राज्य लोकसेवा आयोगाचा सदस्य नादार असल्याचे न्यायनिर्णित झाल्यास त्याला त्याच्या पदावरून दूर करण्याचे अधिकार खालीलपैकी कोणास आहेत ?

१) सर्वोच्च न्यायालय २) राज्याचे महाधिवक्ता ३) राष्ट्रपती ४) राज्यपाल

7) Who among the following has the power to remove a member of the State Public Service Commission from his post if he is adjudged insolvent?

1) Supreme Court 2) Advocate General of the State

3) President 4) Governor

८) राज्य लोकसेवा आयोगाबाबत कोणता/कोणती विधाने बरोबर नाहीत ?

a) भारतीय राज्यघटनेच्या कलम ३१५ ते ३२३ मध्ये तरतूद.

b) हे आयोग राज्यशासन तसेच केंद्रशासनासाठी कार्य करते.

c) या आयोगाने निवड केलेल्या प्रशासकीय अधिकाऱ्यांच्या नेमणूक केंद्रशासन करीत असते.

d) आयोगाच्या अध्यक्ष व सदस्यांच्या नेमणूका राज्यशासनाकडून केल्या जातात.

पर्यायी उत्तरे *:*

१) फक्त (a) आणि (b) २) फक्त (a) आणि (c) ३) फक्त (b) आणि (c) ४) फक्त (b) आणि (d)

8) *Which of the following statement/statements:regarding State Public Service Commission is / are not correct ?*

a) Provisions in Articles 315 to 323 of the Indian Constitution.

b) These Commissions are working for the State Government as well as the Central Government.

c) The appointment of the administrative officers selected by this Commission is done by the Central Government.

d) The chairman and the members of the Commission are appointed by the State Government.

Answer Options :

1) Only (a) and (b)   2) Only (a) and (c)   3) Only (b) and (c)   4) Only (b) and (d)

९) खालील विधानांचे परीक्षण करून योग्य पर्याय निवडा –

विधान (अ) : राज्य लोकसेवा आयोगाच्या सचिवाची नेमणूक राज्यपालांकडून मुख्यमंत्र्याशी विचारविनिमय करून करण्यात येते.

विधान (ब) : सचिवाचा पदावधी मुख्यमंत्र्याकडून ठरवण्यात येईल अशा अधिक कालावधीकरिता वाढवला जाऊ शकेल.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त विधान (अ) बरोबर   २) फक्त विधान (ब) बरोबर

३) (अ) व (ब) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत   ४) (अ) व (ब) दोन्ही विधाने चूक आहेत.

9) Select the correct option by examining the following statements –

Statement (a): The Secretary of the State Public Service Commission is appointed by the Governor in consultation with the Chief Minister.

Statement (b): The tenure of the Secretary may be extended for such further period as may be decided by the Chief Minister.

Answer Options :

1) Only statement (a) is right   2) Only statement (b) is right

3) Statement (a) and (b) both are right   4) Statement (a) and (b) both are wrong

१०) राज्य लोकसेवा आयोगाच्या सदस्यांना कर्तव्यार्थ विमानाने प्रवास करावयाचा असल्यास कोणाची मंजुरी घ्यावी लागेल ?

१) मा. अध्यक्ष   २) मुख्य सचिव   ३) राज्य शासन   ४) यापैकी कोणाचीही नाही

10) If the members of the State Public Service Commission want to travel by air on duty, whose approval will they have to take?

1) Hon. President   2) Chief Secretary   3) State Government   4) None of these

११) म.लो.आ. (सदस्य व कर्मचारी) (सेवेच्या शर्ती) विनियम, १९७१ नुसार ''सदस्य'' या व्याख्येमध्ये कोणाचा समावेश होतो ?

१) फक्त आयोगाचे सदस्य   २) फक्त आयोगाचे अध्यक्ष   ३) (१) व (२) दोन्ही   ४) यापैकी नाही

11) M.Lo.A. (Members and Employees) (Conditions of Service) Regulations, 1971 Who is included in the definition of "member"?

1) Members of the Commission only   2) Chairman of the Commission only

3) Both (1) and (2)   4) None of these

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

१) एमपीएससीद्वारे प्रसिद्ध अधिसूचना, जाहिराती व वार्षिक अहवाल
२) एमपीएससीतील कार्यालयीन कार्यपद्धती
३) एमपीएससी व शासन दरम्यानच्या पत्रव्यवहार / कार्यनियमावली
४) संविधानातील लोकसेवा आयोगासंबंधीचे अनुच्छेद ३१५ ते ३२३

१) एमपीएससीद्वारे प्रसिद्ध अधिसूचना, जाहिराती व वार्षिक अहवाल

१) खालीलपैकी अचूक पर्याय निवडा :
अ) एमपीएससी आयोगाच्या कामकाजाचा वार्षिक अहवाल तयार करताना दरवर्षी दि. १ एप्रिल ते ३१ मार्च हा कालावधी विचारात घेण्यात येतो.
ब) एमपीएससी आयोगाने दिलेल्या सल्ल्यानुसार कार्यवाही करणे शासनास बंधनकारक आहे.
क) एमपीएससी आयोगाचा सल्ला शासनाने स्वीकारला नाही अशा प्रकरणाबाबतचा अहवाल राज्यपालांना सादर करणे आयोगास अनिवार्य आहे.
पर्याय उत्तरे :
१) फक्त अ आणि ब २) फक्त अ आणि क ३) अ, ब आणि क ४) फक्त ब

1) Select the correct option from the following :
a) While preparing the annual report of the functioning of the Commission every year dt. The period considered is from 1st April to 31st March.
b) Government is bound to act as per the advice given by the Commission.
c) It is mandatory for the Commission to submit a report to the Governor on the matter where the advice of the Commission is not accepted by the Government.
Answer Options :
1) A and B only 2) A and C only 3) A, B and C 4) B only

२) राज्य सेवा पूर्व परीक्षेसाठी अर्ज करताना उमेदवारांना किती परीक्षा शुल्क भरणे आवश्यक आहे ?
१) अमागास रु.५०० मागासवर्गीय रु.३०० २) अमागास रु.७१९ मागासवर्गीय रु.४४९
३) अमागास रु.५४४ मागासवर्गीय रु.३४४ ४) यापैकी नाही

2) How much examination fee candidates are required to pay while applying for state services pre-examination?
1) nonBC Rs.500, Backward Rs.300 2) nonBC Rs.719, Backward Rs.449
3) nonBC Rs.544, Backward Classes Rs.344 4) None of these

२) एमपीएससीतील कार्यालयीन कार्यपद्धती

१) आयोगाच्या सरळसेवा विभागामार्फत दोन पदांसाठी प्रसिद्ध केलेल्या जाहिरातीस अनुसरून मुलाखतीसाठी किती उमेदवार बोलाविणे अनिवार्य आहे ?
१) दहा २) आठ ३) सहा ४) पाच

1) How many candidates are required to be called for interview as per the advertisement published for two posts through Direct Service Department of the Commission?
1) Ten 2) Eight 3) Six 4) Five

२) आयोगाच्या कार्यालयातील अवर सचिवांची नियुक्ती तीन महिन्यापेक्षा अधिक कालावधीसाठी नसेल, तर कोणाची मान्यता आवश्यक आहे ?

१) आयोगाचे अध्यक्ष २) संपूर्ण आयोगाची ३) सामान्य प्रशासन विभाग ४) राज्यपाल

2) If the appointment of the Under Secretary in the office of the Commission is not for a period of more than three months, whose approval is required?

1) Chairman of the Commission 2) Whole Commission
3) General Administration Department 4) Governor

३) आयोगातर्फे ज्या पदांकरिता शारीरिक चाचणी घेतली जाते त्या पदांच्या शारीरिक चाचणीकरिता विज्ञापित पदांच्या किती पट उमेदवार बोलविण्यात येतात ?

१) १० पट २) ०८ पट ३) ०४ पट ४) ०३ पट

3) For the posts for which physical test is conducted by the commission, how many times the candidates are called for physical test of the advertised posts?

1) 10 times 2) 08 times 3) 04 times 4) 03 times

४) आयोगाकडून घेण्यात येणाऱ्या लेखी परीक्षांमधून मुलाखतीकरिता बोलविण्यात येणाऱ्या उमेदवारांसाठी पर्सेंटाईलाचे प्रमाण काय आहे ?

१) अमागास – ४५%, मागास प्रवर्ग – ४०%, खेळाडू/मा.सै./दिव्यांग – ३०%
२) अमागास– ३५%, मागास प्रवर्ग व अनाथ प्रवर्ग = ३०%, खेळाडू/मा.सै./दिव्यांग – २०%
३) अमागास – ३५%, मागास प्रवर्ग–२०%, खेळाडू/मा.सै./दिव्यांग–१५%
४) वरीलपैकी एकही नाही

4) What is the percentile for the candidates who will be called for interview from the written examination conducted by the commission?

1) Amagas – 45%, Backward Classes – 40%, Athletes/Disabled/Disabled – 30%
2) Amagas- 35%, Backward Classes and Orphans = 30%, Athletes/Disabled/Disabled - 20%
3) Amagas - 35%, Backward Classes-20%, Athletes/Disabled/Disabled-15%
4) None of the above

५) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या वार्षिक अहवालातील परिशिष्ट इ मध्ये कोणत्या माहितीचा समावेश असतो ?

१) आयोगाद्वारे सल्ला देण्यात आलेली सेवा प्रवेश नियम विषयक प्रकरणे.
२) बृहन्मुंबई महानगरपालिका आणि बृहन्मुंबई विद्युत पुरवठा व परिवहन उपक्रम यांच्या अखत्यारीतील पदांसाठी मुलाखतीद्वारे सरळ सेवा भरती प्रकरणाचा तपशील.
३) राज्य शासनातील विविध पदांसाठी स्पर्धा परीक्षेद्वारे आयोगाने केलेल्या शिफारशी
४) आयोगाच्या कार्यालयातील/आस्थापनेवरील राजपत्रित व अराजपत्रित पदांच्या पदसंख्येबाबत तपशील

5) What information is included in the annual report of Maharashtra Public Service Commission in Annexure etc.?

1) Matters relating to Service Access Rules advised by the Commission.
2) Details of direct service recruitment case through interview for posts under Brihanmumbai Municipal Corporation and Brihanmumbai Electricity Supply and Transport Undertaking.
3) Recommendations made by the Commission through competitive examination for various posts in the State Government
4) Details regarding number of gazetted and non-gazetted posts in the office/establishment of the Commission

६) आयोगामार्फत स्पर्धा परीक्षेने भरण्यात येणाऱ्या बहुसंवर्गीय पदभरतीकरिता प्रतीक्षायादी किती कालावधीकरिता ठेवण्यात येते ?

१) निकालाच्या दिनांकापासून एक वर्ष किंवा पुढील जाहिरातीच्या दिनांकापर्यंत

२) निकालाच्या दिनांकापासून एक वर्ष किंवा पुढील परीक्षेच्या निकालाच्या दिनांकापर्यंत

३) निकालाच्या दिनांकापासून दोन वर्षे किंवा पुढील परीक्षेच्या निकालाच्या दिनांकापर्यंत

४) बहुसंवर्गीय पदभरतीकरिता प्रतीक्षायादी ठेवण्यात येत नाही.

6) For how long is the waiting list maintained for the multi-category posts to be filled through the competitive examination through the Commission?

1) One year from the date of result or till the date of further advertisement

2) One year from the date of result or till the date of next examination result

3) Two years from the date of result or till the date of next examination result

4) No waiting list is kept for multi-caste recruitment.

७) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाचा संविधानिक दर्जा विचारात घेता शासनाकडून आयोगाबरोबर पत्रव्यवहार करताना –

विधान (अ) : सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग यांच्या नावे किमान उपसचिव दर्जाच्या अधिकाऱ्यांच्या स्तरावरून पत्रव्यवहार केला जातो.

विधान (ब) : प्रशासकीय विभाग आयोगासमोर विचारार्थ असलेल्या किंवा येण्याची शक्यता असलेल्या त्यांच्या सेवाविषयक प्रश्नासंबंधी महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाचे अध्यक्ष किंवा सदस्यांबरोबर थेट पत्रव्यवहार करू शकतात.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त विधान (अ) बरोबर २) फक्त विधान (ब) बरोबर

३) दोन्ही विधाने बरोबर ४) दोन्ही विधाने चूक

7) Considering the constitutional status of the Maharashtra Public Service Commission in correspondence from the Government with the Commission -

Statement (a): Correspondence is addressed to the Secretary, Maharashtra Public Service Commission from the level of officers of at least the rank of Deputy Secretary.

Statement (b): Administrative departments may correspond directly with the Chairman or members of the Maharashtra Public Service Commission regarding their service questions which are or are likely to come before the Commission.

Answer Options :

1) Only statement (a) is correct 2) Only statement (b) is correct

3) Both statements are correct 4) Both statements are false

८) अचूक पर्याय निवडा :

विभाग (अ) : महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची कार्यनियमावली नियम – १५ नुसार आयोगाची बैठक दोन महिन्यात एकदातरी आयोजित करणे आवश्यक आहे.

विभाग (ब) : आयोगाच्या कार्यनियमावलीनुसार लेखी परीक्षेमधून मुलाखतीकरिता बोलाविण्यात येणाऱ्या अनाथ प्रवर्गातील उमेदवारांसाठी शतमत पर्सेंटाइलचे प्रमाण २०% आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त विधान (अ) बरोबर २) फक्त विधान (ब) बरोबर

३) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत ४) दोन्ही विधाने चूक आहेत

8) Select the correct option :
Section (A): As per Rule - 15 of the Rules of Procedure of the Maharashtra Public Service Commission, the meeting of the Commission is required to be held once in two months.
Section (B): As per the rules of procedure of the commission, percentage of percentile is 20% for orphan category candidates who will be called for interview from the written test.
Answer Options :
1) Only statement (a) is right 2) Only statement (b) is right
3) Both statement are right 4) Both are wrong

३) एमपीएससी व शासन दरम्यानच्या पत्रव्यवहार /कार्यनियमावली

१) आयोगाने प्रसिद्ध केलेल्या पदाच्या मुलाखतीच्या तारखा ठरविणे आयोगाच्या कार्यनियमावलीनुसार खालीलपैकी कोणाच्या अखत्यारीत येते ?
१) सचिव २) मुलाखत समिती ३) अध्यक्ष ४) आयोग
1) According to the Rules of Procedure of the Commission, which of the following has jurisdiction to decide the dates of interview for the post advertised by the Commission?
1) Secretary 2) Interview Committee 3) Chairman 4) Commission

२) आयोगाच्या कार्यनियमावलीनुसार आयोगाची बैठक कधी आयोजित करणे अपेक्षित आहे ?
१) प्रत्येक महिन्यात एकदा २) दोन महिन्यात एकदा
३) प्रत्येक महिन्याच्या पहिल्या आठवड्यात ४) तीन महिन्यात एकदा
2) When is the meeting of the commission expected to be held as per the rules of procedure of the commission?
1) Once in every month 2) Once in two months
3) First week of every month 4) Once in three months

३) विद्यमान परीक्षा योजनेनुसार राज्य सेवा परीक्षेतून शासनाच्या विविध मंत्रालयीन विभागाच्या आधिपत्याखालील एकूण किती संवर्गांची पदे भरण्यात येतात ?
१) २८ संवर्ग २) २५ संवर्ग ३) १९ संवर्ग ४) ३३ संवर्ग
3) According to the existing examination scheme, the total number of cadre posts under various ministerial departments of the government are filled through the state service examination?
1) 28 Cadre 2) 25 Cadre 3) 19 Cadre 4) 33 Cadres

४) संविधानातील लोकसेवा आयोगासंबंधीचे अनुच्छेद ३१५ ते ३२३

३) महत्त्वाची संविधानात्मक पदे

१) भारताचा महान्यायवादी
२) भारताचा नियंत्रक व महालेखापरीक्षक
३) राज्याचा महाधिवक्ता

४) वैधानिक समित्या, आयोग, मंडळे

* **नीती आयोग**
* **राष्ट्रीय महिला आयोग**
* **भारतीय वृत्तपत्र परिषद**
* **निवडणूक सुधारणा समित्या**

नीती आयोग

१) खालील विधाने विचारात घ्या :

a) जानेवारी, २०१५ मध्ये नीती आयोग स्थापन करण्यात आला.

b) नीती आयोग संविधानात्मक संस्था आहे.

c) नीती आयोग वैधानिक संस्था नाही.

पर्यायी उत्तरे :

१) विधाने (a), (b) बरोबर
२) विधाने (a), (c) बरोबर
३) विधाने (b), (c) बरोबर
४) सर्व विधाने बरोबर

1) Consider the following statements :

a) NITI Aayog was established in January, 2015.

b) NITI Aayog is a Constitutional body.

c) NITI Aayog is not a Statutory body.

Answer Options :

1) Statements (a), (b) are correct
2) Statements (a), (c) are correct
3) Statements (b), (c) are correct
4) All the statements are correct

२) खालीलपैकी कोणते नीती आयोगाचे उद्दिष्ट आहेत?

a) सहयोगपूर्ण संघराज्यवादाला प्रोत्साहन देणे.

b) आर्थिक धोरणामध्ये राष्ट्रीय सुरक्षेचे हित समाविष्ट करणे.

c) प्रौद्योगिकी उन्नयन आणि क्षमतेवर भर.

d) आंतर-प्रादेशिक आणि आंतर-विभागीय मुद्यांच्या समाधानासाठी व्यासपीठ उपलब्ध करून देणे.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (b) आणि (c)
२) फक्त (a), (b) आणि (c)
३) फक्त (b), (c) आणि (d)
४) वरील सर्व

2) Which of the following are the objectives of the NITI Aayog ?

a) Promote full support to Collaborative Federalism.

b) Incorporate national security interests into economic policies.

c) Upgrade the technology and emphasis on capacity building.

d) To provide a forum for resolving inter-regional and inter-departmental issues.

Answer Options :

1) Only (b) and (c)
2) Only (a), (b) and (c)
3) Only (b), (c) and (d)
4) All of the above

३) खालील विधाने लक्षात घ्या.

A) नीति आयोग ही ना वैधानिक ना संवैधानिक यंत्रणा आहे.

B) नीति आयोगाची निर्मिती ही केंद्रीय मंडळाच्या कार्यकारी ठरावानुसार झाली आहे.

खाली दिलेल्या संकेतातून उत्तराचा **अचूक** पर्याय निवडा :

१) (A) आणि (R) ही दोन्ही विधाने योग्य असून (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण आहे.

२) (A) आणि (R) ही दोन्ही विधाने योग्य आहेत मात्र (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण नाही.

३) (A) हे विधान योग्य असून (R) हे चुकीचे विधान आहे.

४) (A) हे चुकीचे विधान असून (R) हे विधान योग्य आहे.

3) Consider the following statements :

(A) NITI Aayog is neither a statutory body nor a constitutional body.

(R) It is established by an executive resolution of the Union Cabinet.

Answer the question by using the codes given below :

1) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A).

2) Both (A) and (R) are true but (R) is not a correct explanation of (A).

3) (A) is true but (R) is false.

4) (A) is false but (R) is true.

राष्ट्रीय महिला आयोग

१) खालीलपैकी कोण राष्ट्रीय महिला आयोगाच्या पहिल्या अध्यक्ष होत्या?

१) जयंती पटनायक   २) डॉ. पूर्णिमा अडवाणी

३) डॉ. व्ही. मोहिनी गिरी   ४) विभा पार्थसारथी

1) Who among the following was the first Chairperson of the National Commission for Women?

1) Jayanti Patnaik   2) Dr. Poornima Advani

3) Dr. V. Mohini Giri   4) Vibha Parthasarathy

२) राष्ट्रीय महिला आयोगाची निर्मिती ...... करण्यात आली.

१) भारताच्या संविधानातील दुरुस्तीने   २) भारताच्या केंद्रीय मंत्रिमंडळाच्या निर्णयाने

३) भारतीय संसदेने संमत केलेल्या कायद्याने   ४) भारताच्या राष्ट्रपतींच्या आदेशाने

2) The National Commission for Women was created with ......

1) an amendment in the Constitution of India   2) a decision of the Union Cabinet of India

3) an act passed by the Parliament of India   4) an order of the President of India

३) राष्ट्रीय महिला आयोगाची निर्मिती ...... करण्यात आली.

१) भारताच्या संविधानातील दुरुस्तीने   २) भारताच्या केंद्रीय मंत्रिमंडळाच्या निर्णयाने

३) भारतीय संसदेने संमत केलेल्या कायद्याने   ४) भारताच्या राष्ट्रपतींच्या आदेशाने

3) The National Commission for Women was created with ......

1) an amendment in the Constitution of India   2) a decision of the Union Cabinet of India

3) an act passed by the Parliament of India   4) an order of the President of India

भारतीय वृत्तपत्र परिषद

१) भारतीय वृत्तपत्र परिषदेबाबत (PCI) खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे?

a) ती एक संविधानात्मक संघटना आहे.

b) तिची स्थापना १९६६ मध्ये करण्यात आली.

c) PCI चे पाच सदस्य लोकसभा व राज्यसभेमधून असतात.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) फक्त (c) ४) यापैकी एकही नाही

1) Which one of the following statements about the Press Council of India (PCI) is incorrect ?

a) It is a Constitutional organization.

b) It was formed in 1966.

c) Five members of PCI are from the Lok Sabha and Rajya Sabha.

Answer Options :

1) Only (a) 2) Only (b) 3) Only (c) 4) None of the above

निवडणूक सुधारणा समित्या

१) खालीलपैकी कोणती समिती निवडणूक सुधारणांसाठी स्थापन केलेली नाही?

१) एल. एम. सिंघवी समिती (१९८६) २) तारकुंडे समिती (१९७४)

३) गोस्वामी समिती (१९९०) ४) इंद्रजित गुप्ता समिती (१९९८)

1) Which of the following Committee was not formed for election reforms ?

1) L. M. Singhvi Committee (1986) 2) Tarkunde Committee (1974)

3) Goswami Committee (1990) 4) Indrajit Gupta Committee (1998)

२) निवडणूक सुधारणांशी संबंधीत सूची अ (समित्या) व सूची ब (स्थापनेचे वर्ष) यांच्या जोड्या लावा.

सूची अ(समिती)	**सूची ब (वर्ष)**
अ) एन. एन. व्होरा समिती	i) २०१३
ब) दिनेश गोस्वामी समिती	ii) २०१३
क) इंद्रजीत गुप्ता समिती	iii) २०१३
ड) जे. एस. वर्मा समिती	iv) २०१३

पर्यायी उत्तरे :

	अ	**ब**	**क**	**ड**
१)	i	ii	iii	iv
२)	iv	iii	ii	i
३)	ii	iii	iv	i
४)	iii	iv	i	ii

2) Match List A (Committee) with List B (Establishment Year) related to electoral reforms.

List A (Committee)	**List B (Year)**
a) N. N. Vohra Committee	i) 2013
b) Dinesh Goswami Committee	ii) 1993
c) Indrajit Gupta Committee	iii) 1990
d) J. S. Verma Committee	iv) 1998

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	i	ii	iii	iv
2)	iv	iii	ii	i
3)	ii	iii	iv	i
4)	iii	iv	i	ii

–o–o–o–o–o–o–o–o–o–o–o–

भारतीय राजकारण व शासन : संविधान – भारताच्या राज्यघटनेचा प्राथमिक अभ्यास

(१) राज्यघटना कशी तयार झाली – संविधान सभा, स्त्रोत, समित्या, चिन्हे

१) ब्रिटिश काळातील संविधानाची उत्क्रांती व कायदे

१–२ २–३ ३–३ ४–३ ५–२ ६–३

२) संविधान सभा आणि समित्या

१–४ २–३ ३–३ ४–२ ५–३ ६–2
७–३ ८–४ ९–३ १०–४ ११–२ १२–२
१३–१ १४–३

३) संविधानाचे स्त्रोत

१–**४** २–**१** ३–**३** ४–**३** ५–**३** ६–**४**
७–**२**

४) राष्ट्रीय चिन्हे

१–२ २–२ ३–१ ४–३ ५–३ ६–१

(२) संविधान प्रस्तावनेमागची भूमिका, संविधानाची ठळक वैशिष्ट्ये, महत्त्वाची कलमे व तरतुदी व परिशिष्टे

१) भारतीय राज्यघटनेचा सरनामा/प्रस्तावना/उद्देशपत्रिका

१–३ २–४ ३–२ ४–२ ५–१ ६–४
७–१ ८–४ ९–३ १०–४ ११–४

२) भारतीय संविधानाची मूलभूत संरचना

१–३ २–४

३) संविधानाची ठळक वैशिष्ट्ये

१–२ २–४ ३–३ ४–२ ५–३

४) संविधानातील महत्त्वाची कलमे व तरतुदी

भारतीय संविधान भाग –१

१–३ २–२ ३–३

भारतीय संविधान भाग – २

भारतीय संविधान भाग – ३

१–३ २–१ ३–२ ४–१ ५–३ ६–३
७–१ ८–३ ९–१ १०–४ ११–३ १२–३
१३–२ १४–२ १५–४ १६–४ १७–४ १८–४
१९–३ २०–३ २१–१ २२–४ *२३–२* २४–२
२५–२

भारतीय संविधान भाग–४

१–४ २–४ ३–१ ४–३ ५–१ ६–१
७–२ ८–१ ९–२ १०–४ ११–४

भारतीय संविधान भाग –४ ए

१–२ २–३

भारतीय संविधान भाग – ५

१–४ २–४ ३–२ ४–४ ५–१ ६–४
७–३

भारतीय संविधान भाग – ६

१–१ २–२ ३–२ ४–२ ५–२ ६–४
७–३ ८–१ ९–४ १०–३ ११–४ १२–४
१३–३ १४–४ १५–३ १६–३

भारतीय संविधान भाग – ९

१–२ २–३ ३–२

भारतीय संविधान भाग – १०

१–३

भारतीय संविधान भाग – ११

१–३

भारतीय संविधान भाग – १२

१–३ २–२ ३–२

भारतीय संविधान भाग – १४

१–२ २–४ ३–३ ४–३ ५–३ ६–४
७–१ ८–२ ९–३ १०–२ ११–१ १२–२

भारतीय संविधान भाग – १५

१–२

भारतीय संविधान भाग – १६

१–३ २–४ ३–४ ४–२ ५–१ ६–४

भारतीय संविधान भाग – १७

१–४

भारतीय संविधान भाग – १८

१–३

भारतीय संविधान भाग – २०

१–२

भारतीय संविधान भाग – २१

१–१ २–३ ३–१

५) संविधानाची परिशिष्टे

१–३ २–४ ३–३ ४–४ ५–१ ६-४
७-४

(३) घटनादुरुस्ती, संविधानात्मक आयोग आणि मंडळे

१) घटनादुरुस्ती प्रक्रिया व महत्त्वाच्या घटनादुरुस्त्या

१) घटनादुरुस्ती प्रक्रिया

१–३ २–२ ३–३ ४–२

२) महत्त्वाच्या घटनादुरुस्त्या

१–२ २–२

पहिली घटना दुरुस्ती १९५१

१–१ २–२

४२ वी घटना दुरुस्ती १९७६

१–२ २–२ ३–३

४४ वी घटना दुरुस्ती १९७७

१–२ २–१ ३–४

७३ वी घटना दुरुस्ती १९९३

१–३ २–३ ३–३ ४–२ ५–३ ६–४
७–४ ८–४ ९–२ १०–४ ११–१ १२–४
१३–३

७४ वी घटना दुरुस्ती १९९३

१–४ २–२ ३–३ ४–४ ५–२ ६–३
७-१ ८-३ ९–३

८६ वी घटना दुरुस्ती २०००२

१–३ २–३ ३–२ ४–४ ५–३ ६–२
७–४ ८–४

९७ वी घटना दुरुस्ती २०११

1–४

१०५ वी घटना दुरुस्ती २०२१

१-४

२) संविधानात्मक आयोग

राज्य वित्त आयोग

१-४

जिल्हा नियोजन समिती

१-२

राज्य निवडणूक आयोग

१–१

केंद्रीय निवडणूक आयोग

१-४ २–३ ३–२ ४–२ ५–४ ६–१
७-४ ८-३

संघ लोकसेवा आयोग

१–२

राज्य लोकसेवा आयोग

१-१ २-१ ३–१ ४–२ ५-४ ६–१
७-३ ८-३ ९-४ १०-४ ११-३

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

१) एमपीएससीद्वारे प्रसिद्ध अधिसूचना, जाहिराती व वार्षिक अहवाल

१-२ २-३

२) एमपीएससीतील कार्यालयीन कार्यपद्धती

१-२ २-१ ३-३ ४-२ ५-४ ६-४
७-१ ८-१

३) एमपीएससी व शासन दरम्यानच्या पत्रव्यवहार / कार्यनियमावली

१-३ २-२ ३-४

४) संविधानातील लोकसेवा आयोगासंबंधीचे अनुच्छेद ३१५ ते ३२३

३) महत्त्वाची संविधानात्मक पदे

४) वैधानिक समित्या, आयोग, मंडळे

नीती आयोग

१–२ २–४ ३–१

राष्ट्रीय महिला आयोग

१-१ २-३ ३-३

भारतीय वृत्तपत्र परिषद

१–१

निवडणूक सुधारणा समित्या

१–१ २–३